VANDAAG

MICHELS ...steun...

106E JAARGANG — NO.: 274 ZATERDAG 25 NOVEMBER 1989

AMIGOE

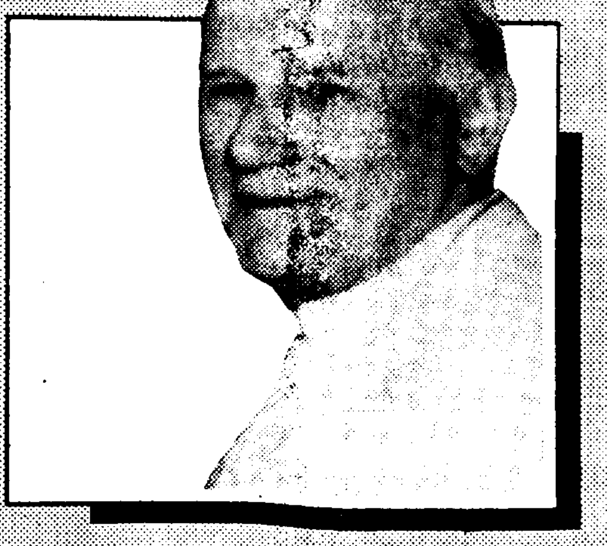
Prèkè

En de landingsbaan op Hato wordt weer goed schoongemaakt

KOSTEN KUNNEN RELATIEF LAAG WORDEN GEHOUDEN

Bezoek duurt ongeveer acht uur

Paus in mei op Curaçao

WILLEMSTAD — Paus Johannes Paulus II legt in de eerste helft van mei volgend jaar een circa acht uur durend bezoek af aan Curaçao. De exacte datum is nog niet bepaald, terwijl het programma evenmin rond is. Volgens het tentatieve programma zal Zijne Heiligheid na aankomst te Hato begroet worden en de mensen toespreken, een stop maken bij de UNA, de Antilliaanse bewindslieden met een bezoek vereren, waarna er -naar alle waarschijnlijkheid in de namiddag- een open lucht misdienst gehouden wordt in het Sentro Deportivo Kòrsou (SDK).

Het is de eerste keer dat een paus de Antillen bezoekt en daardoor is het een heel belangrijk historisch evenement, verklaarde gisteren premier Maria Liberia-Peters in het bijzijn van de bisschop van Willemstad, mgr Wim Ellis en de Apostolisch Nuntius, mgr Monteiro de Castro, tijdens een persconferentie in Willemstad. Het pauselijk bezoek zal als gevolg hebben dat Curaçao, sinds vanmorgen om 6 uur (lokale tijd) het nieuws via de internationale media wereldkundig werd gemaakt, in de 'spotlight' komt te staan.

Het hoogtepunt wordt bereikt op de dag dat de paus op Curaçao aankomt: behalve de internationale media en gelovigen van de andere Antilliaanse eilanden worden ook legio bezoekers en hoge geestelijke en regerings-autoriteiten uit de regio verwacht. Omdat het vliegtuig waarmee de paus uit Mexico naar Curaçao komt over Aruba vliegt, zal hij de Arubaanse bevolking vanuit het vliegtuig begroeten.

Een speciale commissie, met vertegenwoordigers van het Bureau Buitenlandse Betrekkingen (BBB) en het bisdom Willemstad, gaat zich de komende tijd bezig houden met de voorbereiding van het bezoek van het hoofd van de katholieke kerk.

SPIRITUEEL

Een belangrijk deel zal bestaan uit een 'spirituele voorbereiding', kondigde gisteren mgr Ellis aan. Op scholen, in preken en op andere manieren zal de bevolking ingelicht moeten worden over de paus, het katholicisme en het evangelie, aldus de bisschop van Willemstad, die zei zeer verheugd te zijn dat paus akkoord ging met de uitnodiging om naar Curaçao te komen.

Die uitnodiging werd circa zes maanden geleden gedaan naar aanleiding van de conventie van Latijnsamerikaanse bisschoppen (CELAM) in Willemstad. Tijdens een indrukwekkende mis in het SDK verklaarde de premier toen, dat ze door tussenkomst van het bisdom een uitnodiging zou doen uitgaan naar de paus.

Voor de premier was het een aangename verrassing, dat de paus al in mei deze kant opkomt. Zelf had ze gedacht dat het bezoek in 1991 of 1992 zou plaats vinden. Het bezoek naar Curaçao wordt het 46-ste bezoek aan het buitenland van paus Johannes Paulus II.

VREUGDE

De apostolisch nuntius Monteiro de Castro, die als standplaats Trinidad heeft, benadrukte dat de paus niet op doorreis Curaçao aandoet maar speciaal naar dit eiland toekomt. Het Willemstad-bezoek vindt plaats na een bezoek aan Mexico. De nuntius zei dat dit te maken heeft met de 'grote belanstelling voor de kerk' in de Antillen. Mgr Monteiro benadrukte het belang van een dergelijk bezoek voor alle gelovigen. Het effect, stelde hij, was gisteren al merkbaar toen het nieuws gisteren bekend werd gemaakt. 'Ik zag de vreugde direct al in de ogen van de mensen. Het Antilliaanse volk zal vandaag een blijer volk zijn. Het bezoek zal effect hebben en een spoor van geloof achtergelaten,' meldde de nuntius, die enkele dagen op Curaçao verblijft.

GELOOF EN HOOP

Premier Liberia verwacht dat de komst van de paus voor de Antillen heel bijzonder is en op een goed tijdstip plaats vindt: de gemeenschap maakte en maakt nog steeds vele sociale en andere crises door en zal haar geloof, door de komst van deze belangrijkste katholieke leider, kunnen bevestigen. 'Dit is een boost voor ons geloof en onze hoop. Het opmerkelijke is dat het Vaticaan jaren geleden buiten ons bereik leek. Nu komt het Vaticaan naar ons toe,' aldus een zeer verheugde premier, die de paus niet zo lang geleden ontmoette tijdens een bezoek dat hij aan Maracaibo aflegde. 'Het intense gevoel dat men tijdens zo'n mis krijgt is met geen pen te beschrijven', zei ze.

KOSTEN

Het belang van het bezoek weegt dan ook niet op tegen de onkosten die ontegenzeggenlijk gemaakt zullen worden om de paus hier zo goed mogelijk te ontvangen. Die kosten zullen, zo voorziet mgr Monteiro de Castro, relatief laag zijn, omdat Curaçao al over de noodzakelijke infrastruktuur, zoals goede wegen en een adequaat stadion, beschikt. Anderzijds zij opgemerkt dat het bezoek van ieder staatshoofd, dus ook van de paus, de nodige kosten met zich meebrengt. Die betaalt men graag, aldus de premier.

'We zullen iedere prijs betalen om deze zo belangrijke leider hier te ontvangen. De prijs weegt namelijk niet op tegen de spirituele betekenis van zijn komst, zei Liberia, die meldde tegen de uitnodiging van geestelijke en regeringsleiders uit de regio geen bezwaar te hebben. 'Dat zal echter nog allemaal bestudeerd moeten worden', voegde ze eraan toe.

Ook het vervoer van gelovigen van de andere Antilliaanse eilanden en Aruba is een punt waarover de voorbereidingscommissie zich zal buigen, werd gistermiddag te kennen gegeven. Vast staat al dat de bisschop van Coro en Maracaibo uitgenodigd zullen worden

WERELDKAART

Zowel de premier als de bisschop wezen op het belangrijke neven-effect van het pauselijk bezoek: Curaçcao komt op niet te verstane wijze op de wereldkaart en de bevolking zal hiermee nu al rekening moeten houden. Behalve heel wat gasten, zullen ook de internationale media hun aandacht op het eiland richten. 'We worden wereldnieuws en moeten daar zo goed mogelijk gebruik van maken,' aldus de premier.

Vlnr.: Mgr Monteiro de Castro, premier Liberia, Mgr Ellis en Pastoor Josepha.

Bouterse: Doel gesprek scheppen vertrouwenssfeer

Volgende stappen vredesproces geheim

PARAMARIBO - Het gesprek tussen legerleider Desi Bouterse en de leider van het Junglecommando, Ronnie Brunswijk, is "een positieve ontwikkeling in het Surinaamse vredesproces". Dit verklaarde president Ramsewak Shankar gisteren in Paramaribo nadat hij door Bouterse op de hoogte was gesteld van zijn ontmoeting met Brunswijk.

Shankar zei dat deze ontmoeting deel uitmaakt van "voorbesprekingen", die Bouterse als "zijn persoonlijke afgezant" met de leider van het Junglecommando voert. Deze fase in het vredesproces zal volgens de Surinaamse president worden gevolgd door "onderhandelingen onder leiding van de regering". Shankar benadrukte dat de volgende stappen ook "geheim" zullen zijn. "Het is van belang dat het Surinaamse probleem op Surinaamse wijze en op Surinaams grondgebied wordt opgelost", aldus Shankar.

MISLUKKEN

Bouterse zei gisteren dat het eerste gesprek met Brunswijk gericht was op het scheppen van "een vertrouwenssfeer". Volgens hem moet het vraagstuk omzichtig worden aangepakt en moet voorkomen worden dat onderhandelingen over de moeilijke en gevoeli[ge] materie, mislukken. Bouter[se] zei dat de situatie er go[ed] uitziet. "Ik denk dat we er u[it] zullen komen", aldus Bouter[se]. Hij wilde zich evenwel n[iet] aan een termijn binden.

Bouterse en Brunswijk spr[a]ken elkaar donderdag voor h[et] eerst sinds de oorlog in Oo[st] Suriname in 1986 begon. Brun[s]wijk liet doorschemeren d[at] hij geen vertrouwen heeft [in] de uitvoering van het Akkoo[rd] van Kourou, een vredesove[r]eenkomst die in juli door ve[r]tegenwoordigers van de reg[e]ring, het parlement, en h[et] Junglecommando werd geal[ees]ten. Bouterse heeft steeds k[ri]tiek op dat akkoord geleverd

Nieuwe president Libanon gekozen

■ *CHTAURA — De nieuwe Libanese president Elias Hrawi (midden) sprak onmiddellijk na zijn uitverkiezing met de pers. Links van de president de voorzitter van het Libanese parlement Hussein Hussein.*

BAYRUT/WASHINGTON - Het maronitisch-christelijke parlementslid Elias Hrawi (63), is gisteren gekozend tot de tiende president van Libanon. Vandaag heeft de nieuwe leider van Libanon een regering van nationale eenheid gevormd. Het kabinet bestaat uit veertien christelijke en islamitische ministers, zo is uit officiële bronnen vernomen. De Amerikaanse president George Bush heeft de verkiezing van Hrawi tot president verwelkomd. Hij deed tegelijk een beroep op "alle Libanezen, onder wie ook het leger, de pogingen te steunen om te werken aan eenheid en vrede".

Bush prees de "snelle actie van het Libanese parlement", zo zei Witte Huis-woordvoerder Marlin Fitzwater op een persconferentie. Deze daad "weerspiegelt de moed en de kracht van het Libanese volk, dat nationale verzoening wil en zich niet laat ontmoedigen door de wrede moord op de vorige president afgelopen woensdag". Muawad werd gisteren naar de maronitisch-christelijke kerk in zijn geboorteplaats Zghorta gedragen in noord-Libanon. De rouwenden vloekten, huilden en scheurden hun kleren toen de rouwstoet langskwam. Aoun schreef een verzoenende brief waarin hij opriep vandaag een algemene staking te houden om te protesteren tegen de "moord op de grote martelaar", die hij eerder omschreef als een marionet van Syrie.

VERZOENING

De nieuwe regering zal waarschijnlijk tot taak krijgen een "akkoord van nationale verzoening" dat door bemiddeling van de Arabische liga tot stand is gekomen, uit te voeren. Indien zij slaagt, zou daarmee een einde komen aan veertien jaar burgeroorlog in Libanon. Generaal Aoun, die met zijn vijftienhonderd militairen de christelijke enclave ten oosten en noorden van Bayrut controleert, is een tegenstander van het vredesakkoord.

Van der Valk gaat vissen in Chili

VLISSINGEN — Restaurantketen Van der Valk heeft tien Nederlandse visserskotters gekocht, die worden ingezet voor visvangst voor de kust van Chili, onder meer voor de bevoorrading van de restaurantketen.

Woordvoerder G.A. Van der Valk verwacht dat de schepen zaterdag gereed zullen zijn voor vertrek vanuit de haven in Vlissingen. Onderweg leiden tien Nederlandse mecaniciëns 55 Chilenen op. Behalve de aanvoer vindt in de toekomst ook opslag en verwerking in Chili plaats. Van der Valk werkt hierbij samen met een Chileense firma.

In totaal zullen bij het project in het Zuidamerikaanse land volgens Van der Valk ongeveer duizend mensen werkzaam zijn. De woordvoerder van de restaurantketen geeft aan dat verwezenlijking van het plan mogelijk is gemaakt door de lage prijzen van de kotters als gevolg van sanering. De investering bedraagt inclusief voorzieningen voor opslag en verwerking ongeveer 10 miljoen gulden.

De keuze voor de Chileense wateren is volgens Van der Valk gemaakt met het oog op de goede waterkwaliteit daar. Verwerking op de plaats van aanvoer bespaart verder, zo laat hij weten, onder meer heel wat papieren rompslomp. Naast bevoorrading van de Nederlandse restaurantketen zal waarschijnlijk ook vis geëxporteerd worden.

Eén van Utrechts vijfling overleden

UTRECHT — Het meis[je] Zoe dat woensdag in h[et] academisch ziekenhui[s] Utrecht samen met haar vie[r] broertjes ter wereld kwa[m] is vrijdagmiddag overleden. De ouders uit Hardinxvel[d]-Giessendam hebben toestem[ming] nog niet gegeven voor sectie o[m] de doodsoorzaak te kunne[n] achterhalen. Volgens ee[n] woordvoerster van het zi[e]kenhuis leek met de vijfli[ng] vrijdagochtend nog alle[s] goed te gaan.

Het meisje was niet de bab[y] met het lichtste gewicht. D[e] conditie van de vier jongen[s] is stabiel. Volgens de woord[voerster] is de conditie van t[e] vroeg geboren babies over[ige] lingen altijd een onzeker[e] factor. De vijfling kwam te wereld na een zwangerscha[p] van 29 weken.

NAPA

AMIGOE-abonnees ontvangen vandaag zoals elke zaterdag de weekend-bijlage NAPA met reportages en interviews over aktuele gebeurtenissen zowel in binnen- als buitenland. Daarnaast een aantal interessante rubrieken voor jong en oud. Degenen die zich nog niet op de AMIGOE hebben geabonneerd, kunnen de **zaterdag-editie** van de AMIGOE inclusief NAPA ver-krijgen voor de prijs van **één gulden** bij de diverse verkooppunten.

Bush Mitterrand op Sint Maarten bijeen

PARIJS/PHILIPSBURG — De Franse president Francois Mitterrand en de Amerikaanse president George Bush zullen elkaar op 16 december ontmoeten op St. Maarten. Dit is vrijdag in officiele kringen vernomen. Mogelijk spreken de beide presidenten, elkaar ook op 4 december tijdens een 'mini-top' van de Navo in Brussel, die gehouden wordt na het gesprek tussen Bush en zijn Sovjet-ambtgenoot Michail Gorbatsjov dat op 2 en 3 december plaatsvindt op een schip voor de kust van Malta.

Volgens politieke waarnemers is de ontmoeting op 16 december een 'diplomatieke coup' van de Franse socialistische president, die overigens op 6 december ook al een ontmoeting heeft met Gorbatsjov.

Het Antilliaanse eiland St. Maarten valt deels onder Nederlands en deels onder Frans bestuur.

Automatisering Inspectie Geneesmiddelen voor beter overzicht medicijnenimport

WILLEMSTAD — Vrijdag hebben enkele functionarissen van de Inspectie voor Geneesmiddelen het eindrapport over de automatisering van deze instantie aan minister Gumbs van Volksgezondheid en Milieuhygiëne aangeboden. In dit rapport worden de taken en activiteiten van de Inspectie voor Geneesmiddelen diepgaand geanalyseerd en wordt op grond van deze analyse een advies geformuleerd ten aanzien van de automatisering van deze instantie.

Het rapport is samengesteld door enkele functionarissen van de Inspectie in nauw overleg met de leden van de Kerngroep Automatisering van de regering, medewerkers van het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen in Nederland en met medewerkers van het zogenaamde Swedish Development Center in Uppsala, Zweden. Deze laatste instelling is een onderdeel van de afdeling geneesmiddelen van het departement van Volksgezondheid en Welzijn in Zweden. Dit Scandinavisch centrum heeft een multifunctioneel systeem ontwikkeld speciaal voor overheidsinstellingen met taken die overeenkomen met die van de Inspectie voor Geneesmiddelen op de Antillen.

Behalve in Zweden wordt dit systeem ook gebruikt in andere ontwikkelde landen zoals Zwitserland en Nederland. Hetzelfde systeem is ook bruikbaar voor ontwikkelingslanden en is reeds toegepast in Botswana, Lesotto, Gambia, Cyprus en Indonesië.

Door aanschaf van dit systeem wordt het voor de overheid mogelijk volledig inzicht te krijgen in de import en het gebruik van geneesmiddelen op Curaçao. Door het beschikbaar komen van deze gegevens zal de overheid in staat zijn gefundeerde maatregelen te nemen om de kosten van de geneesmiddelenvoorziening te drukken en de effecten van beheers- en bezuinigingsmaatregelen te volgen.

■ *V.l.n.r.: Inspecteur voor geneesmiddelen P. Fontilus, minister Gumbs en de heren Vos en Römer tijdens de overhandiging van het rapport.*

Open house landhuis Brievengat

WILLEMSTAD — Morgen is er weer een 'open house' van tien uur 's morgens tot twee uur 's middags in Landhuis Brievengat. Er zal een kah'i orgel spelen en om elf uur is er een folkloristische show van Grupo Folkloriko Antiano. Er zijn Indische hapjes, krioyo voedsel en lokaal vervaardigde handenarbeidartikelen.

Dit is de laatste zondag van het 'open house' van dit jaar aangezien Landhuis Brievengat op 31 december gesloten zal zijn. Iedereen is van harte welkom en de koffie staat vanaf tien uur klaar.

■ *V.l.n.r. de heren Fontilus, Gumbs en Rog.*

Ingezonden

Geflopt

IN DE Amigoe van afgelopen zaterdag stond een uitgebreid artikel over ondergetekende naar aanleiding van de opening van een grote beeldkrant op het vliegveld van Aruba en het verschijnen van het maandblad O in de Antillen.

In dit stuk wordt onder meer geschreven over het eerdere - en kleinere - Beeldkrant-project op Curaçao. Door een wat ongelukkige formulering en het hoofdje 'Mislukking' zou een niet zorgvuldige lezer verkeerde conclusies kunnen trekken. Mischien dat u de volgende verduidelijking kunt plaatsen.

1. Onze onderneming was zelf als minderheidsaandeelhouder bij dit project betrokken.

2. Het project is niet 'geflopt': bij evaluatie na het eerste jaar - waarin overigens een positief financieel resultaat werd behaald - werd besloten dat onder de gegeven omstandigheden - zie het artikel - en gezien het feit dat elders de formule beter tot haar recht kon komen, het beter zou zijn om de Beeldkrant naar Mexico City te verplaatsen.

3. Zoals uit het bovenstaande blijkt, is het bedrijf 'niet over de kop' gegaan.

Nogmaals, het staat zo geschreven, maar een niet zorgvuldige lezer zou verkeerde conclusies kunnen trekken. Wellicht dat het bovenstaande de situatie verduidelijkt.

Overigens dank voor een prima artikel.

MAURICE KEIZER
Nederland

MANILA - De Chinese wijk in de Filippijnse hoofdstad Manila is donderdag deels in de as gelegd als gevolg van een brand die aan tien mensen het leven kostte, zo is gisteren van de politie vernomen. De meeste slachtoffers zijn handelaren van Chinese afkomst die in de wijk wonen en werken.

HET WEER

WEERSVERWACHTING GELDIG tot morgenmiddag 12.00 uur l.t.:

Licht tot half bewolkt met voornamelijk gedurende de nacht- en ochtenduren een plaatselijke bui.

Overwegend matige (tussen zeven en zeventien knopen) oostelijke wind.

De aangevoerde lucht zal in de komende 24 uur vrij vochtig en onstabiel blijven. Hierdoor zullen op de Benedenwindse eilanden enige buien-activiteit tot ontwikkeling komen.

Nieuw directielid van BNA

■ *WILLEMSTAD — Gisteravond werd in de Wuilemstad Room van Het Curaçao Caribbean Hotel & Casino een cocktailparty gehouden ter gelegenheid van het feit, dat E. Tromp benoemd is in de directie van de Bank van de Nederlandse Antillen. Tientallen relaties uit voornamelijk de financiële wereld kwamen Tromp geluk wensen.*

Foto: v.l.n.r. drs Vimi Servage, directeur van de Bank van de Nederlandse Antillen; Gregory Elias, voorzitter van de vereniging van offshorebedrijven op Curaçao; Tromp; mr Stanley Betrian en notaris mr Mike Alexander.

WILLEMSTAD/DEN HAAG — Een heel bijzondere publikatie, zo noemde gevolmachtigd minister Edsel A.V. Jesurun het boek 'Met eigen Stem, dat vandaag in zijn ambtswoning te 's-Gravenhage werd gepresenteerd. Het feit, dat aan de Antilliaanse literatuur uitgebreid aandacht besteed wordt, maakt het werk nog belangrijker, aldus de minister. Het boek is een uitgebreide analogie van de Antilliaanse literatuur.

De schrijvers en dichters, die in het werk voorkomen, zijn allen Antillianen en Arubanen. De menselijke stem is het allereerste middel tot communicatie, maar in onze moderne tijd werden allerlei middelen uitgevonden om deze stem langs elektronische weg te versterken, en overal ter wereld te brengen. Wij kunnen er trots op zijn, dat door deze uitgave miljoenen mensen met het Papiamentu bekend worden. Beide auteurs zijn zo versterker en luidsprekers van onze taal geworden. Pim Heuvel en Freek van Wiel zijn beiden Europese Nederlanders, en ze tonen zich schrijvers met een ruime belangstelling voor de Antillen. Van Wiel bezocht nimmer de Antillen...' Maar daar zal wel gauw verandering in komen. Het boek 'Met eigen Stem' zal ongetwijfeld de waardering van onze literaire cultuur doen toenemen - de meeste schrijvers en dichters die erin voorkomen zijn sociaal denkende mensen, die het lief en leed van hun eilanden onder de zon met anderen willen delen, aldus minister Jesurun. Het is dan ook zijn innige hoop en vertrouwen, dat velen het boek zullen aanschaffen en dat 'Met eigen Stem' nog lange jaren 'La voix des auteurs et des poetes' van ons volk zal mogen zijn.

Gevaaarlijk preparaat maakt slachtoffers

Natuurlijk slaapmiddel L-Tryptophon moet uit de handel genomen worden

WILLEMSTAD — De Amerikaanse Food and Drug Administration (FDA) heeft haar kantoren opdracht gegeven alle fabrikanten van L-Tryptophan-preparaten in hun regio te verzoeken de produktie van deze tabletten te staken en om de medicijnen van de markt te halen. De Amigoe berichtte reeds vorige week dat er een waarschuwing vanuit de VS was verspreid. De Inspectie voor Geneesmiddelen op de Nederlandse Antillen heeft alle apotheken en winkels voor gezondheidsvoedsel op de hoogte gesteld van nieuwe informatie en nogmaals verzocht de verkoop van enkelvoudige preparaten van L-Tryptophan te staken.

De Inspectie heeft van de FDA aanvullende informatie ontvangen over het onderzoek naar het mogelijke gevaar dat het gebruik van het bewuste middel voor de volksgezondheid kan opleveren.

L-Tryptophan is een aminozuur en wordt in de vorm van tabletten of capsules in de meeste 'health food shops' verkocht als zijnde een 'natuurlijk' slaapmiddel en als middel ter verlichting van het zogenaamde 'premenstruele syndroom'.

Er bestaan twee soorten preparaten met L-Tryptophan. In de eerste groep zit L-Tryptophan in kleine hoeveelheid gecombineerd met andere aminozuren en soms ook vitamines.

Hiernaast zijn er ook preparaten die enkel L-Tryptophan in grotere doses bevatten. Deze preparaten van die stof worden gebruikt als 'natuurlijk' slaapmiddel en ter verlichting van het premenstruele syndroom. Inmiddels is gebleken dat alleen het gebruik van de preparaten met L-Tryptophan in hoge dosis en als enige component, problemen geeft.

Van deze preparaten heeft de FDA al eerder gemeld dat meer dan 30 gevallen gesignaleerd waren van een syndroom gekarakteriseerd door een ernstige eosinophilie, een bloedafwijking waarbij het aantal witte bloedlichaampjes abnormaal verhoogd is.

EEN DODE

Inmiddels heeft het Center for Disease Control (CDC) reeds 287 meldingen ontvangen van gevallen van bloedbeeldafwijkingen geassocieerd met het gebruik van de gevaarlijke stof. Volgens CDC is er tenminste één geval bekend waarbij het gebruik van L-Tryptophan de dood tot gevolg heeft gehad.

Wetsontwerp regelt betere registratie pesticiden

WILLEMSTAD — Door inspecteur voor geneesmiddelen drs P.H.M. Fontilus en drs A.A. Rog, hoofd van de afdeling bestrijdingsmiddelen is het concept voor de landsverordening bestrijdingsmiddelen aan minister Louis Gumbs van volksgezondheid en milieuhygiëne aangeboden.

Het nieuwe ontwerp dient ter vervanging van twee landsverordeningen: één uit 1961 en één uit 1968.

De structuur van het concept bestaat uit een registratieregeling en een kanalisatieregeling die worden ondersteund door en gecompleteerd met een vergunningssysteem.

Het concept houdt rekening met alle aspecten rondom het gebruik van bestrijdingsmiddelen, zoals import, opslag, verhandeling, verkoop, gebruik en lokale fabrikage. Tevens biedt het bescherming voor mensen, dieren en/of het milieu tegen verkeerd gebruik en eventuele ongelukken en wordt getracht de nadelige gevolgen, die het gebruik van bestrijdingsmiddelen mogelijk zouden kunnen veroorzaken, te minimaliseren.

Spaartegoed in Nederland gestegen

DEN HAAG — In de eerste negen maanden van 1989 nam het spaartegoed bij instellingen in Nederland met 6,1 miljard gulden toe tot 163,4 miljard gulden. In dezelfde periode van 1988 werd een groei waargenomen van 3,3 miljard gulden. Dit blijkt uit gegevens van het Centraal Bureau voor de statistiek, die donderdag zijn gepubliceerd.

Door spaarders werd gedurende de eerste negen maanden van dit jaar in totaal 62 miljard gulden op spaarrekeningen ingelegd tegen 56 miljard gulden in de overeenkomstige periode van het vorig jaar. Hiertegenover werd in de eerste negen maanden van dit jaar 57,8 miljard gulden opgenomen ten laste van spaarrekeningen.

In de eerste drie kwartalen van 1988 bedroegen de terugbetalingen 54,5 miljard gulden. Het spaarverschil, dat is het verschil tussen de stortingen en terugbetalingen, kwam daardoor in de eerste drie kwartalen van dit jaar uit op 4,2 miljard gulden, tegen 1,5 miljard gulden in de vergelijkbare periode van 1988. Dit betekent een stijging met 2,7 miljard gulden.

HANDEN - expositie van Wilson Garcia in Curaçaosch Museum

HANDEN om te strelen, handen om te grijpen, handen om te pakken, handen om te schrijven, handen om muziek te maken, eenzame handen en verliefde handen. Van de twintig olieverfschilderijen die Wilson Garcia exposeert in het Curacaosch Museum hebben er vijftien handen als thema. Garcia heeft iets met handen, ze fascineren hem. En niet sinds kort, ook op zijn schilderijen van tien jaar geleden vormen handen het centrale thema.

Wilson Garcia schildert niet veel, daarvoor heeft hij ook te veel andere bezigheden. Op deze expositie in het museum hangen twintig schilderijen van hem. Hij heeft er een overzichtstentoonstelling van willen maken. De oudste schilderijen dateren van ongeveer tien jaar geleden, de jongste van dit jaar. Hoewel er een duidelijke ontwikkeling van zijn kleurpalet te zien is, zijn in die tien jaar de thema's hetzelfde gebleven. Zijn oudste schilderijen zijn donker gehouden, in bruinen en okers, aardkleuren, waaruit de mensen, hoofden, torso's, handen naar voren komen. De verbinding tussen hoofd en hand komt tot stand door een muziekinstrument. Dat kan een kalebas zijn of een hobo of een dansend lichaam. Naast het visuele element, hoor je zijn schilderijen, maar zachtjes. Ze zijn nergens fel, noch in kleur, noch in geluid. Er spreekt rust uit het werk van Garcia. Ook zijn handen vechten niet, ze strelen.

HART EN HAND

Op de nieuwere schilderijen zijn de kleuren, via een oranje-gele serie, naar het blauw-rose-paarse gegaan. Ook de link tussen hart en hand, via het muziekinstrument of het lichaam werd minder noodzakelijk. De handen hebben elkaar, ze pakken elkaar of schrijven samen hun liefdesbrief. De kleuren en de compositie versterken de dromerige sfeer.

Garcia kan het figuratieve element nog niet loslaten, houdt de handen nog vast, maar zijn schilderijen hebben dat houvast niet meer echt nodig. Hij ontwikkelt zich in de richting van het abstracte en kan zich daaraan rustig overgeven. Hij heeft het 'DEN MAN', samen met 'KERIDO...' naar mijn mening het mooiste schilderij van deze expositie.

Het kost Wilson Garcia moeite om afstand te doen van zijn eigen werk. Hij blijft het ook volgen na de verkoop. Daarom kan het gebeuren dat van deze expositie bijna de helft niet voor de verkoop is. Volgens verschillende bezoekers net die doeken, waar ze belangstelling voor hebben. Maar ook van de doeken die wel verkocht kunnen worden, werden er de eerste avond al verschillende verkocht. Het is werk dat veel mensen aanspreekt, door kleur sfeer en thema.

NEL CASIMIRI

Afscheid mr Saleh

WILLEMSTAD — Mr Jaime Saleh, president van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba wordt op 15 januari gouverneur van de Nederlandse Antillen. Met het oog daarop legt Saleh per 1 december feitelijk het presidiaat van het Hof neer. Saleh heeft Mr F.W. Stuger, lid van het Hof aangewezen als waarnemend President van het Hof in afwachting van de benoeming en infunctietreding van de nieuwe president.

Van 20 tot 23 november legde Saleh een afscheidsbezoek af aan Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. Op 5 december op Aruba en op 8 december op Curaçao zal er gedurende een buitengewone plechtige zitting van het Hof van Justitie officieel afscheid worden genomen van mr Saleh.

Maffia vermoordt drie vrouwen

PALERMO — Bij Palermo op Sicilië zijn in de nacht van donderdag op vrijdag drie vrouwen vermoord door de maffia, aldus de politie. Het ging om leden van de maffiafamilies Marino en Mannota in Bagheria bij Palermo.

De dames, in leeftijd variërend van 25 tot 63 jaar, zaten in een auto voor hun huis, toen onbekenden het vuur openden en de wagen met kogels doorzeefden.

Viering 25-jarig jubileum Horecaf-vakbond

CHATA-VOORZITTER FRANK MAYNARD:

Toerisme op Curaçao in embryonaal stadium

WILLEMSTAD — Pas om kwart over elf gisteravond konden de leden van de vakbond Horeca en de genodigden genieten van een drankje en een hapje in de Ballroom van het Holiday Beach Hotel & Casino ter gelegenheid van de viering van het 25-jarig bestaan van de vakbond. Want toen pas was het laatste woord gezegd door premier Maria Liberia-Peters in een reeks van zeven sprekers. Om half acht was de avond officieel geopend met onder meer een misviering in een andere zaal in het hotel. Maar een en ander neemt niet weg, dat het een stijlvolle herdenking is geworden van vijfentwintig jaren harde strijd door een vakbond, die het niet gemakkelijk heeft gehad gedurende haar bestaan. En het nog niet gemakkelijk heeft, nu er hard gewerkt wordt aan de privatisering van de hotels op Curaçao.

Horecaf-secretaris Valpoort was de bekwame ceremoniemeester tijdens de avond. Hij introduceerde als eerste spreker Frank Maynard, die namens de CHATA (Curaçao Hotels and Tourism Association) het woord voerde.

Maynard nam geen blad voor de mond. Hij verklaarde, dat de vakbond de afgelopen vijfentwintig jaar de strijd niet altijd op diplomatieke wijze heeft gevoerd en evenmin op een wijze die de toekomst van de werknemer veilig stelde, 'ten koste van de overwinning of de erkenning'.

LIEFDE

'Vijfentwintig jaar Horecaf heeft geen zekerheid van inkomen gebracht, heeft niet tot gevolg gehad dat er liefde voor het vaderland is gegroeid en heeft er niet voor gezorgd dat er een drang is ontstaan om te excelleren. Tot nu toe is het de industrie die het laagste inkomen verschaft **voor gedane arbeid**'.

'Dat komt niet omdat de werkgevers hun honden biefstuk voeren of dolfijnen bij de ingang staan te voederen, maar gewoonweg omdat deze industrie nog steeds in een embryonaal stadium verkeert en nooit tot volwassenheid is gekomen', aldus Maynard.

'Nog steeds horen we elke dag over werknemers die op basis van kortlopende contracten werken (zes maanden; red.); een misdaad, die ertoe bijdraagt dat vele werknemers geen inkomenszekerheid hebben. Degenen die denken, dat de afschaffing van de kortlopende contracten een grotere zekerheid zal brengen, vergissen zich sterk. De werkgever heeft bewezen zeer inventief te zijn, wanneer het gaat om het overleven van zijn bedrijf. Dit is al reden genoeg om de afschaffing van de ontslagwet in overweging te nemen. Het is een bewezen feit, dat een werknemer die aan zijn verplichtingen voldoet, geen enkele bescherming behoeft', zo zei de CHATA-voorzitter.

ONTEVREDEN

Hij wees er op, dat elke dag nog toeristen op Curaçao kunnen worden ontmoet, die uiterst ontevreden zijn. 'Tot nog toe is het zo, dat onze werknemers niet de filosofie aanhangen dat het bedrijf geld moet verdienen, willen zij er zelf beter van worden. Tot nu toe is het zo, dat geen enkele werknemer initiatieven ontplooit om de omzet te verhogen, om daarmee zijn eigen inkomen te verbeteren. Nog steeds denkt de werknemer niet dat hij er is voor het bedrijf, maar dat het bedrijf voor hém bestaat. Ik breng deze voorbeelden naar voren om aan te tonen dat wij nog een lange weg te gaan hebben'.

Maynard stelde, dat de jubilerende Horecaf-vakbond de tijd niet heeft meegehad, 'maar we krijgen een tweede kans'. We treden een nieuw tijdperk binnen. We staan voor het plechtige moment, waarop alle hotels worden geprivatiseerd. De nieuwe eigenaren hebben op de eerste plaats als doel: geld verdienen. Dat is een gezond proces'.

De CHATA-voorzitter verklaarde, dat de werknemers hun deel kunnen krijgen indien zij zich volledig inzetten en niet slechts profijt willen trekken. Hij zei te hopen dat de komende vijfentwintig jaar recht gezet zal worden hetgeen fout is gegaan, 'zodat over vijfentwintig jaar de Horecaf-vakbond tienduizend leden heeft'.

BEDREIGINGEN

Oscar Semerel, secretaris-generaal van de CGTC en een van de grondleggers van de vakbond (die ontstond bij de Piscaderabaai Club, de plaats waar momenteel het Curaçao Caribbean Hotel is gevestigd; red.), ging in op de historie van de vakbond: 'Het aantal bedreigingen van de leiders, die de werknemers wilden organiseren is niet te noemen'. Ook Horecaf-voorzitter Papa Leito omschreef de barre omstandigheden, waaronder de leiders vaak moesten werken en op welke wijze de werknemers werden behandeld. Het is nog niet zolang geleden, dat het weekloon (zestig uren werken; red.) f.12,50 bedroeg, dat vervolgens werd opgetrokken tot f.15,- en daarna tot f.17,50. 'In de hotels en restaurants werd nog zestig uren in de week gewerkt, toen in andere bedrijven een werkweek al tot 45 uren beperkt was', aldus Leito.

Minister van Arbeid en Sociale Zaken drs Stanley Inderson kondigde aan, dat tijdens de komende Statenvergadering eenkele wetsvoorstellen zullen worden behandeld, die de werknemers ten goede zullen komen. Premier Liberia-Peters benadrukte 'dat toerisme niet uitsluitend betekent: hoe gedragen wij ons tegenover buitenlanders, maar dat toerisme ook inhoudt: hoe gedragen wij ons tegenover elkaar'. Enkele malen wees zij er op, dat zij kleuterleidster is ('Tot aan mijn dood') en enkele malen sprak zij 'als moeder'.

Gedeputeerde van Toerisme Ruben Page voorziet een grote toekomst voor het toerisme op Curaçao, zo zei hij. Hij benadrukte in zijn toespraak, dat hij in het verleden talloze malen aan de vakbondszijde van de onderhandelingstafel heeft gezeten; zeer vaak als adviseur.

OP BEZOEK

Opmerkelijk was, dat secretaris Valpoort na het voorlezen van een gelukwenstelegram van het Van der Valk Plaza Hotel, Marc van der Valk dank zegde voor de felicitatie en er onmiddellijk aan toevoegde: 'Volgende maand komt de vakbond in het Plaza Hotel op bezoek'. Het leverde hem een welluidend applaus op.

■ *WILLEMSTAD — Een grootse receptie in de Ball Room van het Holiday Beach Hotel & Casino markeerde het 25-jarige bestaan van de Horecaf-vakbond. Foto: v.l.nr. Kenneth Valpoort, premier Maria Liberia-Peters, Papa leito, Oscar Semerel en Humphrey Mongen.*

Ter ondersteuning dienstverlening

Vantage Consulting richt dochtermaatschappijen op

WILLEMSTAD — Op woensdag vond ten overstaan van notaris mr D. Senior, de officiële oprichting plaats van vier nieuwe dochtermaatschappijen van de Vantage consulting group n.v. ter ondersteuning van de dienstverlening aan buitenlandse bedrijven voor 'offshore data entry.'

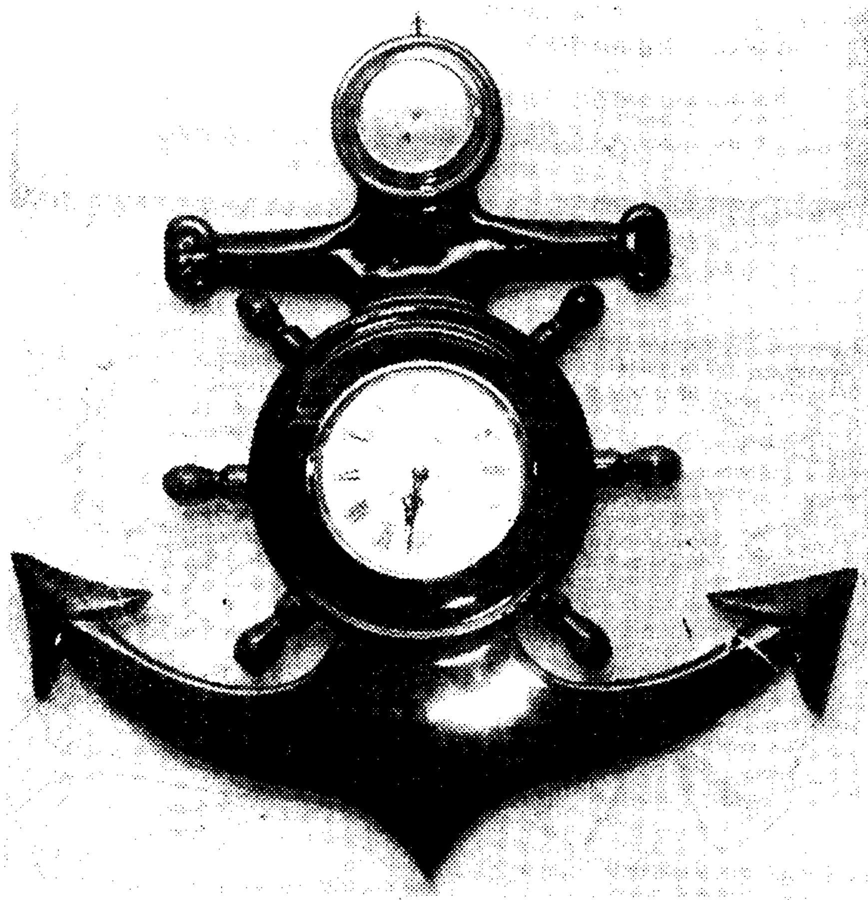
Het gaat om de volgende bedrijven: a) Vantage technology Services. Hierin zullen alle activiteiten worden ondergebracht m.b.t. hardware-onderhoud, software-ontwikkeling en onderhoud op het gebied van image processing and optical disk technology, in samenwerking met de partners. b)Vantage Joblink Services NV. Hierin worden alle activiteiten ondergebracht die betrekking hebben op werving en selektie van personeel, huisvesting, werk- en verblijfsvergunningen voor buitenlandse managementstaf, eveneens in samenwerking met de partners.c) Vantage accounting services zal zich bezig houden met adviezen het bijhouden van financiële- en salarisadministraties voor buitenlandse bedrijven. d)Vantage Insurance services, ten slotte, zal belast worden met verzekeringszaken voor buitenlandse bedrijven. Namens de aandeelhouders werden de akten van oprichting ondertekend door de twee direkteuren van de Vantage Consulting group, Ronald Ortela en Gilbert Koeijers (zie foto).

Op donderdag vond de ondertekening plaats van het huurkontrakt voor de lokatie, in het ITC, waar opleidingen voor data entry verzorgd zullen worden. Ook werd een intentie-verklaring getekend voor de reservering van ruimte ten behoeve van de offshore data entry industry.

Zoals bekend werd op 13 juli 1989 'Vantage Data Services International nv' opgericht, waarin participeren Vantage Consulting Group nv, Catapult Project Development nv, Lyeden Automation Holding nv, Industrial Electronics (Indel) nv en Setel nv. Dit bedrijf zal in maart 1990 de eerste aanzet geven voor de lokale vestiging van de off-shore data entry industrie, middels een 'pilot project' in het ITC, welke als model voor buitenlandse bedrijven zal dienen die reeds interesse hebben getoond.

Vantage Data Services International nv zal een voortrekkersrol uitoefenen. De vier maatschappijen die opgericht zijn, hebben als doelstelling de ondersteuning van Vantage Data Services International nv, door het aanbieden van een totale dienstverleningspakket aan de buitenlandse bedrijven die hun data-verwerking hier op Curaçao willen (laten) verzorgen.

De eerste groep van zestig personen die hun opleiding bij het Feffijk opleidingsinstituut per juni 1990 hebben voltooid, zullen in het 'model' bedrijf tewerkgesteld worden. De opleidingen zullen in januari 1990 aanvangen. De voorlopige resultaten van de studie van KenOmega hebben reeds gewezen op zeer potentiële markten voor Curaçao. De initiatiefnemers zijn ervan overtuigd, dat in deze industrietak in de komende zes jaren een 2.000 arbeidsplaatsen geschapen kunnen worden. De overheid zal deze sector wel veel meer moeten ondersteunen en de wijze waarop dit momenteel geschiedt met de ontwikkeling van de toerisme-industrie, zal als voorbeeld kunnen dienen, aldus een persbericht van Vantage Inc.

■ *WILLEMSTAD — Een greep uit de vele werken die op de expositie van gedetineerden van de strafgevangenis op Koraal Specht te zien zijn. De opening van de expositie, die in de gevangenis gehouden wordt, werd gisteravond verricht door minister van Justitie, mr Ivo Knoppel.*

Minister Ivo Knoppel kondigt aan:

Voorlopige invrijheidsstelling voor repeat offenders verdwijnt

WILLEMSTAD — De huidige voorschriften met betrekking tot de Voorlopige Invrijheidsstelling (V.I.) worden binnenkort herzien. Voor mensen die voor een tweede maal in aanraking komen met de justitie, zal die regeling namelijk in de toekomst niet meer gelden: zij zullen hun volledige straf moeten uitzitten. De regering hoopt hiermee vele potentiële delinquenten 'af te schrikken'.

Deze bekendmaking deed gisteravond de Antilliaanse minister van Justitie, mr Ivo Knoppel, tijdens een ceremonie ter gelegenheid van de opening van de eerste expositie, in de strafgevangenis op Koraal Specht, van handenarbeid-artikelen vervaardigd door de gevangenen.

Het belangrijkste deel van zijn rede besteedde de bewindsman aan het belang dat de regering hecht aan resocialisatie van gedetineerden. De tijden zijn voorbij, meldde hij, dat in een instituut als dit, enkel en alleen discipline en handhaving van de orde de aandacht kregen. Nu wordt ook gedacht aan de vorming van de mens, met het oog op zijn terugkeer naar de gemeenschap.

Het werk binnen de gevangenis wordt, erkende Knoppel ook, wel steeds moeilijker gemaakt door ontwikkeling buiten dat instituut: de normen vervagen ('het verschil tussen goed en kwaad is minder duidelijk'), er zijn meer gevangenen.

Moeilijk is ook, het vinden van een balans tussen het toepassen en bijbrengen van de toch noodzakelijke discipline en de resocialisatie: een uitdaging die de nodige flexibiteit vereist.

Een expositie is een manier bij uitstek, om de getineerden met een positieve manier met hun gevoelens te leren omgaan. 'Door creatief bezig te zijn, beseffen ze dat ze méér kunnen en ze leren ook met elkaar omgaan,' aldus Knoppel die meedeelde dat de regering meer sociale projecten voor gevangenen in petto heeft en de al bestaande projecten zal voorztetten. Een daarvan is de schoonmaak van verschillende wegen (door de betrokkenen zelf 'projekto chapi-chapi' genoemd), de schoonmaak van de onlangs gesloten landfill op Koraal Specht, de schoonmaak van scholen en parken. Lange termijn planning op dit gebied is, volgens de minister, niet mogelijk, omdat de financiële middelen een rol spelen, alsook de veranderlijke tolerantiegraad van de samenleving die de gevangenen met moet 'ontvangen.'

Knoppel zei dat sommigen misschien sceptisch zullen reageren: waarom sociale projecten in een tijd van toenemende criminaloiteit? De minister gaf het antwoord zelf: mensen die vastzitten, hebben het grooste goed wat de menshgeid kan bezitten, de vrijheid, verloren. 'Het gaat om vrijheidsstraffen. het feit dat ze niet vrij kunnen rondlopen is de grooste frustratie,' aldus Knoppel, die aankondigde dat de overheid aan de andere kant ook het beleid strikter zal maken om de criminaliteit en delinquenten aan te pakken. Eén van de stappen daartoe is herziening van het V.I. regeling: voor 'repeat offenders' zal de Voorlopige Invrijheidsstelling dan niet meer gelden, maar zal de straf uitegzeten moeten worden. Knoppel zei spoedig met meer informatie hierover te zullen komen.

De waarnemend gevangenis-directeur, Richardson, meldde tijdens zijn rede dat het de allereerste keer is, dat er in de gevangenis een expositie van werken van gedetineerden wordt gehouden. Het doel is tweeledig: resocialisatie en reclassering van de gevangenen enerzijds en het opvijzelen van het image van de gevangenis anderzijds. Hij kondigde aan dat in de toekomst meer van dit soort projecten verwacht kunnen worden.

Het hoofd van de afdeling culturele zaken van de eilandelijke overheid, Pacheco Domacasse, benadrukte tijdens zijn spreekbeurt het 'helende' effect van kunstuitingen. 'Van kunst word je meer mens, je staat even stil en denkt na,' aldus Domacasse, die zei dat er wat dat betreft, bij de gevangenis sprake is van een braak terrein. De gevangenen kunnen, als het aan de afdeling cultuur ligt, meer projecten verwachten, waaronder de publicatie, binnenkort, van een boek met werken van en over het leven in de gevangenis, geschreven de bewoners zelf.

XMAS CAMPAIGN

NOVEMBER 1 THROUGH DECEMBER 31

GREAT NEWS

0%

INTEREST

ON 24 MONTHS OF FINANCING FOR YOUR NEW 4 DOORS

TOYOTA STARLET

PRICES FROM

F.15460

less 25% downpayment

Balance to be paid

in 24 months

WITHOUT

INTEREST.

ALSO

A SPECIAL OFFER OF ONLY

2½%

INTEREST PER YEAR ON A

36 MONTH

FINANCING

FOR YOUR NEW 4 DOORS

TOYOTA STARLET

FOR CASH PURCHASE WE GIVE YOU

AFL.1500,=

DISCOUNT

GCA

Garage Cordia Aruba n.v.

L.G.Smith Boulevard 114

Tel. 24455

NO ONE DOES IT BETTER!

OPENBARE AANBESTEDING

Namens de Regering van Aruba maakt de F.C.C.A. hierbij bekend dat de openbare aanbesteding voor de bouw van 38 WONINGEN in de Village te San Nicolas zal plaatsvinden op donderdag, 11 januari 1990 om 11,00 uur ten kantore van de F.C.C.A. te Sabana Blanco 66.

Het werk bestaat in hoofdzaak uit het bouwen van:

38 stuks éénslaapkamerwoningen van elk 49 m2;

TERMIJN VAN UITVOERING: 220 werkbare werkdagen.

Bestek en tekeningen zijn tegen betaling van de som van Afls 250,- vanaf dinsdag 27 november 1989 verkrijgbaar ten kantore van Projektburo Renovatie Esso-heights en Village te St. Maartenstraat 34, San Nicolas.

De aanwijzing zal plaatsvinden op dinsdag, 5 december 1989 10.00 v.m. ten kantore van het Projektburo Renovatie Esso-Heights en Village te St. Maartenstraat 34, San Nicolas.

EFFECTIVE GUIDANCE

A MARKETING COMMITMENT

Effective Guidance,

staat voor een jonge ambitieuze organisatie die adviseert en bemiddelt voor bedrijven en instellingen bij o.a. het werven en selecteren van personeel tussen Nederland, Aruba en de Antillen. Zij opereert in jointventure verband met het Bureau van Overheid, vanuit haar vestigingen in Nederland en op Aruba.

Op Aruba zoeken wij plaatsing voor een:

Stagiaire 3e Jaars HTS-er Weg- en Waterbouw

Periode: van februari t/m juli 1990. Uitgebreide curriculum vitae op aanvraag.

Tevens zoeken wij plaatsing voor een:

Europese Hostess/Informante/Receptioniste

uitgebreide curriculum vitae op aanvraag.

Heeft U belangstelling, dan verwachten wij graag Uw reactie per telefax aan Effective Guidance, faxno. -31-40-518827 of bel ons onder telefoonnummer: -31-40-516166.

TA BUSCA TERENO EIGENDOM

PA CUMPRA

di más of menos 1000m², preferibo na Eagle, Mon Plaisir, Sero Blanco, Ponton, Koyari of Palm Beach. Otro tambe ta posibel. Por favor llama 32902.

BIG AND BEATIFUL

Mozartstraat 8 - Tel.: 22022

Onze specialiteit...........

DAMESKLEDING

in grote maten!!!

Openingstijden: 10.00 uur a.m. t/m 6.30 uur p.m. van maandag t/m zaterdag.

GANGA

GRANDIOSO LIQUIDACION PROBECHA AWÓ

CUMPRA MATERIAL DI VALOR Y SPAAR PLACA!

TUR MATERIAL DI CONSTRUCCION NA BOUWMAATSCHAPPIJ MANERA TEGELS, VERF, BENTANA, PORTA, ACCESORIO PA BAÑO, PLYWOOD Y HOPI MAS.

TUR COS MESTER BAI!

NOS TA HABRI PA PUBLICO DI NOVEMBER 25 TE CU NOVEMBER 30 DI 8:00-12:00 Y 1:30-4:00

(NOVEMBER 26 NOS TA SERA)

Santa Suggests:

ATA BO REGALO IDEAL PA E DIANAN DI FIESTA

REGALA UN CHRISTMAS BASKET

UN BASKET EXCLUSIVO DI WIMCO

Bon surti cu entre otro:

Champagna, Binja, chuculati, mangel, noot, chips y m u c h o mas....

Tambe nos por traha segun bo smaak!!

Pa pedido yama ALEIDA na W I M C O

Telefoon ... of 2138

UN CHRISTMAS BASKET DI WIMCO SEGUR LO BO APRECIA HOPI

Ultimo dia pa pedido December 13, 1989

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE: 08.00-12.00/14.00-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON: 24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. Pageboy 127-743.

TELEFAX: 22368.

BANKREK. nr 10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE: 100

ALARMCENTRALE: 115.

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

BIOSCOPEN
PRINCIPAL: 20.30 uur See no evil, hear no evil (comedy, 18 jr).
DRIVE-IN: 20.30+24.00 uur Tap (musical-drama, 14 jr).

*****

WACHTREGELING DOKTOREN
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter T.H.K. Lin, via Alarmcentrum (tel.: 115) of via Dokter Horacio Oduber hospitaal (24300).

*****

DOKTER HART KINDER-POLIKLINIEK (Shakepearestraat 13, tel.: 27283/24300): spreekuren maandag t/m zaterdag van 08.30-11.30 uur; maandag, woensdag en vrijdag ook van 15.00-18.00 uur.

*****

CENTRO MEDICO CARABOBO (L.G. Smith Boulevard 34, tel.: 21777): dra L.G. Beke-Martínez, Engleandstraat 7, tel.: 24696.

*****

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE: tel.: 38969 (24 uur per dag).

*****

WIT GELE KRUIS: Oranjestad: tel.: 23168; Noord: tel.: 23425; Santa Cruz en Paradera: tel.: 28288/25543; Savaneta en Brazil: tel.: 47020/48301; San Nicolas: tel.: 45906; Dakota: tel.: 29008 (wijkgebouw), 24444 (kantoor).
(voor brandgevallen, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale op te bellen, tel.: 115)

*****

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.00 Highway to Heaven: 'Back to Oakland'; 18.50 Style with Elsa Klensch; 19.10 Big Story; 19.30 Crossfire; 20.00 Musical show: 'Nos cu nos'; 21.00 CNN international news; 21.45 Estreno: 'Flesh and Blood'; 23.30 Sports late night; 24.00 Sluiting.
ZONDAG: 17.00 Father Murphy: 'The heir apparent'; 17.52 Musical Extravaganza: 'Blues session, King and Friends'; 18.48 Health Week; 19.05 Just for the record; 19.30 Showtime; 20.30 Special: 'Komemoracion tres aña fayecimuentu Betico Croes'; 21.00 Quo Vadis; 22.30 Week in review; 23.30 Sports late night; 24.00 Sluiting.

*****

DIVERSEN
FLIGHT INFORMATION CENTER: dagelijks geopend van 07.00-20.00 uur. Na 20.00 uur informaties via verkeerstoren.

ESSO SERVICE CENTER (Oranjestad): 24.00 uur per dag geopend [illegible] van zondag 20.00 uur tot maandagmorgen 07.00 uur.

STICHTING ZIEKENVERPLEGING ARUBA
DOKTER HORACIO ODUBER HOSPITAAL (tel.: 24300).
Bezoekuren:
Kinderafdeling: doorlopend bezoek van 10.00-20.00 uur.
Andere afdelingen: van [illegible] 15.45/18.30-19.30 [illegible]
Rookverbod:
Er is een algemeen rookverbod in het hospitaal. Slechts op enkele recreatie-

[illegible]

plaatsen in het hospitaal mag er gerookt worden.

KONINGIN WILHELMINA FONDS (tel.: 24652/22817): informatiecentrum woensdag geopend van 08.00-12.00 uur - Paardenbaaistraat 8 (boven).

FADA (Paardenbaaistraat 8, tel.: 32899): voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

LEZING: 19.00 uur in de Mater Dei Huishoudschool, Uruguaystraat (ond.: 'Religie en geweld'; spr.: prof. dr J. Schoffeleers).

AMERICANA ARUBA HOTEL: 20.00 uur YMCA Century Club diner.

CULTUREEL CENTRUM ARUBA [illegible]

SPORT
VOETBAL: 20.00 uur Estrella vs Jong San Nicolas - Lago Sportpark.

ZONDAG
DIVERSEN
JEUGDGROEP 'FORSA DI HUBENTUD UNI': 09.00 uur jeugdmis - Santa Cruz-kerk.

HAVEN VAN ORANJESTAD: 16.00 uur aankomst Sinterklaas met zijn Pieten.

CULTUREEL CENTRUM ARUBA (t.g.v. 40-jarig bestaan): 20.00 uur show 'Fiesta Criollo' - Cas di Cultura.

LEZING: 16.00 uur in de Mater Dei Huishoudschool, Uruguaystraat (ond.: 'Een andere kijk op de sekten. Waarom zoveel en tot welke prijs'; spr.: prof. dr J. Schoffeleers).

SPORT
SOFTBALL
(Aruba Softball Bond)
Caribe-terrein
10.00 uur Hubo Hoolberg Rebels vs Manguir; 12.00 uur (dames) Amstel Doves vs Pepsi Cola; 14.00 uur Joey's vs Tremont Seagrams; 16.00 uur Peking Restaurant vs Caribe.
Duracell-terrein
10.00 uur [illegible]; 12.00 uur Buena Vista Stars vs Amstel Beers; 14.00 uur (dames) Petrus vs Plymouth/Coca Cola.

TRIATHLON [illegible]: 07.00 uur start bij Cococlub Hotel.

*****

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

INDIAN ROCK GARDEN WATERSLIDE: maandag, dinsdag, woensdag en vrijdag geopend van 10.00-18.00 uur; donderdag de gehele dag gesloten.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 08.00-12.00/13.00-16.00 uur (of afspraak te maken via tel.: 23145 of 25111).

CENTRO KIBRAHACHA (dagverblijf voor bejaarden): openingsuren dagverblijf [illegible] 07.30-12.30/13.30-17.00 uur, Piedra Plat 33 [illegible]

AUTOKEURINGSLOKAAL SAN NICOLAS: geopend van maandag t/m vrijdag van 08.00-11.30/13.00-16.00 uur.

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van [illegible] protestantse kerk, Piedra Plat.

*****

KERKDIENSTEN

BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 06.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 08.00 uur.

*****

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel [illegible]
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.
[illegible]

*****

DE NIEUW APOSTOLISCHE KERK (Goletstraat [illegible])

AVP-Statenlid Engelbrecht stelt 21 Coastal-vragen

ORANJESTAD — AVP-Statenlid Armand Engelbrecht heeft aan de minister-president en de ministers van Algemene Zaken, Financiën en Economische Zaken 21 vragen gesteld over de vrije invoerrechten en tax holiday, die de regering-Oduber aan Coastal heeft gegeven.

In de eerste vraag wil de voormalige minister van Financiën weten of het zo is, dat aan Coastal en alle maatschappijen die Coastal op Aruba opricht vrijheid van invoerrechten wordt verleend op ruwe olie, geraffineerde olieprodukten, equipment voor de raffinaderij en equipment dat tijdelijk op Aruba wordt ingevoerd.

Het Statenlid wil weten op welke wettelijke basis de regering deze vrijheid van invoerrechten heeft verleend en of onder equipment moet worden verstaan: gereedschappen, machines, voertuigen, computers, communicatiemiddelen, kantoorbehoefte, huishoudelijke artikelen en alle andere goederen die Coastal nodig meent te hebben voor de heropbouw of operatie van de raffinaderij.

PRECEDENT

Na gewezen en gevraagd te hebben, dat onder de bestaande wetgeving dergelijk vrijheid alleen maar van tijdelijke aard is, vraagt Engelbrecht of door Coastal hiervoor toestemming te geven niet een gevaarlijke precedent werd geschapen. Voorts dat al deze toestemmingen een aanmerkelijk groot verlies in de landskas geven. Tenslotte wil Engelbrecht weten of nu ook andere maatschappijen deze voorrechten kunnen krijgen en of de regering kan laten weten hoeveel miljoen florin de overheid nu niet ontvangt hetgeen van nadelige invloed op de financiële sitautie van Aruba kan zijn.

In zijn vragen over de vrijheid van Winstbelasting wil het AVP-Statenlid weten op welke wettelijke basis de regering Oduber aan Coastal voor elf jaar vrijstelling van Winstbelasting heeft gegeven. In dit verband haalt het Statenlid aan, dat in bedoelde wet alleen gesproken wordt over de landsverordening ter bevordering van bedrijfsvestiging en hotelbouw.

VRIJDOM

Voorts dat hierin zeer duidelijk staat, dat een raffinaderij niet beschouwd wordt als een bedrijf, dat in aanmerking komt om elf jaar belastingvrijdom te krijgen. Het Statenlid haalt dan de door regering-Oduber uitgegeven 'Your guide to industrial development in Aruba' aan, waarin duidelijk staat dat wat industrieën betreft dit nog door de Staten moet worden goedgekeurd. Nu deze wet nog niet in de Staten is goedgekeurd, wil Engelbrecht weten op welke gronden de regering-Oduber aan Coastal voor elf jaar vrijdom van Winstbelasting heeft gegeven.

Tenslotte vraagt hij of het niet juister was geweest dat bij deze elf jaar vrijdom van Winstbelasting de regering had gesteld mits goedkeuring van de wet hiervoor door de Staten?

Verbod behandeling rechtszaken

Officier van Justitie: rechtszaak tegen minister

ORANJESTAD — Officier van Justitie mr Van Wijland heeft bij de Ambtenarenrechter een rechtszaak aanhangig gemaakt tegen minister van Justitie mr Hendrik Croes. Deze zaak dient aanstaande maandag voor de Ambtenarenrechter.

Aan Van Wijland wordt het niet meer toegestaan - in opdracht van de minister - om drugszaken te behandelen. Redenen hiervoor zijn niet bekend.

In juridische kringen op Aruba wordt met belangstelling naar de uitspraak van deze zaak uitgezien.

Weliswaar heeft de minister de bevoegdheid om iemand van het parket te schorsen als deze nalatig zou zijn geweest, doch het verbod aan Van Wijland wordt 'erg vreemd' genoemd.

Eman: AVP in het gelijk gesteld

Spreekverbod voor directeur WEB

BALASHI — De directeur van het WEB, ing. Chenco Yarzagaray, ontving van zijn minister een brief waarin gesteld wordt, dat hij geen verklaringen kan afleggen of dit moet in overleg met de minister geregeld worden. Ing. Chenco Yarzagaray heeft recentelijk voor TeleAruba herhaalde malen zijn mening laten horen over de gang van zaken ten aanzien van het WEB.

Inmiddels reageerde AVP-leider mr Henny Eman op de uitlatingen van Yarzagaray door te stellen, dat de WEB-directeur ten aanzien van het Coastal-contract in feite de AVP gelijk gaf. Vooral ten aanzien van het feit, dat de regering zich gebonden heeft wat het kopen van stroom van Coastal betreft.

NADELIG

In zijn verklaringen wees Yarzagaray erop, aldus Eman, dat het afnemen van Coastal-stroom nadelig voor Aruba is. Eman haalt aan de [illegible] die onder [illegible] werden ontwikkeld [illegible] stand kwamen, terwijl de regering-Oduber alleen maar met het Coastal contract tracht te pronken, hetgeen steeds meer vragen oproept en een schandaal voor Aruba dreigt te worden.

Eén van de vragen is het leveren van stroom door Coastal aan Aruba. 'Eerst werd Coastal een electriciteitscentrale van dertig miljoen kado gedaan, aldus Eman, en daarna verbond Oduber zich ook nog eens om stroom te kopen van Coastal. Daardoor werd Coastal een winst gegarandeerd ten koste van de Arubaanse gemeenschap'.

Eman noemde dit nog maar het begin van alles wat door Oduber gedaan werd. Omdat intussen Exxon weggeloopt in deze kwestie, zijn verlaten Aruba school, zonder rekening te houden met de verplichtingen die Exxon/Lago ten aanzien van Aruba hebben. Eman besloot met op te merken dat Coastal inderdaad een project van MEP, ADN en PPA is, doch dat hij hoopt dat er alsnog een parlementaire enquête over het Coastal-contract komt.

Geen uitlevering

Lares Matheus vrij man

ORANJESTAD — Nadat Gerardo Lares Matheus, waarvan de Verenigde Staten uitlevering hadden gevraagd wegens mogelijke betrokkenheid bij drugshandel, vijf maanden op Aruba heeft vastgezeten, wordt hij op vrije voeten gesteld.

Zoals bekend, wilde de DEA hem horen in verband met een drugszaak. Tijdens de behandeling van deze zaak voor het Hof van Justitie wees mr Coutinho erop, dat zijn kliënt alleen maar een piloot is, zijn werk doet en niet betrokken is bij de handel in verdovende middelen.

Na de behandeling bracht het Hof aan de gouverneur een advies uit, waarop de gouverneur bepaalde dat er niet voldoende bewijsmateriaal beschikbaar was om Lares Matheus uit te zetten en de DEA zes weken de tijd kreeg om nader bewijsmateriaal te geven. Nadat dit nader bewijs was ontvangen, werd de zaak opnieuw door het Hof behandeld, waarbij bleek dat het bewijs alleen een verklaring van een DEA-agent betrof.

Het Hof vond dat dit bewijsmateriaal onvoldoende was. Opnieuw werd advies aan de gouverneur uitgebracht, die besloot Lares Matheus niet uit te zetten naar de VS doch in vrijheid te stellen. Mr Coutinho bevestigde, dat Lares Matheus niet wordt uitgezet naar de VS en zal worden vrijgelaten.

RCA en La Fama spelen gelijk

ORANJESTAD — Op het RCA-veld werd de competitie van de semi-profvoetbal voortgezet. Ditmaal ging de strijd tussen RCA/Barlock en La Fama/Island Finance, die met ieder één doelpunt de punten deelden. Voor de rust verraste Rafael Vanegas de La Fama-keeper (1-0) en RCA bleef deze voorsprong tot de rust behouden.

Na de rust zette La Fama alles op alles om de gelijkmaker te scoren waarbij Alvin Tromp - die dit maal niet als keeper onder de lat stond, maar in de La Fama-voorhoede speelde - de stand gelijk maakte (1-1).

RCA staat in de strijd om Copa Aruba 1989 met vijf punten uit drie wedstrijden bovenaan, gevolgd door La Fama met vier punten. Verwacht wordt, dat begin volgende week de beslissing valt wie kampioen gaat worden. RCA moet nog tegen SLD/Banco di Caribe, terwijl dinsdagavond La Fama tegen Bubali/Franken Constructor speelt.

Staatkundige toekomst Aruba

Werkgroep van bedrijfsleven

ORANJESTAD — Op verzoek van de Kamer van Koophandel en Nijverheid Aruba werd vergaderd met veertien organisaties van de verschillende bedrijfstakken betreffende recente ontwikkelingen inzake de toekomstige staatkundige structuur van Aruba.

Tijdens deze vergadering werd besloten een werkgroep met betrekking tot de staatkundige toekomst van Aruba in te stellen. Het is de bedoeling dat alle werkgeversorganisaties hierin zullen deelnemen.

De werkgroep staat onder voorzitterschap van Ebby Arends en de eerste vergadering wordt donderdag 30 november gehouden.

Politiebond tegenover minister Croes:

Democratie respecteert bestaan van vakbonden

ORANJESTAD — Het bestuur van de Politiebond Aruba (SPA) had een gesprek met minister van Justitie mr Hendrik Croes, waarbij enige lopende zaken werden besproken.

Bij de opening wees minister Croes erop, dat hij met het beleid van de bond niet zo ingenomen was, waarop SPA-voorzitter, Chido Maduro, stelde dat in elk democratisch land de regering de mening van de vakbond respecteert. Dit sloeg onder meer op een uitlating van de bewindsman, dat de vakbond naar de pers was gelopen.

Hierna werden verschillende zaken besproken en uiteindelijk eindigde de bespreking in een goede sfeer. De bewindsman zette de SPA uiteen, dat hij inderdaad naar Nederland was gegaan om personeel te zoeken om topkader te kunnen opvullen, hij had met twee personen gesproken, doch nog geen beslissing genomen. Deze personen zouden het topkader moeten helpen, terwijl de open posten door mensen van het korps Aruba gevuld moeten worden.

Van vakbondszijde werd hierop gesteld, dat de vakbond hierbij inspraak diende te krijgen en op de hoogte gesteld te worden aangezien het uiteindelijk haar leden zijn, die met deze mensen moeten gaan werken. Ook om te voorkomen wat er in 1986 gebeurde.

WONINGEN

Toen de kwestie van verkoop politiewoningen ter sprake kwam, kreeg de SPA tot haar verbazing te horen dat zij daarmee niet bij minister Croes moesten zijn, maar bij zijn collega minister Charro Kelly die ondermeer Domeinbeheer - waaronder de politiewoningen vallen - onder zijn beheer heeft.

In kringen van de SPA werd dit een vreemd standpunt gevonden, omdat de [illegible] betreffende onder de [illegible] van Justitie vallen [illegible] bond [illegible] met spoed een gesprek met minister Kelly aanvragen om [illegible]ken.

Ook het materieel van de politie kwam ter sprake, onder meer het wagenpark, dat sterk verouderd en niet op sterkte is. Op papier heeft de politie op Aruba 62 wagens, waar in werkelijkheid is dit aanmerkelijk minder omdat rekening moet worden gehouden, dat verschillende wagens stuk zijn of niet kunnen rijden.

Vanaf 1986 tot op heden heeft de politie slechts twaalf nieuwe wagens aangeschaft, terwijl op Curaçao de politie met snelle stappen vooruit gaat. Zij kregen veertig nieuwe wagens. De politievakbond is van mening, dat het gehele wagenpark van de politie op Aruba vernieuwd dient te worden. Verwacht wordt, dat de regering op korte termijn hierover een beslissing zal nemen.

Radioton APADES

ORANJESTAD — Zondag 3 december vanaf twaalf uur organiseert APADES een radioton om gelden in te zamelen om aan de minderbedeelden de helpende hand te kunnen bieden.

De radioton wordt gehouden in de John F. Kennedyschool, waar ook Sinterklaas op bezoek komt. Er zijn diverse activiteiten voor de jeugd, zoals goochelaar, foto maken met Sinterklaas en Zwarte Piet. Ouders, die hun kinderen bij Sinterklaas op bezoek willen komen, kunnen daarvoor 41910 bellen.

De inwendige mens wordt niet vergeten. Kaarten [illegible] zijn te koop bij [illegible] Oranjestad en San Nicolas, Galeria Moderna en leden van APADES.

Veel winnaars bij Lotto Loco

ORANJESTAD — Eén inzender heeft de getrokken nummers 26-35-10-15 van de Arubaanse Sportlotto goed geraden en kan de eerste prijs van 30.825,80 florin incasseren. Hij had een Lotto Loco-formulier gekocht.

Voor de tweede prijs -drie nummers plus joker 28 - werd door twee personen gewonnen, waarvan een Lotto Loco, die samen de 10.014,06 florin mogen delen. Voor de derde prijs waren er 21 winnaars, waarvan negen Lotto Loco, die ieder 119 florin ontvangen.

Aanstaande vrijdag is er geen wekelijkse trekking, omdat aanstaande zondag de speciale trekking van de maand plaatsvindt met als eerste prijs honderdduizend florin.

Softball: Aruba verslaat Antillen

ORANJESTAD — Uit Buenos Aires, Argentinië, waar de Panamerikaanse softbalkampioenschappen worden gehouden, werd vernomen dat de Arubaanse softbalselectie met 3-2 van de Antilliaanse selectie won. Uit inlichtingen blijkt, dat er een stevig koud heerst en dat het merendeel van de spelers met een stevige griep rond loopt.

Softball scholen

ORANJESTAD — In de schoolsoftbalcompetitie behaalde in de E-klasse Maarten Luther Kingschool een 13-2 overwinning op het John Wesley College. In klasse C won Sint Antonius College met 15-12 van Colegio Arubano. In klasse E won Colegio I met 15-4 van Colegio II.

Bijde basisscholen won Pieter Boerschool met 12-1 van het Theresia College, Paulusschool met 6-60 van Kukwisaschool, Reina Beatrixschool won met 5-1 van Rosario College.

Voor Oranjestad is de voorronde uitgespeeld en hebben Sint Annaschool en Dominicus College zich geplaatst voor de semifinale die 30 november begint.

Bestuur Quotaclub

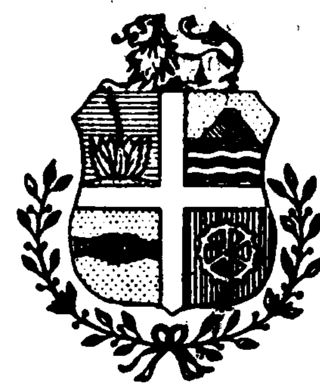
ORANJESTAD — Het nieuwe bestuur van de Quotaclub of Aruba is als volgt samengesteld: president Phyllis Stowe, Faride Tjon Ajong vice-president, Noris van Lis-Donata, statuten director, Astrid Moller ontwikkeling en groei, Ivis Halabi-Roos service director, Gladys Henriquez financiën, 'Mena Lacle penningmeester en Celia Thiel secretaresse.

Toneelgroep

ORANJESTAD — Van de consul-generaal van Venezuela werd vernomen dat een groep van vijftien leden van toneelgroepen op Aruba op uitnodiging van het Venezolaanse ministerie van Cultuur naar Caracas zijn vertrokken. Dit vanwege de uitwisseling op dit gebied tussen Aruba en Venezuela.

Voorts werd bekend gemaakt dat volgend jaar maart op Aruba optreden de Compañía Nacional de Teatro met het stuk 'A bailar con Dino'.

HISTORIA BREVE DI GILBERTO FRANCOIS (BETICO) CROES (1938-1986)

1938: 25 Januari-Betico a nace na Santa Cruz, Aruba.

VIDA ESTUDIANTIL:
1944-1954: School Basico na Aruba, H.B.S., **3e klas na Aruba, Sint Dominicus College,** Oranjestad.
1954-1959: Kweekschool na Hulanda.

MAESTRO DI SCHOOL:
1959-1967: Betico a traha como un educador ehemplar na tanto Sint Jozef School como na Sint Antonius College na Santa Cruz. Ademas di Hoofdakte, Betico a obtene L.O. Spaans y L.O. Handel.
1970-1971: Maestro na Sint Antonius College.

VIDA SOCIAL:
Su actividadnan den bida social deportivo cultural ta enorme. E tabata activo den Aruba Table Tennis Association, den Aruba Sport Unie, den Estrella, den Estrella Musical, den Conseho Parochial Santa Cruz.

VIDA POLITICA:
1967-1986: Na 1967 AVP a haci un apelacion riba Betico pa reforza politica Arubiano y asina Betico a subi lista di AVP na ana 1967 como candidato nr. 5.

Desde 1 july 1967 te 1985 e tabata miembro di Eilandsraad di Aruba y te cu algun luna prome cu su morto 26 november 1986, e tabata miembro di Parlamento di Aruba. A la vez e tabata miembro di Staten di Anti-yas Hulandes desde september 1973 pa su prestigioso partido MEP. Durante un corto tempo, Betico tabata presidente di Staten di Antiyas Hulandes.

For di 1 july 1967 te 2 september 1970, Betico tabata diputado di Enseñanza, Asuntonan General y Personal, registro Civil y Biblioteca Publico.

Despues di un kiebra den AVP na aña 1970, Betico cu algun amigo a funda e prestigioso partido MEP riba 9 februari 1971.

1971: Miembro di Comishon di Reino, caminda Betico a lucha incansablemente pa Aruba haya su Status Aparte.

1972: Delegacion di e 3 lidernan di fraccion den Eilandsraad a bai Hulanda riba insistencia y mocion di Betico pa convence Hulanda di nos lucha sagrado "Status Aparte". Un Aruba Soberano cu lasonan estatal cu Hulanda.

Door cu Hulanda a keda rechaza e idea di Status Aparte, Betico y MEP a worde obliga pa bai cu e idea di Independencia pa salba for di un Federacion Antiyano.

18 maart 1973: Manifestacion grandioso den Wilhelmina Stadion. Miles di Arubiano a demostra Parlamentarionan di Hulanda y Antiyas cu Aruba ta exigi su libertad (Independencia) riba e dia cu Aruba tabata recorda 25 aña cu Hulanda a reconoce e derecho di Aruba pa opta pa su Status Aparte den Reino Hulandes na 1948 riba 18 di maart.

Eleccion 1973: Betico y MEP a boga pa Referendum y e partido mayoritario di e tempo ey, P.P.A. a vocifera cu e eleccionnan di 1973 lo mester ser considera como un Referendum ya cu P.P.A. tabata boga pa un Federacion y MEP pa Independencia di Aruba. Betico su partido MEP a gana e eleccionnan grandemente (5 di e 8 statenzetels).

19 september 1973: Mocion pa Staten di Antiyas a reconoce Status Aparte di Aruba:
E mocion a ser acepta casi unanimamente cu un solo voto contra.

1974: Betico ta percura pa instala e departamento di Estructura Estatal di e islanan.

18 maart 1975: "Grandioso Marcha di Libertad cu flambeeuw" organisa pa MEP (Betico) den cayanan di Oranjestad.

Eleccionnan di Eilandsraad -25 april 1975- "Decision 1975":
Victoria abrumador pa MEP, 13 di e 21 asientonan MEP a obtene. Betico a obtene 5748 votos y a bira "Consehero General" di e Bestuurscollege di Aruba.

18 augustus 1975: Mocion di Eilandsraad cual lo haci posibel e misionnan pa e exterior pa busca apoyo pa e lucha di e pueblo di Aruba:
"Derecho di Autodeterminacion di e pueblo di cada isla.

12 september 1975: Mocion di Staten di Antiyas pa reconoce e derecho di Autodeterminacion di e pueblo pa cada isla.

December 1975: Kiebra di MEP cu Gobierno Central a basa di Sint Anna Shipyard e.o.

18 maart 1976: Inauguracion Himno y Bandera. E decreto a ser acepta dia 16 maart 1976 den un reunion publico di Eilandsraad.

25 maart 1977: Referendum pa Pueblo duna su opinion sea Independencia o Federacion. 83% a vota ro Independencia.

17 juni 1977: Un vez mas pueblo ta duna MEP y Betico e mandato pa goberna Antiyas.

Augustus 1977: Accion total di pueblo di Aruba contra Gobierno Central. Betico y MEP cu e accionnan aki ta hala atencion pa nos lucha na un nivel internacional.

Porfin Hulanda ta duna contenido na art. 26 di Eilandenregeling. Un delegacion Arubiano ta ser recibi door di Hulanda.

19-20 april 1978: Reunion Tripartite entre Hulanda, Aruba y Antiyas a base di igualdad. "Independencia di Aruba" a bira asunto di Reino.

21 september 1978: Delegacion Antiyano, Lider Betico y tambe Srs. Don Martina y Frans Figaroa a participa na debatenan den Tweede Kamer na Den Haag riba e derecho di autodeterminacion pa Aruba.

1 november 1978: Protocolo pa formacion di Grupo di Trabao di Reino.

14 november 1978: Participacion den 2e Kamer unda Betico a hiba palabra.

17 januari 1979: Instalacion di Grupo di Trabao di Reino.

30 april 1979: Eleccionnan di Eilandsraad. MEP a logra 12 di e 21 asientonan. Betico a acumula 6064 votos.

6 july 1979: Eleccionnan di Staten. Un biaha mas Pueblo a corona Betico y MEP su lucha cu un mayoria aplastante. Betico a logra 9419 votos.

Februari 1989: Prome reunion di Ronde Tafel Conferentie na Den Haag.

25 februari 1981: Protocolo R.T.C.
- Derecho di Autodeterminacion
- Garantias
- Independencia di Aruba, etc.

18 maart 1981: Prome Lustro di Himno y Bandera.

18-20 maart 1981: Conferencia Internacional di MEP na ocasion di segundo lustro di existencia di MEP.

7 september 1981: En vista cu e partidonan Antiyano a keda rechaza e resultadonan di e Conferencia di Mesa Rondo y pa motibo di e rikezanan mineral den awanan teritorial di Aruba, MEP a sali for di gobierno.

October 1981: Protocolo di Den Haag, Instalacion di Comision di Siete.

12 november 1982: Entrega di e rapport di e Comision di Siete.

12 maart 1983: Betico y Aruba a conclui R.T.C. exitosamente. Hulanda y Antiyas a acepta Status Aparte.

24 april 1983: Betico a bira victima di un disparo di un agente policial.

29 april 1983: MEP atrobe victorioso den eleccionnan.

September 1984: MEP a drenta Gobierno Central cu e cartera nobo pa prepara Status Aparte.

Mei 1985: Parlamento Hulandes a acepta cambio di Statuut: Status Aparte pa Aruba pa 10 aña Aruba a acepta su constitucion, Antiyas a acepta su Status Aparte.

30 december 1985: Betico ta tene su discurso di despedida den Staten di Antiyas y a gradici Antiyas pa e cooperacion.

31 december 1985: Antiyas ta firma e ultimo leynan preparatorio. Betico a haya accidente di trafico y ta perde conocemento.

1 januari 1986: Aruba a drenta Status Aparte cu su propio Gobierno y Parlamento; Su propio Constitucion y teritorio.

3 januari 1986: Betico a ser traslada pa Miami den estado critico, despues cu Chicago y luego Maastricht y pa Utrecht, Hulanda.

26 november 1986: Betico a fallece sin recobra su conocemento.

30 november 1986: Entiero di Betico pa su pueblo stima na Aruba.

18 maart 1987: Gobierno a duna e Plaza Libertad e nomber di Plaza G.F. (Betico) Croes.

14 februari 1989: Gobierno a yama e plaza **PLAZA LIBERTADOR G.F. (BETICO) CROES.**

Betico, Padre di Nos Patria.

COMISION PA CONMEMORA BETICO CROES.

Malta Amstel jeugd tennis

ORANJESTAD — Reeds drie weekeinden heeft de jeugd in het Malta Amstel-jeugdtennistoernooi wedstrijden gespeeld.

In verschillende klassen zijn de finalisten bekend, die op 10 december de finale zullen spelen: jongens A-klasse: Frans Ponson en Othmar Toppenberg, jongens B-klasse: Marlon Faarup en Timmy Matthew; jongens C-klasse: Patrick Tromp en Kirk Heeregrave; meisjes A-klasse: Dyane Escalona en Cindy Arends; meisjes B-klasse: Inoira Maduro en Noreen Vingerhoedt; jongens C1-klasse: Marc Tromp en William Carolina.

Politie vindt zes ton hasj in Amsterdam

AMSTERDAM — De Amsterdamse politie en de Fiod-douanerecherche van Rotterdam en Amsterdam hebben donderdag zesduizend kilo Hasj aangetroffen in een loods aan de Cruquiusweg in Amsterdam. De Hasj heeft een handelswaarde van twintig miljoen gulden. De politie heeft in verband met deze zaak in totaal zes arrestaties verricht. Zo maakte zij donderdag bekend.

De hoofdstedelijke politie ontving maandag informatie dat met een Russisch schip, afkomstig van Cyprus, een container met verdovende middelen was gebracht naar Rotterdam. Een onderzoek van de Fiod-douanerecherche in Rotterdam wees uit dat de container, behalve spijkerbroeken zoals op de vrachtbrief vermeld stond, inderdaad Hasj bevatte. De lading was bestemd voor een, niet bestaand, bedrijf in Amsterdam.

Woensdagavond werd de container met een vrachtauto opgehaald en overgebracht naar Schiphol-oost. Donderdagmorgen vroeg werd de inhoud van de vrachtkist overgebracht naar de loods waar het spul werd uitgeladen. De vrachtauto vertrok, aldus de politie, maar werd tot stoppen gedwongen waarna de politie de drie inzittenden arresteerde. In de auto vond de politie een doos met vijftig kilo Hasj. In de loods werden ook drie mannen aangehouden. Het gaat om vijf Nederlanders en een Belg in de leeftijd van 18 tot 34 jaar. De recherche vermoedt dat de Hasj bestemd was voor de Nederlandse markt.

Ingezonden

Aruba ta recorda Betico Croes

Mañan e pueblo di Aruba ta conmemora
e di tercer aniversario
fayecimento di nos Betico stima
homber cu semper su e meun forsa
a lucha pa duna Aruba baler
homber humilde homber sincero
homber cu nunca a banda su pueblo

Añanan largo su bida el a sacrifica
su juventud valiosa el a desperdicia
su bida familiar el a neglicia
pa nos ideal por a ser realisa

Su voz jamas a descansa
tur parti a resona y tambe rumpeta
cansa di tanto bataya
su lucha su victoria a ser corona

Un trampa vil a ser traha
y den prison el a ser banta
e lucha di nos pueblo a inicia
[illegible] silencia
Betico nunca a coberdea
mas y mas fuerte e lucha a continua

Riba suela di su pueblo stima
sanger di e homber noble aki a derama
y den su dolor y agonia e exclama
gara e bandera y sigui bataya
Aruba jamas lo doblega

Cooki [illegible] di nos [illegible] baler
e Arubiano cu a lucha cu amor y sin temor
Betico su lealtad y valentia a keda demostra
hasta na momento cu su bida mas a [illegible]

Cu curason kibra y un curpa [illegible]
su isla el a bandona
pa [illegible] unda [illegible] a [illegible]
su [illegible] nos a yora cu nos alma y curason
aunke lee for di su tera el a guia nos nacion

Cu hopi lagrima sanger y sudor
y hasta den sufrimento di inmenso dolor
el a [illegible]
pa nos [illegible]

Su esfuerso [illegible] libertad
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] luchador
[illegible] su boy nos amor
[illegible] riba su isla stima
[illegible] di e deseo di mira realiza
[illegible] un sonjo realidad
[illegible] lo perdura te den eternidad

[illegible] Betico pa bo inmenso y dificil labor
[illegible] y bo lucha nos lo recorda cu tur amor
[illegible] nos kier expresa na bo nos gran libertador
[illegible] pa bo logra nos Aruba ta liber y progresivo [illegible]

M. J. Leale

Chemi Leale

Kalada Nr.13

ARA-dragraces

ORANJESTAD — In het weekeinde van 9 december vinden [illegible] te Pale Marga [illegible] dragraces van [illegible] plaats. Tijdens [illegible] deelnemers de laatste kans om hun punten te verhogen en te zien wie kampioen wordt van de National Point Series waaraan een premie van tienduizend florin is verbonden.

Uit de VS komen twee Funny Cars, terwijl als speciale attractie voor de eerste maal naar Aruba wordt gebracht de 'Top fuel dragster', die in vijf seconden de baan van Pale Marga rijdt.

Stevige boetes onverzekerd rijden

ORANJESTAD — Voor de [illegible] werd een [illegible] behandeld tegen bestuurders, die bij politiecontrole hun papieren niet in orde hadden. Zij kregen daarvoor een PV en moesten zich voor de rechter verantwoorden.

De officier eiste geldboeten van driehonderd tot vijfhonderd florin voor bestuurders die onverzekerd reden. De rechter hield bij het wijzen van vonnis rekening met omstandigheden met de bestuurders. [illegible] officier vierhonderd florin boete eiste [illegible] het vonnis 25 florin luidde.

HORECAF

25 aña

PABIEN

Verkooppunten Amigoe

LOSSE NUMMERS van de Amigoe zijn verkrijgbaar bij:
Boekhandel Van Dorp/Eddine:
Van der Valk Plaza Hotel, Punda, Princess Beach Hotel & Casino, Promenade, Schottegatweg Oost, Otrobanda, Hotel Las Palmas, Caribbean Hotel & Casino, Holiday Beach Hotel & Casino, Bookshop Hato en ITC;
Paul Maduro Enterprises, vertrekhal Hato;
Celia, Postkantoor;
Boekhandel Mensing, Punda;
Mensing's Caminada;
Boekhandel Salas, Fokkerweg;
Fatima Minimarket, Berg Altena 96;
Funchal Supermarket, Koraal Spechtweg;
Gallery Salas (Zuikertuintje);
Novo's Book and Giftshop, Chobolobo Shopping Center;
Saliña Snack;
Cafeteria/Restaurant Saliña;
Samsom, Chobolobo Shopping Center;
Gasora nv, Caracasbaaiweg;
Armara Liquor Store, Sta Rosaweg 188;
Sousa, Cas Coraweg;
Toko Mangusá, Cas Coraweg;
Ritz Centrum, Mahaai;
Cerito Supermarket, Schottegatweg Oost;
Nos Hollandse Bakkerij, Ilandweg;
Jean Louis Liquor Store, Gosieweg;
Bloempot Book and Toyshop;
El Chico, Wolkstraat;
Nolly Marin, Breedestraat;
La Bonanza, Breedestraat (O);
Nos Tienda, Hospitaal;
Shon Ma Center, Weigelegen,
Boekhandel Sta Maria, Winston Churchillweg;
La Estrella, Winston Churchillweg;
Toko Las Palmas, Schonegevelstraat;
Edmy Liquor Store, Ronde Klip;
Toko Fruteria Cerra de Agua, Mahuma;
Toko Livramentoe, Jongbloed;
Toko Lusitano, Erosweg

"Doping is geen competitie-vervalsing"

Gepeperde uitspraken over doping door arts Van Rompu

AMSTERDAM - Vrouwen hebben en houden een zwak voor hem, ook al gaat hun contact soms niet veel verder dan de geboorte. Mannen verslijten hem veeleer voor gek. Jimmy van Rompu (70 zijnd, 55 ogend) een leven huisarts, 24 jaar werkzaam in het betaald voetbal, was een bijzonder mens en dat is-ie nog steeds. Onder de titel 'De bal als oogklep' heeft hij een boekje geschreven, een bundel van zestien brieven over doping, zwart geld en andere voetbalverhalen.

De ex-clubarts van onder andere FC Den Haag en AZ '67 ventileert er zijn afwijkende standpunten in. De verschijning van het 110 paginaatjes dunne werkje vrolijkte hij op met drie gele kaarten, een rode voorzien van wervende teksten als: 'Cor Veldhoen speelde altijd in het slipje van zijn vrouw' en 'In de loop der jaren heb ik tien voetballers met anabolen behandeld' en 'als ik alle pilletjes, die ik bewaard heb in het waterleidingnet gooi, gaat heel Amsterdam van de doping uit zijn bol'.

Of dit nog niet genoeg was, organiseerde hij in Amsterdam een forum van gespierde-taalsprekers, waarin ex-bestuurder Dé Stoop en ex-scheidsrechter Frans Derks man-en-paard moesten noemen. De discussie werd geleid door Frans van Rooyen, voorzitter betaald voetbal, uitblinker in het met veel woorden niets zeggen. Van Rompu en Van Rooyen waren twintig jaar geleden stapmaatjes geweest. Vandaar.

De Amsterdamse en de randstedelijke voetbaljetset mocht meeluisteren, uit het Eindhovense voetbalbastion was niemand geïnviteerd, want PSV is volgens de auteur nog altijd een provincieclub.

Volgens de boekomslag diende Van Rompu voetballers al anabole steroiden toe toen Ben Johnson nog in de kinderwagen zat. In het forum gooide hij, onder de stelling: 'Arts en speler zijn verantwoordelijk en bepalen zelf of doping toegepast wordt', er krachtige taal uit.

Zoals: 'Doping moet worden toegepast en gelegaliseerd. Het is een hypocriet argument doping competitie-vervalsing te noemen. Competitie-vervalsing is er altijd: PSV heeft twintig keer betere spelers dan Telstar, de ene speler is beter dan de andere, schaatsers krijgen te maken met verschillende omstandigheden, de topsporter met het meeste geld heeft de beste trainer en de beste dokter en het beste materiaal en de beste faciliteiten. Kortom: competitie is nooit eerlijk.'

Om ethische redenen behoeft de doping niet bestreden te worden. 'Ethiek bestaat alleen in de studeerkamer van de hoogleraar. Albert Hein is zo groot geworden, omdat hij 500 kleine kruideniertjes de nek heeft omgedraaid. In de huisartsenvereniging spraken we altijd vijf minuten over de medische ethiek. Daarna ging het urenlang over de tarieven en hoe we die verhoogd kunnen krijgen. In de topsport bestaat zeker geen ethiek, want dan zou rekening met de tegenstander gehouden moeten worden door hem bijvoorbeeld voor te laten gaan.'

Jimmy van Rompu weet ook praktische redenen te noemen voor de afschaffing van de dopingbestrijding. 'De laboratoria lopen steeds achter. Voortdurend verschijnen nieuwe middelen op de markt. Bovendien zijn er tegenwoordig allerlei middelen die bijna alles maskeren. Die kosten wel twintig- tot dertigduizend gulden, maar wat is zo'n bedrag vergeleken bij het miljoen dat op de Tour de France-winnaar ligt te wachten?'

Hij wil het taboe op doping opheffen. 'Net als op prostitutie, de arbortus en wellicht straks de euthanasie. Op het moment dat het legaal is, gebeurt het goed. Is het afgelopen met de duistere praktijken. Het gaat om vrije beschikking over het eigen lichaam in goed overleg tussen arts en topsporter.'

Van Rompu had in Seoul van Ben Johnson genoten. 'Een super-atleet'. Florence Griffith kon volgens hem nooit zo hard hebben leren lopen van dag en nacht trainen. 'Johnson is gepakt. Toevallig hij, terwijl de doping wijd verbreid is. Het zijn zakken die daar over oordelen.'

Frans Derks wist dat tegenwoordig scheidsrechters zich drogeren voor het afleggen van de jaarlijke conditie-test en van een Roda-trainer had hij vernomen dat de doping als asperientjes rondging. 'Doping is trouwens gemeengoed in de hele maatschappij. Als de Europese landbouw-ministers 24 uur vergaderen komen de artsen met de koffertjes.'

Dé Stoop zei het eens te zijn met de dokter en herhaalde vervolgens zijn bekende stelling: 'Handgeld voor spelers is eerlijk verdiend geld. De sport kan niet zonder betalingen op deze wijze.'

Uitgelegd werd dat wat vroeger een zwarte betaling heette, nu nog steeds precies hetzelfde wordt gedaan maar dan in een andere constructie. Van Rompu: 'Vanenburg wordt tot zijn pensioen betaald. Ik heb van voorzitter Ruts gehoord dat PSV voor Vanenburg naar Den Haag gaat. Maar dat hij dat zelf niet kon doen. Dat zou iemand van nog zwaarder kaliber uit Eindhoven aanpakken.'

'Als jonge bobo heb ik getracht zo goed mogelijk invulling te geven aan mijn vroegere verlangens'

Michels zegt Libregts alle steun en hulp toe

ZEIST — Aan de bevoegdheden van Thijs Libregts zal niet worden getornd. De coach, die het Nederlands elftal leidde tijdens de kwalificatie voor de eindronde van het wereldkampioenschap 1990, zal als verantwoordelijke man voor de nationale selectie zijn werkzaamheden tot en met Italia '90 voortzetten. Sectievoorzitter Maarten van Rooijen heeft dit donderdag op een persconferentie in Zeist bekend gemaakt. Van Rooijen, ruim een maand in functie, vertelde dus dat er in feite niets verandert. Collega-bestuurder Rinus Michels zal, in een passieve functie, met de technisch directeur samenwerken. Het is niet de bedoeling van het sectiebestuur Michels, op welke wijze dan ook, te betrekken bij de taken en verantwoordelijkheden van Libregts.

De verhouding tussen de coaches zal ook bestendigd worden. Nol de Ruiter blijft de assistent van Libregts, al zullen zijn werkzaamheden bij het coachen en trainen worden uitgebreid. Naast Libregts en De Ruiter zal de technische staf voor het toernooi in Italië worden vergroot. Later zal bekend gemaakt worden welke trainers hun deel in het werk zullen hebben. Libregts stelde dat de aanvulling gevonden zal worden in de groep, die op dit moment ook voor de KNVB werkzaam is.

Van Rooijen werd donderdag de tweede direct verantwoordelijke bij de KNVB die aangaf dat de positie van Libregts ongewijzigd zal blijven. Bondsvoorzitter Jo van Marle had het al eerder gedaan, namelijk tijdens de vorige bondsvergadering.
In zijn toelichting beklemtoonde Van Rooijen dat de spelersgroep zonder morren had ingestemd met de door het bestuur ontwikkelde gedachten op het punt van de technische begeleiding.
De verstrekte schriftelijke mededeling liet daarover ook geen twijfel bestaan. Geschreven is onder andere: 'In het gesprek van de delegatie van het bestuur betaald voetbal en de Oranjeraad op 24 november zullen de technische zaken uiteraard niet aan de orde komen. Daarover is op 12 november reeds gesproken met de vertegenwoordigers van het Nederlands elftal, de delegatie van het sectiebestuur en de technische leiding. Er werd volledige overeenstemming bereikt.

MICHELS

De gedachten van het sectiebestuur zijn natuurlijk niet van de laatste dagen. 'Wij hebben echter', legde Van Rooijen uit, 'niets naar buiten willen brengen voor de kwalificatie werkelijkheid was. Het overleg tussen Michels en Libregts is al lang gaande. Het is in feite begonnen op het moment dat Michels besloten had tot het sectiebestuur toe te treden, in de zomes dus'.
'De technisch directeur heeft in die periode trouwens naar voren gebracht dat hij gelukkig zou zijn indien Michels een plaats in het sectiebestuur zou krijgen als verantwoordelijke man voor het technische beleid'.
'Voor het gesprek op 12 november tussen de technische staf en het sectiebestuur hadden wij spelers van de belangrijkste groeperingen uitgenodigd, van PSV, Ajax, Milan, aanvoerder Gullit en diens plaatsvervanger Ronald Koeman. Die kon niet, maar is vooraf ingelicht. Het sectiebestuur heeft zijn vertrouwen in de technische staf uitgesproken, wij hebben naarde spelers geluisterd. Over dit punt zal geen tweede gesprek met de spelers komen. Wij hebben het initiatief tot die bijeenkomst genomen, onze gedachten naar voren gebracht en geconstateerd dat die voor de groep aanvaardbaar waren'.

SLEUTELFIGUUR

Sleutelfiguur in de ontwikkeling, in feite een status quo, is natuurlijk Rinus Michels, de voorganger van Libregts. De supervisor van 1974 en de coach bij het Europese kampioenschap van 1988 heeft het maximale krediet bij de spelers.
Michels maakte duidelijk dat hij geen plek op de voorgrond wenst. 'Ik kan twijfels en achterdocht moeilijk wegnemen, maar ik ben de gedelegeerde van het sectiebestuur naar de groep die het technisch gedeelte gaat leiden. Die functie wilde ik, omdat ik er de ervaring voor heb'.
'Een dergelijk begeleider heb ik, toen ik coach was, ook gewenst. Ik had behoefte aan zo'n man die altijd aanwezig was en steeds beschikbaar voor de technisch directeur. Die de zaken kent en bereid is zich in dienst te stellen van de coach en zijn doelstellingen, die niet de coach en de spelers als middel ziet om zichzelf te profileren. Zo'n centraal steunpunt heb ik in 1988 niet kunnen vinden'.

BOBO

'Als jonge Bobo heb ik getracht zo goed mogelijk invulling te geven aan mijn vroegere verlangens. Ik ben aanspreekbaar voor de groep en voor Libregts, wanneer een sectiebestuurder nodig is. Libregts heeft steun nodig en omdat ik Rinus Michels ben zal die steun niet alleen bestuurlijk zijn. Ik zal hem met raad en daad terzijde staan wanneer hij dat wil. Ik heb het hem aangeboden, hij heeft het aanvaard'.
'Mijn taak zal passief zijn. Ik heb geen behoefte aan een doorslaggevende stem, een functie als supervisor, een plaats op de bank, verantwoordelijkheid voor selectie en opstelling. Die zaken heb ik van mij afgezet, zou het wel gemoeten hebben, dan had ik het niet gedaan. De spelersgroep is op 12 november van mijn standpunt op de hoogte gesteld'.

SCHRIJVER

Michels heeft er geen moeite mee wanneer de aanvoerder, of een andere speler, zijn gedachten ventileert via de media. 'Je kunt erover discussieren of het verstandig is, maar wanneer het gebeurt moet de schrijver zich goed rekenschap geven van de macht van het woord'. Thijs Libregts gelooft in de macht van het zwijgen. Hij zei het zonder omhaal. 'Ik ben van veel kanten aangevallen, er zijn suggesties gedaan, insinuaties geweest. Van maart heb ik eigenlijk alles zelf moeten opknappen. Ik ben blij dat ik van de bond steun heb. Eerst van Van Marle, nu van Van Rooijen en Michels. Ik kan alleen maar hopen dat de situatie in de technische staf duidelijk is geworden'.
'De steun die Michels aanbiedt zal zeker doorwerken. Wij zullen nu moeten uitgaan van vertrouwen, niet van wantrouwen. De technische leiding bestaat uit een driehoek, Michels als verantwoordelijke bestuurder, ik als technisch directeur en Nol de Ruiter als coach. De situatie dus van de laatste maanden'.
'De taken van De Ruiter zullen worden uitgebreid. Het gaat niet meer om een voorbereiding van een paar dagen op een wedstrijd, het gaat om een voorbereiding van een paar dagen op een wedstrijd, het gaat om een toernooi van een maand en een aanloopperiode, die al half mei moet beginnen. Wij werken bovendien niet met een groep van zestien mensen, maar met 22 spelers. Dat vraagt een eenvoudigweg om een andere taakverdeling en een grotere technische staf. Na de loting op 9 december zullen wij die organisatie op poten gaan zetten'.

Veel activiteiten

Aandacht in Tera Kora voor de sport

WILLEMSTAD - Buurtcentrum Tera Kora gaat haar activiteiten op sportgebied voor de bewoners van deze woonwijk duidelijk aandacht geven.

Belangstellenden voor onder andere volleybal, aerobics, tafeltennis, karate, judo, basketbal en minivoetbal kunnen zich voor verdere informatie tot het buurtcentrum wenden.

Op 4 januari tussen 19.30 en 20.30 uur wordt vier maanden lang een aerobics cursus gegeven. Indien er voldoende belangstelling bestaat zal ook in de ochtenduren hiervoor een mogelijkheid worden geschapen. De inschrijfkosten (voor jeugd vanaf 15 jaar) bedragen vijftien gulden, met daarnaast een maandelijkse contributie van tien gulden.

Een tafeltennis cursus wordt vanaf 4 december gestart, terwijl ook hard wordt gewerkt aan het scheppen van mogelijkheden in Tera Kora de atletieksport te bedrijven. Het buurtcentrum zal daar later nadere informatie over verstrekken.

Alle belangstellenden voor bovengenoemde sporten worden uitgenodigd zich in verbinding te stellen met het buurtcentrum (tel. 648091) voor nadere inlichtingen. De heer Pacheco Statie, de sport-coördinator van het buurtcentrum, is vanaf aanstaande maandag in het buurtcentrum aanwezig om een ieder te woord te staan en informatie te verschaffen.

Sterrit Quick 60

WILLEMSTAD — De jeugdafdeling van Quick 60 organiseert op zondag 3 december een gezellige familiesterrit. Start is op het terrein van Quick 60 op Semikok. Inschrijving kan plaats vinden op 26 november tussen 5 en 7 uur 's avonds en op 29 november tussen 6 en 8 uur 's avonds op het terrein van Quick 60, hoek Cas Coraweg/ Hermusweg. Deelname kost 15 gulden per auto met twee inzittenden. Iedere extra inzittende moet 7,50 betalen, terwijl kinderen tot 12 jaar 5 gulden betalen. De baten zijn bestemd voor de jeugdafdeling van Quick 60.

Sport Agenda

ZWEMBAD 'BENNY LEITO'
(Rif)
open van 09.00-11.45/14.00-17.45 uur.

BOWLEN
(Damacor Bowling Club, Chuchubiweg, tel.: 79275/79910)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

SCHAAKVERENIGING JANWE
(Sentro di Bario Janwé)
elke zaterdag van 09.00-13.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf 7 tot 23 jaar.

BASEBALL
(AA-klasse
finale
20.00 uur Sta Maria Pirates/Wallé Constructions vs Sta Rosa Indians/Mennen Speedstick - Sentro Deportivo Kòrsou.
******

ZONDAG
VOETBAL
(Federahon di Futbòl Kòrsou)
16.00 uur (eerste divisie) Hubentut Kòrsou vs Hubentut Westpunt;
18.00 uur (eredivisie) Sithoc vs SUBT -Sentro Deportivo Kòrsou.
(Ennia)
10.00 uur Mijnmij vs Wondersteam;
11.00 uur Kodela vs Steba;
12.00 uur ALM vs MCB;
13.00 uur Dok vs Sikkens;
14.00 uur semi-finale;
15.50 uur semi-finale;
16.00 uur finale - Suvek-terrein.

SOFTBALL
(Ennia)
10.00 uur Lucas Bols vs Terremoto;
12.00 uur Best y Test Jaws vs Bou di Palu;
14.00 uur Swift vs subkampioen Liga Uni Tur;
16.00 uur Veteranos vs kampioen Liga Uni Tur - Suvek Ballpark
*****

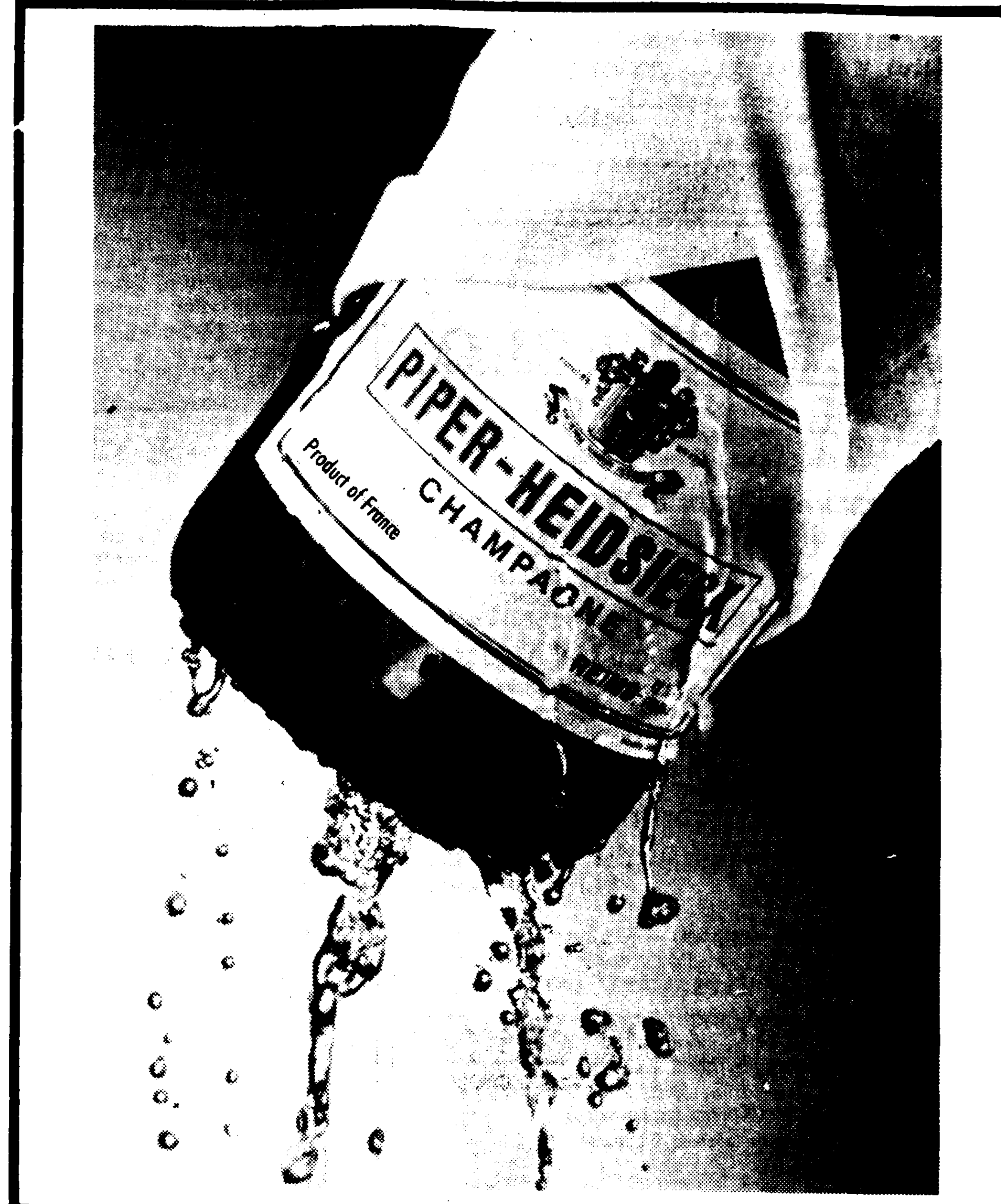
Overeenstemming over EK-betaling

BREDA - De spelers van het Nederlands elftal, verenigd in de Oranjeraad, hebben met het sectiebestuur betaald voetbal van de KNVB overeenstemming bereikt over de financiële afwikkeling van het toernooi om het Europees Kampioenschap, van 1988 in de Bondsrepubliek.

De winnaars van het evenement hadden tot nu toe steeds hun ongenoegen kenbaar gemaakt over de afwikkeling, waarover eerder het door Van der Louw aangevoerde sectiebestuur sneuvelde. De voetballers claimden een bedrag van ronde of twee ton uit de reclame-pot, dat volgens hen ten onrechte was aangewend om tekorten te dekken.

De overeenstemming werd bereikt tijdens de bijeenkomst van de Oranjeraad en een delegatie van het sectie-bestuur, bestaande uit voorzitter Van Rooijen en de leden Michels en Smits. De partijen waren niet bereid tot het geven van nadere details.

De bijeenkomst in Breda vond vooral plaats om te praten over de commerciële aspecten, verbonden aan de eindronde van het toernooi om het wereldkampioenschap, volgend jaar in Italië. Die besprekingen zullen binnenkort worden voortgezet.

Finaleplaats dubbel en dwars verdiend

SM Piratses wint kort geding tegen W Cats over Bernadina

WILLEMSTAD — Sta Maria Pirates/Wallé Construction heeft zijn plaats in de finalestrijd om de Curaçaose AA-klasse baseballtitel dubbel verdiend. De ploeg behaalde namelijk zowel op het veld (met de score van 8-2 afgelopen maandagavond tegen concurrent Wild Cats/Banco di Caribe) als voor de rechtbank een overwinning.

De rechter deed gistermiddag uitspraak in het door de club aangespannen kort geding tegen de beslissing van het Febeko-bestuur om Cats als winnaar te verklaren.

Het Febeko-bestuur nam deze beslissing op dinsdagavond op een door Cats ingediend protest in verband met het meespelen van Luti Bernadina. Bernadina en zijn club werden zoals bekend op die avond, minder dan één uur voor het begin van de wedstrijd, op de hoogte gesteld van een beslissing van het Febeko-bestuur om hem voor de rest van het seizoen te schorsen in verband met een overtreding die op zijn beurt een eerder opgelopen voorwaardelijke straf in werking zou hebben doen treden.

Het Febeko-bestuur kondigde meteen ook aan dat op zaterdagavond een aanvang zou worden gemaakt met de finale tussen Wild Cats en Sta Rosa Indians dat zich eerder via een overwinning op Royal Scorpions voor de finale had geplaatst.

KORT GEDING

Tegen deze beslissing spande Sta Maria Pirates een kort geding aan. Het werd een nieuwe overwinning voor de Sta Maria-ploeg, want de rechter achtte haar eis op verschillende punten gegrond en droeg het Febeko-bestuur op om op straffe van een fikse boete de finale opnieuw uit te schrijven ditmaal met Pirates als een van de twee finalisten.

De overwegingen van de rechter waren onder meer het feit dat de mogelijkheid van een voorwaardelijke schorsing nergens vermeld staat in de reglementen van Febeko; ook dat een ander nogal vreemd in zijn werk was gegaan omdat in een bestuursvergadering van 15 november geen beslissing genomen werd over de straf die Bernadina opgelegd zou krijgen, maar dat laat op de avond van 20 november wel plotseling een brief geproduceerd werd waarin de schorsing van één jaar werd bekend gemaakt.

Verder was een van de overwegingen van de rechter ook het feit, dat vier van de bestuursleden in een door de Pirates-raadsman, mr Sulvaran, gepresenteerde brief verklaarden niet gekend te zijn geweest in de uiteindelijke beslissing in het geval Bernadina. De rechter was van oordeel dat het Febeko-bestuur onrechtmatig en onzorgvuldig heeft gehandeld tegen zowel de speler in kwestie als tegen Sta Maria Pirates als club.

■ *Steffi Graf: verrekte buikspier*

Ook Garrison weg

Steffi Graf geblesseerd

ESSEN - Steffi Graf heeft afgezien van verder spelen in het invitatie-tennistoernooi voor vrouwen in Essen.

De nummer een van de wereldranglijst haakte na twee overwinningen in haar groep af wegens een verrekte buikspier.

Graf zou vrijdagavond aantreden tegen de Spaanse teener Arantxa Sanchez. Een arts heeft haar aangeraden veertien dagen rust te nemen. Ook Zina Garrison beëindigde het evenement voortijdig.

Ze voelde zich totaal uitgeput. De tegenstand van de jonge Joegoslavische Monica Seles donderdag heeft daar in hoge mate aan bijgedragen.

Voetbalfilm in Club JPF

WILLEMSTAD — Maandag om half negen 's avonds vindt in Club JPF de vertoning plaats van de video van de benefietwedstrijd Kleurrijk Nederland tegen het Oranje elftal.

Deze wedstrijd werd op 20 september gespeeld in het Feyenoordstadion in Rotterdam. De fondsen van deze wedstrijd werden zoals bekend bestemd voor de nabestaanden van de vliegramp op 7 juni met het SLM-vliegtuig op Zanderij. Ook de aan de wedstrijd voorafgaande toespraken van onder anderen Ruud Gullit, alsmede de openingsceremonie zullen te beluisteren en te zien zijn.

De firma John Sales & Services stelde twee extra tv's beschikbaar om zoveel mogelijk kijkers in de gelegenheid te stellen van deze wedstrijd te genieten. De toegang is vrij.

Tennistoernooi voor de jeugd

WILLEMSTAD - Country Tennis Club organiseert vanaf 9 december het Angelo 2 Open Jeugd toernooi.

Tot 3 december (18.00 uur) kan men zich voor dit toernooi, dat gehouden zal worden op de banen van Asiento te Rust & Burgh, inschrijven. De inschrijfformulieren zijn bij elke tennisclub verkrijgbaar. Je kunt je ook bij je eigen club laten inschrijven.

De kampioenen van het Asiento Open toernooi moeten er wel rekening mee houden dat de organisatie deze 'champs' in een hogere leeftijds-klasse zal indelen. Het toernooi is voor alle leeftijden.

Ook bij Asiento (kiosk) of bij Angelo 2, Schottegatweg Oost 171, kunnen de inschrijf-formulieren worden afgegeven.

■ *Na de uitspraak in het kort geding werd advocaat mr Eldon 'Peppie' Sulvaran door de aanhang van Santa Maria Pirates op de schouders genomen. De Pirates behaalden een dubbele overwinning...*

Weer in running voor halve finales

Undeba met één doelpunt winnaar tegen Dominguito

WILLEMSTAD — De winnaar van de voorcompetitie, Undeba, is weer in de running in de halve finales om het kampioenschap van de eredivisie. De Bandabaose ploeg had gisteravond de volle winst nodig om de in de eerste wedstrijd tegen Sithoc/Hubo opgelopen schade enigszins te herstellen. Tegen een door blessures geplaagd Centro Dominguito/Triple A bleek dit niet zo'n moeilijke opgave ofschoon de produktie beperkt bleef tot slechts één doelpunt.

Het klasseverschil was aanmerkelijk. De kwalitatieve minderheid van de Dominguito-ploeg, die in de laatste wedstrijden met blessures kampt en daardoor met een op vele plaatsen gewijzigde opstelling moest verschijnen, was duidelijk zichtbaar.

Undeba domineerde dan ook gedurende de volle negentig minuten zonder echter verder te kunnen komen dan één doelpunt. Ettelijke kansen werden gecreëerd, maar de hardwerkende verdediging van Centro, met keeper Pieternella aan het hoofd, hield op heldhaftige wijze stand.

GEVAAR

Bij Undeba speelde topscorer Shurmel Lodowika een briljante wedstrijd. Hij vormde een constant gevaar als voorste aanvaller en werkte zo hard, dat zowel zijn teamgenoten, coach als supporters gauw bereid waren hem de misser te vergeven, die hij in de 55ste minuut beging toen hij vanaf de elf meter-stip in de handen van keeper Pieternella schoot. Nauwelijks twee minuten daarvoor had scheidsrechter Johnny Raven een door hem gefabriceerde treffer geannuleerd wegens buitenspel. Trouwens, het was één van de acties die verdediger Albertus naar zijn laatste redmiddel (obstructie) deed grijpen om hem ten koste van een strafschop te stoppen.

Het bleek echter uitstel van executie. In de 61ste minuut scoorde Sherby Rosina namelijk op schitterende wijze. Hij schoot in volle ren meteen hard en laag in op een even schitterende pass van Ernie Ortega. Schaduwzijde aan de overwinning is voor Undeba ongetwijfeld het feit dat Lenon Rosina voor de volgende wedstrijd uitgeschakeld is. Hij kreeg namelijk in de extra-minuten blessuretijd rood voor de neus gedrukt door arbiter Raven na een duwpartij tussen hem en Roy Gouverneur. Laatstgenoemde kreeg eveneens rood.

STAND

Na de wedstrijd van gisteravond is de stand in de halve finales: 1. Sithoc 1-2, 2. Undeba 2-2, 3. SUBT 1-1 en 4. Centro Dominguito 2-1. De strijd wordt morgenavond voortgezet met de ontmoeting tussen SUBT en Sithoc.

In de eerste divisie pakte Vesta gisteravond na een opmerkelijke tweede ronde de titel van de voorcompetitie. Centro Hubenil Mahuma, dat vanaf de start van de competitie op kop heeft gelegen, moest met de score van 1-3 zijn meerdere erkennen in Vesta en op de valreep nog de eerste plaats aan zijn rivaal afstaan.

In deze divisie is het overigens nog niet bekend welke ploeg zich als laatste bij de top vier zal aansluiten. Eén van de kanshebbers, Hubentut Kòrsou, komt morgenavond uit tegen het reeds geëlimineerde Hubentut Westpunt.

Weinig interesse voor DDR-sporters

Eén Nederlandse club wil DDR-voetballer

DEN HAAG - Slechts één Nederlandse voetbalclub heeft zich tot nu toe gemeld bij de Stichting Arbeidszaken Betaald Voetbal, om zich te oriënteren over de mogelijkheid een voetballer uit de DDR aan te trekken. Om welke vereniging het gaat, wilde Jan Hagen, voorzitter van de stichting, niet zeggen.

Van een concreet verzoek om daadwerkelijk een speler uit het Oostblokland te mogen contracteren, is nog geen sprake. Door de recente politieke ontwikkelingen in de DDR is de barrière voor Oostduitse sporters om naar het westen te vertrekken, goeddeels weggenomen. De hindernis om in Nederland een vergunning tot spelen te krijgen evenwel niet.

Hagen: "In principe gelden voor spelers uit de DDR dezelfde normen als voor andere voetballers van buiten de EG. Ze hebben een vergunning voor tewerkstelling nodig om hier te kunnen spelen. Praten we over gevluchte spelers, die nog bij een Oostduitse club onder contract staan, dan zal er zelfs moeten worden onderhandeld over een transfersom."

Voor burgers uit de DDR is het door de veranderde politieke situatie in de praktijk veel gemakkelijker geworden een Westduits paspoort te krijgen. Beschikken ze daarover, dan hebben ze geen vergunning voor tewerkstelling in Nederland meer nodig.

Fraude klinisch laboratorium

Grootscheepse medische knoeierijen in België

BRUSSEL — In België is een grootscheeps onderzoek op gang gebracht naar knoeierijen bij een klinisch laboratorium. Meer dan honderd speurders van de gerechtelijke politie, van de Bijzondere Opsporingsbrigade van de Rijkswacht (BOB) en van de belastinginspectie hebben woensdagavond laat een inval gedaan bij het Brusselse bedrijf Biorim. Gesproken wordt over malversaties voor een som van bijna anderhalf miljard gulden.

Biorim, dat gevestigd is in de Brusselse gemeente Sint Gillis, wordt ervan verdacht het Belgische Rijksinstékering (Riziv) op gigantische schaal te hebben opgelicht. Dat zou gebeurd zijn in samenwerking met artsen en apothekers. Twee mensen zijn inmiddels aangehouden. Ook zou Biorim belasting hebben ontdoken.

Het vermoeden bestaat dat dit medisch laboratorium op grote schaal declaraties bij het Riziv heeft ingediend voor onderzoeken die nooit plaatsvonden. Zowel bij Biorim als bij artsen en apothekers zijn huiszoekingen gedaan en dossiers in beslag genomen. Het bedrijf zou deze frauduleus verkregen gelden, via dochtermaatschappijen, hebben doorgesluisd naar Luxemburg, Spanje, Panamá en Liechtenstein.

Belgische artsen zouden het bedrijf 'geholpen' hebben door het gefingeerde analyses (bloedonderzoeken e.d.) bij patiënten te laten uitvoeren. De kosten van die onderzoeken, die nooit plaatsvonden, werden dan gedeclareerd bij het Riziv. De artsen werden voor hun 'medewerking' beloond met dure geschenken, zoals computers en auto's.

ONDERZOEK

Dat het met het klinisch-biologisch onderzoek in België niet goed zat, was al geruime tijd bekend. De uitgaven voor dit onderzoek stegen in zeven jaar tijd met honderd procent. Opgevallen was, dat als de tarieven bijvoorbeeld met dertig procent daalden het aantal onderzoeken op onverklaarbare wijze plotseling met dertig procent steeg. België, dat vijf miljoen inwoners minder heeft dan Nederland geeft per jaar minstens 540 miljoen gulden meer aan dit soort onderzoeken uit dan Nederland.

In 1980 kostten de klinisch-biologische onderzoeken die de Belgische artsen ten behoeve van hun patiënten lieten uitvoeren ruim achthonderd miljoen gulden. In 1987 waren die kosten gestegen tot bijna 1,7 miljard gulden.

Dubcek en Havel hand-in-hand

■ *PRAAG — Een menigte van ruim tweehonderdduizend Tsjechoslowaken heeft gisteravond geluisterd naar toespraken van de voormalige Tsjechische leider Alexander Dubcek en de dissidente schrijver Vaclav Havel.*

Foto: Dubcek en Havel verlaten hand-in-hand de demonstratie.

Eenvoudige bepaling risico op herhaling hartinfarct

AMSTERDAM — Het risico op een herhaling van een hartinfarct kan eenvoudiger en goedkoper bepaald worden dan nu het geval is. De groep patiënten die zo'n risico loopt kan met twee relatief goedkope methodes eerder worden opgespoord en behandeld. Dit schrijft de cardioloog C. de Cock in zijn proefschrift, waarop hij vrijdag promoverde aan de Vrij Universiteit in Amsterdam.

Allereerst kan de cardioloog door het zorgvuldig opnemen van de ziektegeschiedenis van de patiënt, zoals eerder doorgemaakte infarcten, al tot een aanzienlijke schifting komen. De andere methode is het bepalen hoe groot de beschadiging aan het hart van de patiënt is, aldus De Cock. Deze onderzoeksmethodes maken de huidige langdurige controles en dure onderzoeken, zoals een hartcatheterisatie, onnodig.

Van alle patiënten, die getroffen worden door een hartinfarct, overlijdt 10 procent in het eerste jaar na de aanval, terwijl nog eens 10 tot 15 procent wederom getroffen wordt door een infarct. Een snelle behandeling met medicijnen, operatie of dotter-procedure is voor deze patiënten van levensbelang, aldus De Cock.

Krenz: geen leidende rol SED in DDR

OOST-BERLIJN — De Oostduitse partijleider Egon Krenz heeft vrijdag verklaard dat de communistische partij (SED) bereid is om afstand te doen van haar in de grondwet vastgelegde leidende rol. Krenz zei dit in een interview met de partijkrant Neues Deutschland.

'Als het slechts een kwestie is van verwijdering van artikel één van de constitutie dat betrekking heeft op de leidende rol van de partij, dan is daar volgens ons geen discussie over nodig. We willen het schrappen', aldus Krenz. In het bewuste artikel wordt de DDR omschreven als een socialistisch land geleid door de communistische partij.

'De manier waarop een partij de ontwikkeling van de samenleving aanpakt zou niet in wetten of verklaringen moeten worden afgekondigd', zo zei hij verder. Egon Krenz nam de functie van partijleider op 18 oktober over van Erich Honecker.

De SED verklaarde donderdag dat de partij een onderzoek zal instellen naar de achttienjarige periode waarin Honecker de partij leidde. Ook Gunter Mittas, de man die jarenlang verantwoordelijk was voor de economische ontwikkeling van het land is afgezet.

De nieuwe partijleider zei verder veel bewondering te hebben voor de tactische wijze waarop Moskou bleef zwijgen, terwijl de voormalige Oostduitse leiders toch herhaaldelijk de noodzaak voor hervormingen verwierpen.

Ministers Kok en Pronk:

Onafhankelijke analyse bij ontwikkelingshulp

DEN HAAG — Bij het beleid ten aanzien van de ontwikkelingshulp vanuit Nederland speelt als uitgangspunt dat niet onder alle omstandigheden het oordeel van de IMF en de Wereldbank behoeft te worden gevolgd. Op basis van een onafhankelijke analyse moet tevens kunnen worden bepaald of het beleid van een ontwikkelingsland of de situatie waarin dat land verkeert, hulpverlening rechtvaardigt, ook al wordt dat door de internationale financieleinstellingen afgeraden.

Dit blijkt uit het antwoord van minister Kok van financiën mede namens zijn collega Pronk, op schriftelijke vragen vanuit de VVD-fractie naar aanleiding van uitspraken van de toen nog beoogde minister van ontwikkelingssamenwerking. Pronk liet in zijn uitspraken blijken te willen breken met de traditie dat het beleid voor ontwikkelingshulp nauw moet aansluiten bij het beleid van IMF en Wereldbank.

De Nederlandse regering zal overigens bij het beleid ten aanzien van internationale en financiele zaken uit blijven gaan van de centrale rol van het IMF en de wereldbank. Wel zal Nederland proberen het beleid van deze instellingen te beïnvloeden.

Tranen van vreugde in Praag

■ *PRAAG — Een Tsjechische vrouw zakte huilend op de knieën toen zij tijdens een demonstratie op het Wenceslas plein hoorde, dat het presidium van de communistische partij was afgetreden. Andere Tsjechen ontstaken kaarsen uit dankbaarheid.*

Kerkdienst Orfeon Allegro

WILLEMSTAD —In verband met het 21- jarig bestaan, organiseert Orfeon Allegro vanavond (zaterdag) een heilige mis in de kerk van Steenrijk. De dienst begint om 7 uur 's avonds. Alle vrienden en kennissen zijn van harte welkom. De mis wordt geleid door pater Josefa, terwijl Rignald Yankee het koor zal dirigeren.

Studiegroep Atlantische commissie:

Leerling wordt kennis van huidige wereld onthouden

DEN HAAG — Een studiegroep van de Atlantische commissie is tot de conclusie gekomen dat aan de Nederlandse leerling. Elementaire kennis van de hedendaagse wereld wordt onthouden. De deskundigen, onder voorzitterschap van de Amsterdamse hoogleraar Blom, onderzochten de geschiedenis- en maatschappijleerboeken die het meest op de scholen worden gebruikt.

In het vrijdag gepubliceerde rapport merkt de groep op dat van het onderwijs een samenhangend historisch verhaal mag worden verwacht over de koude oorlog en het naoorlogse veiligheidsbeleid. Daarbij moet ook de historische ontwikkeling van de Navo in hoofdlijnen aan de orde komen. Met uitzondering van enkele boeken voor de bovenbouw van Havo en VWO wordt niet aan deze minimumeis voldaan, zo wordt geconstateerd.

Volgens de groep kan de onbevredigende situatie niet alleen aan uitgevers en auteurs van schoolboeken worden verweten. Het aantal lesuren voor geschiedenis en maatschappijleer wordt te gering geacht. Daardoor 'kunnen leraren en schoolboeken voor die vakken onmogelijk aan de in redelijkheid te stellen eisen voldoen'. Gepleit wordt voor een drastische verhoging van het aantal lesuren. Ook moeten geschiedenis en maatschappijleer voor alle soorten onderwijs tot in de hoogste klassen verplichte vakken worden.

Volgens de studiegroep blijft, doordat het vak geschiedenis in de hoogste klassen van Havo en VWO facultatief is, de helft van de toekomstige intellectuele en maatschappelijk-culturele elite in deze fase van haar vorming verstoken van geschiedenisonderwijs. De deskundigen vragen in dat verband ook bijzondere aandacht voor de pedagogische academies, omdat de toekomstige onderwijzers de elementaire historische vorming ontberen. Naar het oordeel van de studiegroep gaat het hier om een politiek vraagstuk van de hoogste urgentie.

Europees parlement: belangrijke bankwet

STRAATSBURG — Een bankwet die een belangrijke rol speelt in de totstandkoming van de interne EG-markt eind 1992 is woensdag ongeschonden door het Europese parlement gekomen. Er was nogal wat weerstand tegen deze 'tweede bankenrichtlijn', maar de amendementen die waren voorzien konden niet in stemming worden gebracht omdat het vereiste quorum afgevaardigden niet aanwezig was.

De richtlijn maakt een vrij verkeer van financiele diensten mogelijk binnen de Europese gemeenschap. Een bank die een vestiging heeft binnen een van de landen van de gemeenschap mag onbeperkt filialen openen in andere landen van de EG. Dat geldt ook voor banken die hun hoofdkantoor buiten Europa hebben.

Verscheidene Europarlementariërs hadden bezwaar tegen dit laatste aspect. Zij eisten reciprociteit. Buitenlandse banken zouden pas zonder beperkingen binnen de EG mogen opereren als Europese banken in het buitenland niets meer in de weg zou worden gelegd. De parlementariërs met bezwaren tegen de wet vonden bijvoorbeeld dat als een Amerikaanse bank overal in de EG mag werken Europese banken ook overal in de Verenigde Staten hun filialen zouden moeten mogen openen.

Het principe van reciprociteit is sterk bestreden door de VS en Japan. Daarmee werd de tweede bankenrichtlijnen een toetssteen voor de gevolgen van de totstandkoming van de interne markt. Landen buiten de EG zijn bevreesd voor het ontstaan van een 'fort Europa'. Bij de toepassing van reciprociteit zouden de fundamenten van het fort zijn gelegd. Nu een vrij verkeer van financiele diensten mogelijk, ook voor banken van buiten de EG, lijkt die vrees minder op zijn plaats. De richtlijn moet nog worden goedgekeurd door de ministerraad van de EG, maar dat is niet meer dan een formaliteit.

Discovery zondag terug

CAPE CANAVERAL — Het Amerikaanse ruimteveer Discovery dat een geheime missie in de ruimte uitvoert, zal zondag op aarde terugkeren. Dit heeft het Amerikaanse ruimtevaartagentschap NASA donderdag bekendgemaakt.

NASA doorbrak met de mededeling de geheimhouding die rond de ruimtereis in acht wordt genomen. De Discovery werd woensdagavond gelanceerd van Cape Canaveral in de Staat Florida.

De taak van de vijf-koppige bemanning is waarschijnlijk het in de ruimte brengen van een spionagesatelliet waarmee militaire en diplomatieke telecommunicatie van de Sovjetunie kan worden afgeluisterd.

Volgens het ruimtevaartbureau zal het ruimteveer zondagavond om 19.02 uur (plaatselijke tijd) landen op de luchtmachtbasis Edwards in Californië. NASA deelde verder mee dat de bemanning het goed maakt en dat de Discovery naar behoren functioneert.

Hirsch Ballin:

Wetgeving euthanasie handhaven

DEN HAAG — 'Mij komt het voor dat het in de huidige verhoudingen beter is om de bestaande strafbaarheid van euthanasie te handhaven. De aandacht zou zich beter kunnen richten op een versterking van de procedures binnen de medische organisatie, om zo een uit de hand gelopen toepassingspraktijk tegen te gaan.

Dat zegt minister Hirsch Ballin van Justitie in een interview in het decembernummer van het maandblad Manna. Het onderhoud vond half augustus plaats, dus voor hij tot minister werd benoemd.

De CDA'er Hirsch Ballin zegt dat hij meer heil ziet in de ontwikkeling van een afdoende pijnbestrijding en een klimaat in de gezondheidszorg waarin niemand zich tot last van een ander hoeft te voelen. 'Euthanasie brengt onontkoombaar met zich mee dat artsen zich een oordeel vormen over de zin van het leven. En dat gaat ver boven hun bevoegdheden uit.

De minister zegt in het interview de huidige abortuswetgeving ter discussie te willen stellen. De praktijk leert dat de wet 'een ongebreidelde abortuspraktijk' tot gevolg heeft. De Christen-Democraten streven volgens Hirsch Ballin naar een situatie die meer met hun principes overeenstemt. 'De beschermbaarheid van het ongeboren leven' kwam weliswaar destijds in de wetgeving tot uitdrukking, maar in de praktijk werd dat minimum echter al snel overschreden', aldus de minister.

Wenende weduwe van Rene Muawad

■ *EHDEN — Tijdens de begrafenis van de vermoorde Libanese president Rene Muawad, omklemde zijn echtgenote Nayla de kist en schreeuwde zij het uit van verdriet. Op de achtergrond kijkt Michel Muawad, de zoon van de gedode president toe.*

Grote actie leger en politie

Tientallen arrestaties drugs-mafiosi Colombia

BOGOTA — Eenheden van het leger en de politie van Colombia hebben donderdag een grootscheepse actie uitgevoerd tegen een basis van het drugskartel van Medellin. Na een gevecht werden 55 arrestaties verricht. Twee mensen kwamen bij de bestorming om het leven, zo heeft een officiele Colombiaanse woordvoerder meegedeeld.

Het hoofd van de politie, generaal Miguel Antonio Gomez, deelde in de nacht van donderdag op vrijdag mee dat de basis van het drugskartel bestond uit vier bij elkaar gelegen landhuizen tussen de plaatsen Cocorna en Doradal, ongeveer 140 kilometer ten noordwesten van de hoofdstad Bogota. De huizen behoren volgens de politiecommandant toe aan Pablo Escobar Gaviria, het tot nu toe spoorloos verdwenen hoofd van het kartel van Medellin. Escobar staat in de Verenigde Staten op de lijst van de 12 meest gezochte drugsbaronnen.

Volgens het hoofd van de politie is met de actie een van de zwaarte slagen van de laatste drie maanden aan de cocaïnemaffia toegebracht. Leger en politie sloten donderdag met ondersteuning van de luchtmacht het gebied rond de basis af. Een Colombiaanse radiozender meldde onder aanhaling van een hoge politieman dat Escobar ternauwernood aan gevangenneming was ontsnapt. Hij zou tijdens zijn vlucht nauwelijks meer dan zijn ondergoed hebben gedragen, aldus Radio Caracol.

De politie trof in de huizen een omvangrijke voorraad wapens en munitie aan. Voorts waren er radio's, voertuigen en boten. President Virgilio Barco voert sinds augustus van dit jaar oorlog tegen de drugsmaffia, maar is er tot nu toe niet in geslaagd de grote leiders van de kartels van Medellin of van de rivaliserende groep van Cali op te pakken. Beide groepen hebben naar schatting 80 procent van de produktie en verkoop van cocaïne over de hele wereld in handen.

Delegatie van Euro-parlement in Midden-Amerika

DEN HAAG — Een groep Euro-parlementariërs die vrijdag naar Nicaragua is vertrokken voor een onderzoek naar de voorbereiding van de verkiezingen, wil proberen in El Salvador een dialoog op gang te brengen tussen het bewind van president Cristiani en het verzet, het Farabundo Marti Nationaal Bevrijdingsfront.

Tot de parlementaire delegatie behoort D66 afgevaardigde Jan-Willem Bertens, die vijf jaar ambassadeur in Midden-Amerika is geweest, en daarvoor als woordvoerder van Buitenlandse Zaken een onderzoek instelde naar de moord op vier Nederlandse journalisten door het Salvadoraanse leger. De conclusie was dat de soldaten Koos Koster en zijn collega's welbewust hadden neergeschoten, al kon het in een hinderlaag lokken niet worden aangetoond.

Bertens, een der opstellers van de resolutie over El Salvador die het Europees parlement donderdag aanvaardde, meent dat de twaalf landen van de Europese gemeenschap, op grond van hun samenwerkingakkoord met de vijf Middenamerikaanse landen — Costa Rica, Nicaragua, Guatemala, Honduras en El Salvador —een speciale verantwoordelijkheid dragen voor de vrede in dit deel van de wereld.

Schoonmaakster zag slachtpartij

Getuige moord Jezuieten naar VS overgebracht

SAN SALVADOR — De enige getuige van de bloedige moord op zes Jezuieten en twee vrouwen op een universiteitscampus in San Salvador is uit veiligheidsoverwegingen naar de Verenigde Staten gevlucht, zo heeft Jezuietenleider Jose Maria Tojeira vrijdag gezegd.

Tijdens een mis voor de zes Jezuieten zei Tojeira, de hoogste leider van de orde in Midden-Amerika, dat schoonmaakster Lucia Barrera had gezien dat de zes van hun bed gelicht werden en in de tuin van de universiteit in koelen bloede werden doodgeschoten, tijdens het hoogtepunt van de veldslag om San Salvador tussen het leger en de verzetsbeweging fmln deze week.

Tojeira zei dat hij niet wist waarom de vrouw El Salvador had verlaten maar voor de toehoorders van de mis was het duidelijk dat de Jezuieten vrezen dat zij vermoord zal worden door de moordenaars, voordat zij hen kan identificeren. Barrera heeft volgens Tojeira gezien dat de moorden gepleegd werden door 30 man in olijfgroene militaire uniformen.

De Salvadoraanse procureur-generaal die de moordpartij onderzoekt vindt het nog veel te vroeg om aan te nemen dat het leger verantwoordelijk is. Hij noemde het "gewaagde veronderstellingen" dat de moordenaars deel zouden uitmaken of goede banden zouden onderhouden met het leger. Hij was op de hoogte van de vlucht van de getuige, maar hij voegde daaraan toe dat uit haar verklaring niet blijkt wie er verantwoordelijk is voor de aanslag.

Kok bezuinigt 246 miljoen

DEN HAAG — In 1990 zal minister Kok van Financiën 246 miljoen gulden bezuinigen op in het regeerakkoord opgenomen beleidsintensiveringen. Dat blijkt uit een specificatie die Kok vrijdag naar de Tweede Kamer heeft gestuurd ter voorbereiding op het debat over de regeringsverklaring.

De opsomming geeft aan dat er komend jaar 20 (was 50) miljoen extra wordt uitgetrokken voor kinderopvang, 25 (50) miljoen voor politie en justitie, 46 (100) voor onderwijs, en 75 (150) miljoen voor ontwikkelingssamenwerking. Andere posten die grofweg gehalveerd zijn betreffen de startsubsidie voor de arbeidspools (25 miljoen), de bijzondere bijstand (50) en cultuur (5).

De overschrijding van het beoogde financieringstekort in 1994 van 3,25 procent met grofweg een half procent van het nationale inkomen, wordt door Kok aan een zestal factoren toegeschreven.

Het betreft de volgende posten, die het centraal planbureau niet heeft meegeteld waardoor het in zijn financiele vertaling van het regeerakkoord wat lager uitkwam:
— hogere rente op staatsschuld (600 miljoen)
— extra stijging ambtenarensalarissen in 1990 (300 miljoen),
— bijstelling budgetten gepremieerde en gesubsidieerde instellingen (500 miljoen)
— lagere opbrengst accijns minerale oliën (500 miljoen),
— lagere raming opbrengst milieuheffingen (400 miljoen),
— aardgasbaten (honderd miljoen), en
— overige, kleine restposten (100 miljoen).

Herdenking 40 jaar KPNA in Apeldoorn

APELDOORN — Op 8 november vond in het complex 'De Weijert', het Centraal Instituut voor Opleiding en Vorming (C.I.O.V.) van het Korps Rijks Politie te Apeldoorn in Nederland een geanimeerde bijeenkomst plaats, georganiseerd ter herdenking van het 40-jarig bestaan van het Korps Politie Nederlandse Antillen door oud-gedienden van het K.P.N.A.

Deze bijeenkomst werd bijgewoond door circa 100 ex politie-ambtenaren en oud-gedienden van het K.P.N.A., de meesten met echtgenote, die sedert hun pensionering in Nederland woonachtig zijn.

Onder de gasten bevonden zich onder anderen de gevolmachtigde minister van de Nederlandse Antillen E. Jesurun de kolonel J.E. de Wijs, plaatsvervangend inspecteur-generaal van het Korps Rijkspolitie, en mr Flieck, oud rechter bij het toenmalige Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen, nu president van de rechtbank in Zwolle.

De organisatie van het geheel was in handen van de ex-hoofdcommissaris van politie G.J. Botterweg, bijgestaan door de ex-hoofdcommissaris van het K.P.N.A. C. de Jager en de ex-inspecteur van het K.P.N.A. T. Domburg. A.J. Gieling, ex-onderinspecteur van het K.P.N.A., fungeerde als ceremoniemeester.

In zijn toespraak tot de aanwezigen heeft hoofdcommissaris mr F.P. Wiel aan de oud-gedienden zijn waardering betuigd voor de vele goede zaken die de oud-gedienden in hun tijd bij het K.P.N.A. tot stand hebben gebracht en voor het nageslacht hebben achtergelaten.

Foto: een overzicht van de meesten der aanwezigen: vijfde van rechts op de voorgrond: Jesurun, met rechts naast hem ex-hoofdcommissaris Botterweg en de huidige hoofdcommissaris Wiel. Tweede van links op de voorgrond: kolonel De Wijs, die jarenlang zowel op Aruba als op Curaçao als inspecteur bij het K.P.N.A. heeft gediend.

Eilandsraad moet woensdag goedkeuring geven

Gedeputeerde Monte wil onderstand met twaalf procent verhogen

WILLEMSTAD — Gedeputeerde Nelson Monte van onder meer Sociale Zaken wil met ingang van januari de onderstandsuitkeringen van Curaçao verhogen met 12 procent. De laatste verhoging vond plaats in 1982. Zeven jaar later zouden de uitkeringen opnieuw omhoog moeten in verband met de gestegen kosten van levensonderhoud.

Woensdag wordt dit voorstel behandeld in de eilandsraadsvergadering. Voor de verhoging van de 12.700 uitkeringen is een bedrag van jaarlijks 800.000 gulden gemoeid. Eerder deze maand presenteerde MAN-eilandsraadslid Mayra Coffie een rapport waarin erop aangedrongen werd de uitkeringen te verhogen. Coffie werkt bij de dienst Sociale Zaken. Monte had al eerder als beleidsvoornemen de wens tot verhoging kenbaar gemaakt zo zei hij naar aanleiding van de vraag van de pers of het om een politieke stunt gaat.

Echtparen en samenwonenden zouden volgens de nieuwe regeling van 206 gulden naar 225 gulden per kinsena opschuiven. Alleenstaanden gaan van 121 naar 130 gulden en gescheiden mensen van 103 naar 120 per twee weken.

EXTRAATJE

Monte wil komende week ook de goekeuring van de eilandsraad verwerven om de werklozen een kerstextraatje te geven van één week onderstand. De gedeputeerde wil bekijken of er een goodwill gratificatie te regelen is voor instanties die geen CAO hebben, zoals San Fernando en Carmabi.

FRAUDE

Tegelijk met zijn voornemen de uitkeringen te verhogen, maakte hij gewag van zijn besluit een strengere controle op het illegaal steuntrekken te bewerkstelligen. Degenen die op onderstandsfraude worden betrapt moeten rekening houden met een plicht tot terugbetalen.

Een deel van de controleverscherping moet tot stand komen door een registratie van alle werkenden in een zogenaamd werkboek bij de dienst Arbeidszorg.

Tijdens een toelichting voor de pers verklaarde Monte nog niet in te gaan op de wens van de vakbond voor verplegend personeel CBV een bonus of vakantiegeld te ontvangen. De officiele verzoekbrief van CBV zou nog niet in het bezit zijn van de gedeputeerde.

WILLEMSTAD — Van AOW'ers zijde is met verbazing gereageerd op het voorstel van gedeputeerde Monte om de onderstandsuitkeringen te verhogen met 12 procent.

Een individuele pensioengerechtigde verklaarde naar aanleiding van berichtgeving via de radio ontstemd te zijn over het feit dat hij jarenlang de maximale premie heeft betaald en daarvoor nu 540 gulden per mmaand ontvangt, terwijl bijvoorbeeld een samenwonend stel dat nauwelijks of geen moeite doet om werk te vinden en nooit of bijna nooit premie heeft betaald nu 450 gulden - negentig gulden minder dan een pensioengerechtigde - krijgt.

Op zo'n manier zijn de bestuurders verkeerd bezig, zo luidde het commentaar. "Het moet aantrekkelijk blijven, om te werken, ook voor je oude dag. Met deze maatregel wordt het duidelijk: Monte vergeet de AOW'ers.", aldus een individueel commentaar van een AOW'er tegenover de Amigoe.

Bankier Capriles tevreden over creativiteit

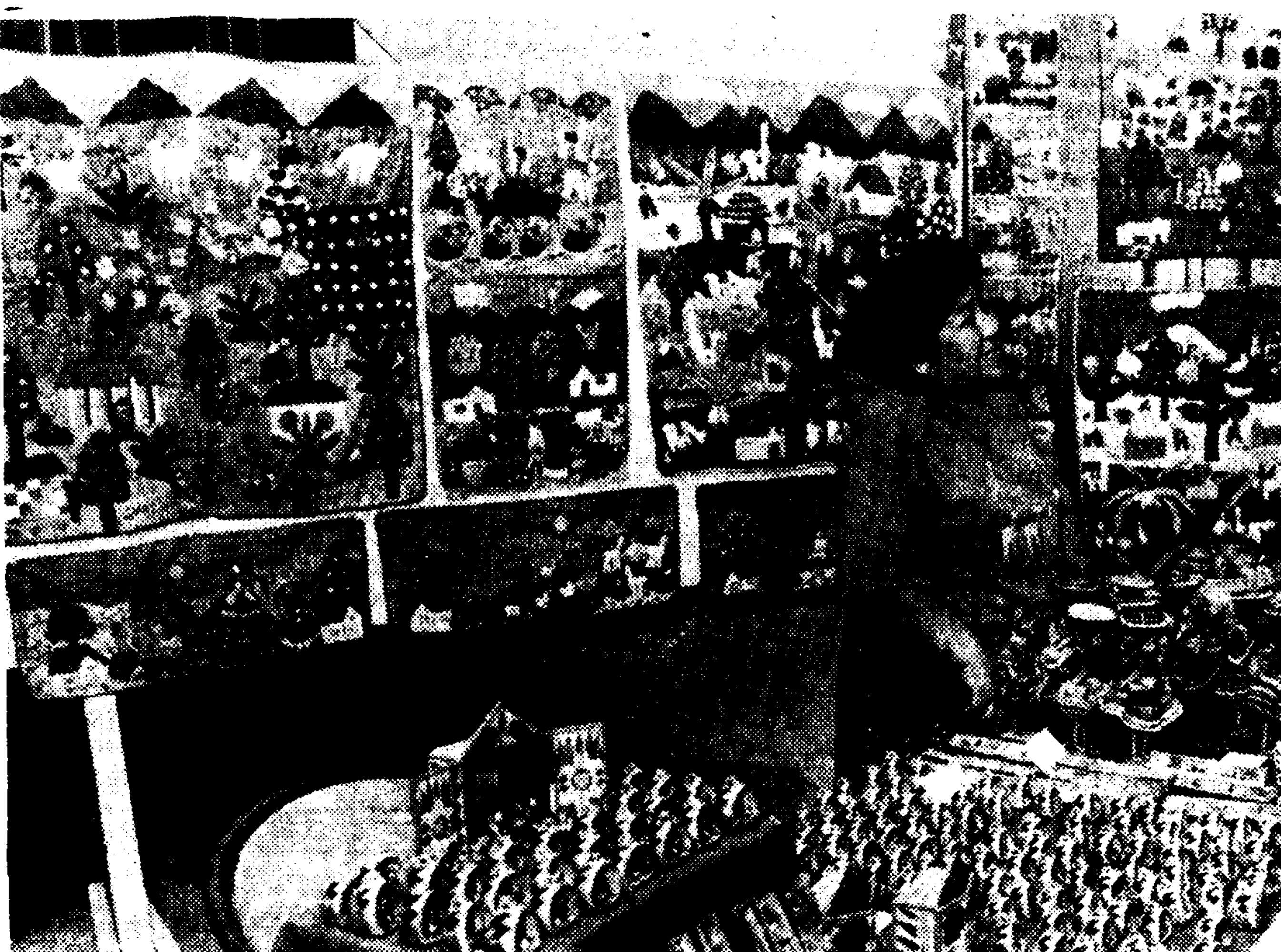
Drie nieuwe winkels op Fokkerweg

WILLEMSTAD — Aan de Fokkerweg zijn gisteravond drie nieuwe winkels op feestelijke wijze geopend door Lionel Capriles, directeur van Maduro & Curiëls bank. Het zijn alle drie winkels waarin het "creatieve" element voorop staat.

Bonsai is een bloemenzaak waar de Japanse bloemschikkunst vertaald wordt naar Curaçao. Queen's Bijoux verkoopt zelfontworpen sieraden en de materialen waarmee men zelf aan de slag kan, na in de winkel ideeën te hebben opgedaan. Art' Bela heeft zich gespecialiseerd in Portugese kunst en cadeau-artikelen. Een hoekje van Art' Bela is ingericht als mini-galerie waar plaatselijke kunstenaars hun schilderijen kunnen tonen en verkopen. Lionel Capriles wees in zijn openingstoespraak op het initiatief van de drie creatieve dames Oomen, Schotborgh en Greijmans die met hun nieuwe zaken het assortiment van de Curaçaose winkels uitbreiden, wat weer een nieuwe impuls geeft aan de opleving van het lokale zakenleven. Hun enthousiasme onderstreept de opbloei, aldus de bankier.

■ *Het exterieur van het winkelcomplex aan de Fokkerweg...*

■ *Snuisterijen en kunst...*

"Hereniging Duitslanden onvermijdelijk"

BONN - De hereniging van de twee Duitslanden is een "proces dat zich nu onvermijdelijk voltrekt". Dit zegt de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse zaken Lawrence Eagleburger in een vraaggesprek met het Westduitse weekblad Der Spiegel.

"Het staat voor mij buiten kijf dat Duitsland weer een wordt. Ik kan niet zeggen hoeveel tijd daarmee gemoeid zal zijn", aldus Eagleburger. Hij houdt er rekening mee dat deze ontwikkeling elders in de wereld nervositeit oproept, maar zegt dat "wij ons geen zorgen hoeven te maken voor een Duitsland dat democratisch, in vrede en vrijheid herenigd is".

Het aan de gang zijnde proces van hervormingen in Oost-Europa is volgens Eagleburger onomkeerbaar, althans wat betreft het grijpen naar geweld. "Ik zie niemand die bereid is op een dergelijke schaal geweld te gebruiken", aldus de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse zaken.

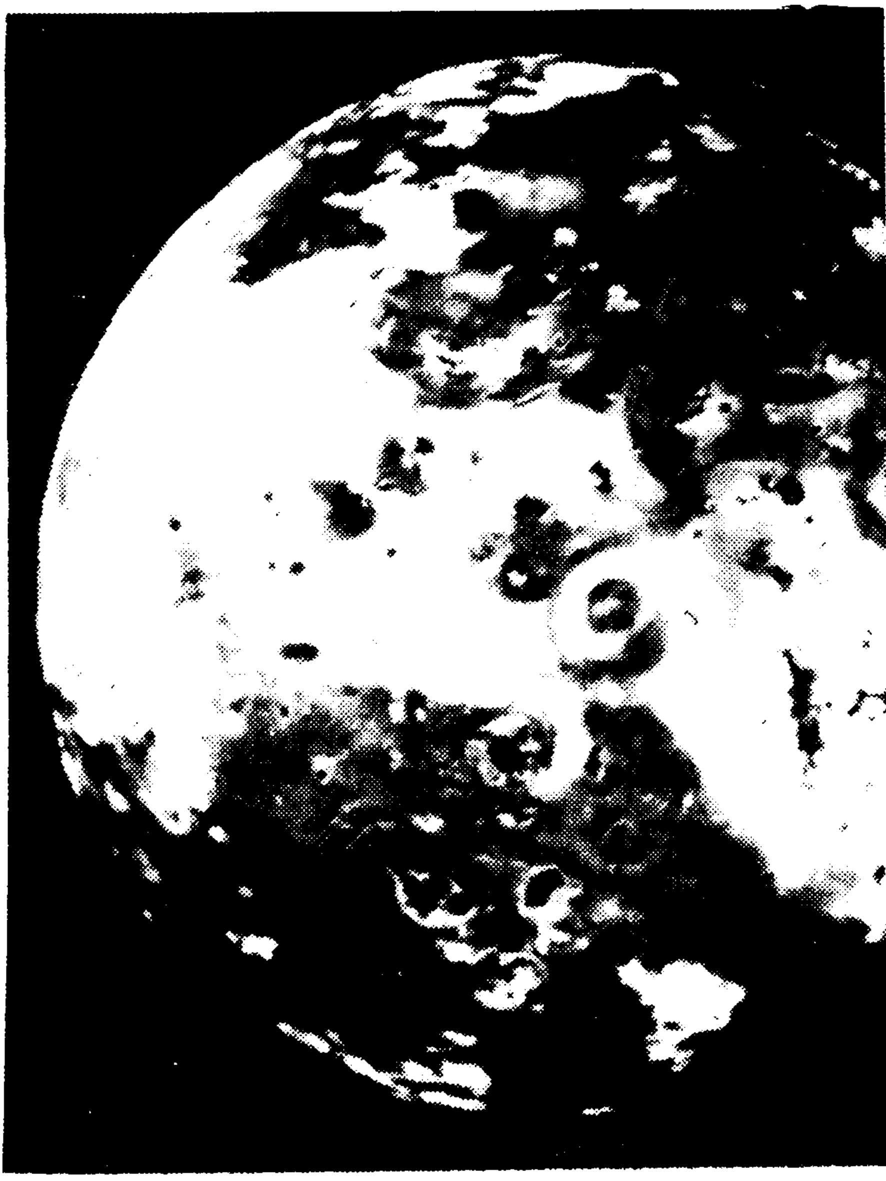
OOST-BERLIJN - De minister van Financiën van de DDR, Uta Nickel, heeft toegegeven dat de officiële koersverhouding tussen de Ostmark en de Westduitse D-Mark onrealistisch is. De regering overweegt de verhouding drastisch te wijzigen van een op een tot een richtkoers van 4,4 Ostmark voor één D-Mark, aldus Nickel in een gisteren gepubliceerd interview met de vakbondskrant Tribuene.

Op de zwarte markt is de koers sinds het openstellen van de Oostduitse grenzen gekelderd van tien tot twintig Ostmark per D-mark. Deze koers zei Nickel evenmin realistisch te vinden. De koers van 4,4 Ostmark zou gelden voor DDR-burgers die D-marken willen kopen voor een bezoek aan de Bondsrepubliek.

MADRID - De Spaanse politie heeft gisteren in Valencia honderden kilo's explosieven in beslag genomen die waren verstopt in zo'n 22.000 jampotten. In samenhang met de vondst heeft de politie in Madrid en Valencia een tiental mensen gearresteerd, onder wie een aantal Libanezen, zo deelde het Spaanse ministerie van Binnenlandse zaken mee.

De arrestanten worden "ervan verdacht dat zij tot een internationale terroristische organisatie behoren", aldus een woordvoerder van het ministerie. De groep, waarvan de doeleinden nog niet duidelijk zijn, werd opgepakt toen zij de lading 'jam' op kwamen halen in de haven van Valencia. De politie heeft tot nu toe ongeveer honderd jampotten opengemaakt die tezamen zo'n acht kilo explosieven bevatten.

MENSEN

Bijgaande archief foto doet denken aan een kaas, maar is een 'close up' van één van de 16 manen, de Io, die Jupiter omringen. De foto werd door de 'Voyager' geschoten in 1979. De maan viel op omdat het er het vreemdst uitzag.

Mannelijke en vrouwelijke ingenieurs

Mannelijke en vrouwelijke ingenieurs, afkomstig van de technische universiteit Eindhoven vinden even snel een baan. In het begin van de loopbaan van mannelijke en vrouwelijke ingenieurs bestaan meer overeenkomsten dan verschillen. Dat blijkt uit een onderzoek dat is ingesteld onder ingenieurs die de afgelopen zeven jaar zijn afgestudeerd aan de Eindhovense TU. De resultaten van het onderzoek zijn donderdagmiddag gepresenteerd. Het aantal keren dat vrouwen solliciteren voordat ze werk vinden is nagenoeg gelijk aan het aantal keren dat mannen een poging wagen. Binnen drie maanden vinden zowel driekwart van de vrouwen als drie van de vier mannen een geschikte werkkring. Uit het onderzoek blijkt ook dat mannen vaker dan vrouwen terecht komen in het bedrijfsleven. Vrouwen vinden eerder werk in overheidsdienst. De uit het onderzoek naar voren gekomen verschillen in salaris zijn vooral het gevolg van de aard van de aanstelling, tijdelijk of vast, en van de sector waarin men werkt. Het geslacht en de studierichting spelen daarbij nauwelijks een rol. Overigens is uit het onderzoek gebleken dat een jaar na het afstuderen nog een procent van de ingenieurs zonder werk zit. Ook hier betreft het zowel mannen als vrouwen.

In jaar 2000:

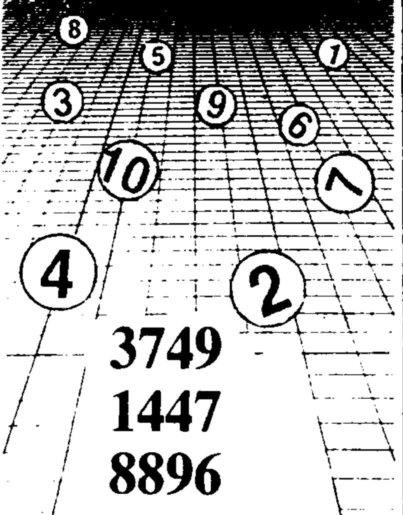
Mogelijk kunst- alvleesklier

In het jaar 2000 kan de alvleesklier worden nagebouwd met behulp van de megachip-technologie.

Er bestaan al verschillende biosensoren die bepaalde waarden in het bloed van de mens kunnen meten. Een goed werkende glucose-sensor is er nog niet, maar Titulaer verwacht dat de ontwikkeling van de micro-elektronica zal leiden tot een compacte chip die in het lichaam van de diabeet continu het suikergehalte in het bloed kan meten.

Daardoor wordt het mogelijk om de via een pompje toe te dienen hoeveelheid insuline daarbij aan te passen.

Als het mogelijk wordt om de insuline-afgifte van het pompje te regelen met de glucose-sensor is er in feite sprake van een kunstmatige alvleesklier

Vitamine-tekort bij veel oudere vrouwen

EGMOND — Bij opvallend veel oudere vrouwen is het gehalte aan vitaminen aan de magere kant of zelfs beneden het gewenste niveau. Het gebrek aan deze edelstoffen stijgt met het vorderen van de leeftijd. Het zou goed zijn ouderen extra vitaminen te geven.

Tot deze conclusie komen onderzoekers van het TNO-instituut voor toxicologie en voeding in Zeist en het laboratorium voor de Volksgezondheid in Leeuwarden. Zij presenteerden de resultaten van hun studie vrijdag op een wetenschappelijke bijeenkomst over ouderdomsonderzoek in Egmond.

Het onderzoek toonde aan dat zowel oudere vrouwen, die zelfstandig wonen, als soortgenoten in instellingen een laag of te laag niveau van vitaminen hadden. Het gaat vooral om vitamine C, B6 en D.

Vitamine C komt voor in vrijwel alle verse groenten en fruit. Een tekort daaraan kan scheurbuik of bloedarmoede veroorzaken. Ook depressieve verschijningen kunnen het gevolg zijn van een tekort aan vitamine C.

Vitamine B6 reguleert de opbouw en omzetting van onverzadigde vetzuren. Bij een tekort daaraan kan bloedarmoede ontstaan. De stof komt voor in lever, gist en zilvervliesrijst.

Vitamine D beschermt de mens tegen botverlies. Niet alleen door het eten van boter, eieren en sommige plantaardige oliën kan men het gehalte aan deze vitamine op peil houden, maar ook door voldoende zon op te doen. Overdosering echter kan onder meer spierkrampen veroorzaken.

AGENDA CURAÇAO

WEEKEINDEDIENST EILANDSGENEESKUNDIGEN
STADS- EN 2DE DISTRICT OOST
25 november 1989 vanaf 08.00 uur tot 27 november 1989 om 07.00 uur.
Dokter Braakman, Sentro Mediko Montaña Abao, tel.: 673355; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 671313 b.g.g. 89266/89337.
(dit geldt voor patiënten van de volgene artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy, Nassy-Tseng, Tseng, Winklaar, Braakman, Doran en Guerrero-Bakmeyer)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
24 november 1989 vanaf 17.00 uur tot 27 november 1989 om 07.00 uur.
Dokter Elhage, Sentro Mediko Seru Fortuna, tel.: 84122; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 371661 b.g.g. 89266/89337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Roose, Braakman-Bonder, Gerstenbluth, Goilo-Henry, Heerenveen, Nivillac, Rosales-Concession, Pablo, Elhage en Davelaar)

DERDE DISTRICT BANDABAO
24 november 1989 vanaf 17.00 uur tot 27 november 1989 om 07.00 uur.
Dokter Tweed, Sentro Mediko Tera Kòrá, tel.: 648079; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 86294 b.g.g. 89266/89337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Tweed, Schellens, Lucacius en Spong).

■ Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!

*****

NACHTDIENST ARTSEN: Patiënten van de artsen van Bandabao (3e district) kunnen in spoedgevallen telefoon 641658 bellen en dan het antwoordapparaat afluisteren. De patiënten van de andere medische districten kunnen voor spoedgevallen de artsenpraktijk van hun eigen huisarts bellen; het antwoordapparaat zal dan mededelen wie de dienstdoende arts is.

*****

THORAX CENTRUM (Jan Noorduynweg naast UNA, tel.: 85544): openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 85917.

WIT GELE KRUIS voor wijkverpleging 'Prinses Margriet': consultatiebureaus te Sta Maria: tel.: 82344, 82412 en 82947; Montagne Abao: tel.: 673711 en Kaya Fensu (Koraal Specht): tel.: 618577; hoofdkantoor te Sta Maria 17, kantooruren van 07.00-12.30/13.00-17.00 uur. Na 17.00 uur bereikbaar: zuster Wever, tel.: 87181.

KLEUTERBUREAU: 14.00-16.00 uur alleen volgens afspraak.

ZUIGELINGENBUREAU: maandagmiddag van 12.30-15.30 uur; donderdagmorgen van 07.15-10.30 uur; alleen volgens afspraak.

NEUTRALEWIJKVERPLEGING (voorheen Wijkverpleging Curaçao): kantoor Rio Canario-/Gosieweg, tel.: 44231/44232; geopend van maandag t/m vrijdag van 07.00-18.00 uur; de wacht heeft zuster Leito, tel.: 642159, pageboy 027-053 b.g.g. 43838.

*****

GEZINSVERZORGING (Kwido pa Famia): geopend van maandag t/m vrijdag van 07.00-12.30/13.30-17.00 uur, kantoor Santa Maria 17, tel.: 80222.

*****

FUNDASHON LECHI DI MAMA KORSOU: voor meer informatie kunt u de volgende nummers bellen: 75628, 672289 en 55504.

*****

LUCHTPOSTSLUITING (Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.

DIERENARTS (Veterinaire Dienst, Parera): bij spoedgevallen na 17.00 uur of in het weekeinde gelieve tel.: 614000 op te bellen voor de dienstdoende arts.

DIERENASIEL (tel.: 54300): dagelijks geopend van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/14.00-18.00 uur.

*****

BOTICA BANDABAO: dagelijks geopend van 08.00-19.00 uur.

BOTICA'S (weekeindenachtdienst)
zaterdag
Otrobanda
Santa Maria, Winston Churchillweg 155, tel.: 80800.
Punda
Sta Rosa, Sta Rosaweg 56 (t/o George Maduroweg), tel.: 77679/77650.
zondag
Otrobanda
de Goede Hoop, Jan Noorduynweg 15, tel.: 82857.
Punda
Brievengat '68, Corrieweg 32, tel.: 79098/79567.

*****

VERLOF BEGRAFENIS
25 november: H.R. Andrade, Vesuviusstraat 19.
26 november: R.A. de Wind, Uteweg 53.

*****

DIVERSEN
ANTILLIAANSE GNOSTISCHE BEWEGING
Brievengat: iedere maandag- en woensdagavond om 19.30 uur te Jirajaraweg 8, Centrum Devi Kundalini.
iedere woensdag- en vrijdagavond om 19.30 uur te **Openbare basisschool Brievengat.**
Bandabao: iedere donderdagavond om 19.30 uur gebouw Credit Union San Pedro.
Kanga: iedere woensdag- en zaterdagavond om 19.30 uur te Centrum Abraxac (achter Kooyman).
Santa Rosa: iedere maandag- en zaterdagavond om 19.30 uur te Aloëstraat 12.

KIWANIS CLUB OF PISCADERA: 20.00 uur 'warm-up' voor karnaval 1990 - Stadion Antoine Maduro (optredens van Tropical Angel Harps Steel Orchestra en diverse rei di tumba).

*****

ZONDAG
DIVERSEN
INTERNATIONAL TRADE CENTER: 10.00-19.00 uur 1e Interieurbeurs - Exhibition Hall.

SINT VINENTIUS HARMONIE: 19.30-21.00 uur avondconcert - Buurtcentrum Buena Vista.

AVILA BEACH HOTEL: 11.00 uur koffieconcert in de hal.

VROUWENCOMMISSIE MAN: 09.00-13.00 uur lezing - aula UNA (ond.: 'Nos struktura di gobernashon').

CONGRECUR: 10.00-18.00 uur 'Expo Artesanía Perú '89' - Van der Valk Plaza Hotel.

FATIMAKERK: 20.15 uur Heilige mis; daarna lezing - Suffisant (ond.: 'Portugal e o Novo Mundo'; voertaal: Portugees).

KIWANIS CLUB OF PISCADERA: 20.00 uur optreden van Tropical Angel Harps Steel Orchestra - around the pool.

TOERISTENSCHIP: 07.00-19.00 uur 'Canberra'.

*****

MAANDAG
DIVERSEN
TENTOONSTELLING
MANDURO PLASA: **t/m 30 november** tijdens kantooruren gelegenheid tot bezichtiging expositie van aquarellen gemaakt door Jeanette Rojer-De Cuba - Emancipatie Boulevard.

GALLERY EIGHTY-SIX (Bloksteeg, Punda, tel.: 613417): geopend van dinsdag t/m vrijdag van 08.30-12.00/15.00-17.30 uur; zaterdag van 09.30-12.00 uur.
t/m 5 december expositie van werken gemaakt door Erwin de Vries.

TOERISTENSCHIP: 09.00-18.00 uur 'Carla Costa'.

*****

KERKDIENSTEN
KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zond.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat. 19.00 uur; zon.: 09.00 en 19.00 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat. 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes); zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zat.: 19.30 uur; zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO; zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (chrismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
TERA CORA: ZON.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

*****

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdiesnt.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

TELECURAÇAO
ZATERDAG: 17.00 Telefiesta met tante Irma; 18.30 Going great; 19.00 Profile of nature; 19.30 Countries & people; 20.00 Notisiero Tele-8; 20.30 E karta di Oro; 20.45 21 Jump Street; 21.30 Estreno: 'The Hideaways'; 22.00 Wega di Number Kòrsou; 22.10 vervolg Estreno; 23.30 Sluiting.

ZONDAG: 14.00 Matinee; 16.00 Sena di Señor; 17.00 Sala di fiesta; 17.45 Wega di Number Kòrsou; 18.00 Telepatria met Chin Behilia; 19.00 Wil di suerte; 19.30 Moda ku Mylène; 20.00 Notisiero Tele-8; 20.30 Shete dia; 21.00 Best seller: 'Echoes in the darkness'; 22.00 Cover story; 22.30 Santo Domingo invita; 23.30 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden)

AMIGOE Fax: 674524 Tel: 672000

UITGEVERIJ AMIGOE N.V.
Scherpenheuvel z/n of P.O.B. 577
Curaçao N.A.
Giro 440.000
Bankrek. nr.: 11-07-313
Algemene Bank N.V.
Bankrek. nr.: 874.825.10
Maduro & Curiel's Bank N.V.

CURAÇAO
Centrale (alle afdelingen)
672000

Directie:
Ingrid de Maayer-Hollander
Leeward News Holding

Hoofdredactie:
Ard Horvers (hoofdredacteur)
Overige leden Redactie:

Toon van Dongen, Ana van Leeuwen, Joel Labadie, Sheila Rhodes (secretaresse), Izaan Moeniralam (sportredacteur), Chris van Grol (sportmedewerker), Solange Isselt (opmaak) en Ken Wong (fotograaf)

ADVERTENTIE-AFDELING
Acquisitie:
Viola Bernardus en Jenny Naaldijk
Aanname advertenties:
Maandag t/m vrijdag van 07.30-16.00 uur
Alle advertenties voor de komende dag moeten 1 dag van tevoren vóór vier uur binnen zijn.

ZOEKERTJES verschijnen op dindag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 07.30-16.00 uur worden opgegeven, behalve op zaterdag.

Alleen zoekertjes die op maandag en donderdag vóór twaalf uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

UITGEVERIJ AMIGOE ARUBA
Nassaustraat 110
Tel: 24333 (drie lijnen)

Directeur-Hoofdredacteur:
Jos van der Schoot
Redactie: Ramiro Tromp, Anna Tromp-Van der Schoot, Djisbie Franken (fotograaf)
Advertentie-afdeling: Jos van der Schoot en Eileen Landsmark

BONAIRE
Correspondent:
Hubert Linkels, Kaya Gobernador N. Debrot 154 tel: 8627

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams, P.O Box 366, tel: 22560 / 22764
Faxnummer: 25668

Abonnementen en advertenties::
The Chronicle, Grounddove Road, Pointe Blanche, tel: 23919.

SABA:
Correspondente:
Esther Mommers, tel: 2265

ST. EUSTATIUS:
Vertegenwoordigster / Correspondente::
Mevrouw Peggy van de Horde, Whitewallweg 1

HILVERSUM
correspondenten:
B. Jos de Roo en Victor Hafkamp: Radio Nederland Wereldomroep (tel: 035-16151, toestel 319)

Persagentschappen: ANP en AP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabantse Pers

DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.

DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Districo N.V. Tel: 370503, 370504 en 370304

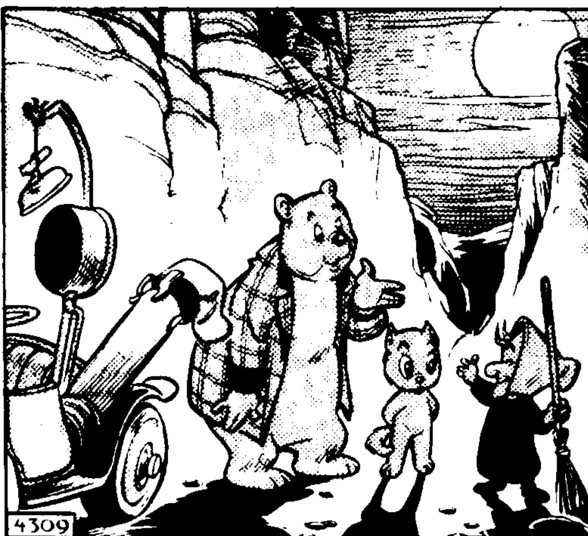
Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 208.000, Maduro Bank rek. nr: 286.330.08 en ABN rek. nr: 11.15.626
Aruba: Nassaustraat 110, tel: 24333
Bonaire (abonnementen en incasso): mv. A. Wong-Loi-Sing, Kaya Cadique 4

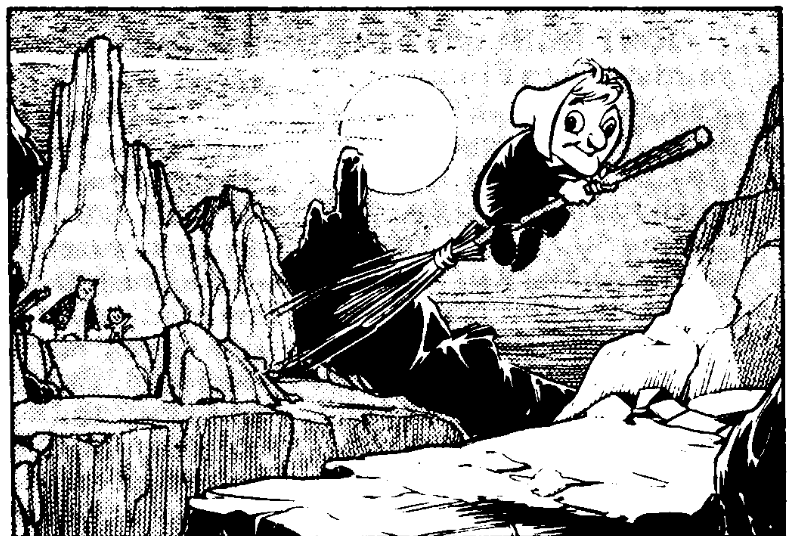
Losse nummers 80 cent:
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen vijftien gulden per maand

Buiten Antillen (Nederland):
NAf. 80,15 per maand (luchtpost) of NAf. 24,-- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

Heer Bommel en het ontstoffen

door Marten Toonder

4309 — Heer Ollie keek om zich heen. Een kille avondwind begon om de rotsen te fluiten en de maan wierp vreemde schaduwen over het pad.

'Wat nu?' vroeg hij moedeloos. 'De Oude Schicht kan dus niet verder omdat de schrevel alleen in de zon werkt..... als ik het goed begrijp....'

'Zoiets', zei het vrouwtje knikkend. 'Schrevelen is dagwerk. Maar als de maan schijnt, krijgt men een andere beweging; héél anders'.

'Hoe vreselijk is dit alles', prevelde heer Bommel. 'De hele dag hebben we naar een ontbijt gezocht. Maar zelfs geen kopje koffie hebben we kunnen vinden. Ik heb een teer gestel, mevrouw en ik ben aan het einde van mijn krachten. Weet u soms een onderkomen voor de nacht?'

'Een onderkomen?' herhaalde het mensje verbaasd. 'De rotsen zitten vol onder- en bovenkomens, hoor. Ik voor mij maak daar geen gebruik van, want de nacht is er voor beweging zeg ik altijd maar. Maar u kunt overal terecht als u goed zoekt'.

'Wat is dat voor beweging, waar u het over had?' vroeg Tom Poes nieuwsgierig.

'De bezem', verklaarde het wijfje. 'In de maneschijn vliegen de bezems'. Na deze woorden nam ze een aanloop en vloog, gezeten op de steel van haar veger, omhoog.

'Het is een heks!' zei Tom Poes. 'Ik heb het al een poosje gedacht, maar nu weet ik het zeker. Dit is een heksenland!'

'Z-zou het?' stamelde heer Ollie verblekend. 'Ach -w-wat moet er nu van ons worden? Een hekkekheksenland! Hoe vreselijk!'

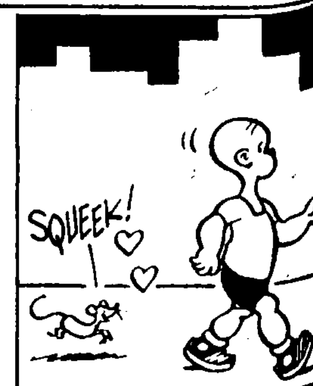
'Kom', zei Tom Poes. 'Laten we maar eerst naar een onder- of bovenkomen gaan zoeken'.

HENRY ® By Dick Hodgins

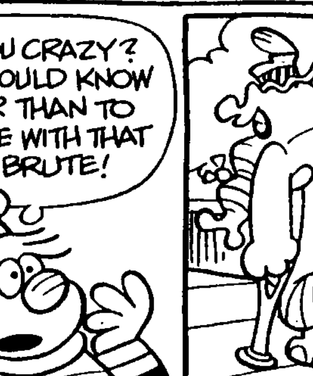

BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

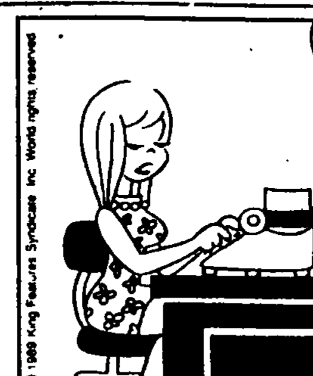

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

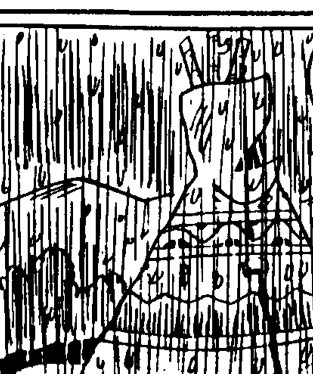

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

AGENDA BONAIRE

POLITIE: 8000
BRANDWEER: 8222
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900

LANDFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag van 07.00-16.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur; zondag gesloten.

POLITIECLUB (Weg naar Willemstoren): open op vrijdag van 20.00-24.00 uur; zaterdag van 12.00-24.00 uur.

SPREEKUUR GEZAGHEBBER: elke donderdag van 09.00-11.00 uur op het Bestuurskantoor, Kralendijk; laatste donderdag van de maand van 10.00-12.00 uur te Rincon.

LVV: **openingstijden Slachthuis** maandag t/m vrijdag van 06.00-11.00/11.30-14.30 uur.

(26 november)
ORKIDIA KLEUTERSCHOOL
10.00-14.00 uur informatiemorgen voor ouders.

KERKDIENSTEN
Sint Bernarduskerk, Kralendijk:
maandag t/m zaterdag om 18.45 uur; zondag om 08.00 en 19.00 uur.
Coromotokerk, Antriol:
maandag t/m zaterdag om 19.30 uur; zondag om 09.00 en 18.00 uur.
Ludovicuskerk, Rincon:
maandag t/m zondag om 19.30 uur.

KLACHTENBEZORGING doorgeven aan mevr. A. Wong-Loi-Sing, Kaya Cacique 4.

'Concrete resultaten geboekt' zegt Jacobs

Onderhandeling cao WEB

KRALENDIJK — Gistermiddag heeft de directie van het Water- en Energiebedrijf WEB N.V. een pakket voorstellen overhandigd aan AFBW voorzitter Juan Jacobs. Deze voorstellen kunnen het begin zijn van de afsluiting van de cao met het bedrijf. De onderhandelingen hebben reeds een lange tijd in beslag genomen en de werknemers tonen tekenen van ongeduld.

De onderhandelingssfeer is nog steeds goed, aldus vakbondsleider Jacobs, 'We hebben wel het nodige commentaar gekregen van werknemers, die vinden dat de onderhandelingen te lang duren, maar uit ervaring weten wij, dat dit inderdaad het geval kan zijn. Momenteel moet er een bepaalde procedure gevolgd worden aangezien er sprake is van de klassificatie en herklassificatie van functies bij het WEB'.

Volgens Jacobs vergt het echter al een paar maanden om vast te stellen wat de werknemers op dit ogenblik aan voorwaarden hebben, als dat bekend is, dan moet er van het organisatiebureau Berenschot een deskundige overkomen uit Nederland om de klassificaties vast te stellen. Dat gebeurde trouwens ook niet probleemloos, aldus vernam de Amigoe uit betrouwbare bron, want de Berenschot-deskundige werd door ziekte geveld en kon derhalve zijn werkzaamheden niet voor de volle honderd procent uitvoeren.

INDEXERING

Hoewel alle zaken nog niet geregeld zijn, is Jacobs niet geheel ontevreden. 'Wij hebben reeds concrete resultaten geboekt. De meeste werknemers hebben eind juli hun indexering gehad met terugwerkende kracht. Dat was het resultaat van onze onderhandelingen. Twee maanden later konden ook de DWD-ers (afkomstig van de overheidsdienst Waterdistributie) tevreden zijn, want het WEB N.V. besloot ook aan die werknemers de indexering over 1986 uit te keren met terugwerkende kracht, hoewel zij in die tijd nog niet in dienst waren van het WEB N.V.'

Volgens AFBW voorzitter Jacobs waren dat aantrekkelijke bedragen, maar toen het geld eenmaal in de portemonnee zat — en er ook weer uit verdween — vergaten volgens Jacobs velen, dat dit toch het werk van de AFBW was geweest. Jacobs: 'Er zijn er die nu de bond in de schoenen schuiven dat de onderhandelingen te lang duren. Maar zij vergeten daarbij wel, dat om te onderhandelen minstens twee partijen nodig zijn'.

Inmiddels is ook dat probleem opgelost nu de AFBW zich kan buigen over de vrijdagmiddag gekregen WEB voorstellen. Van de zijde van de AFBW beloofde Jacobs in ieder geval, dat er zeer veel spoed achter de bestudering gezet zal worden.

Hierbij maken wij bekend dat de bijzetting van de as van

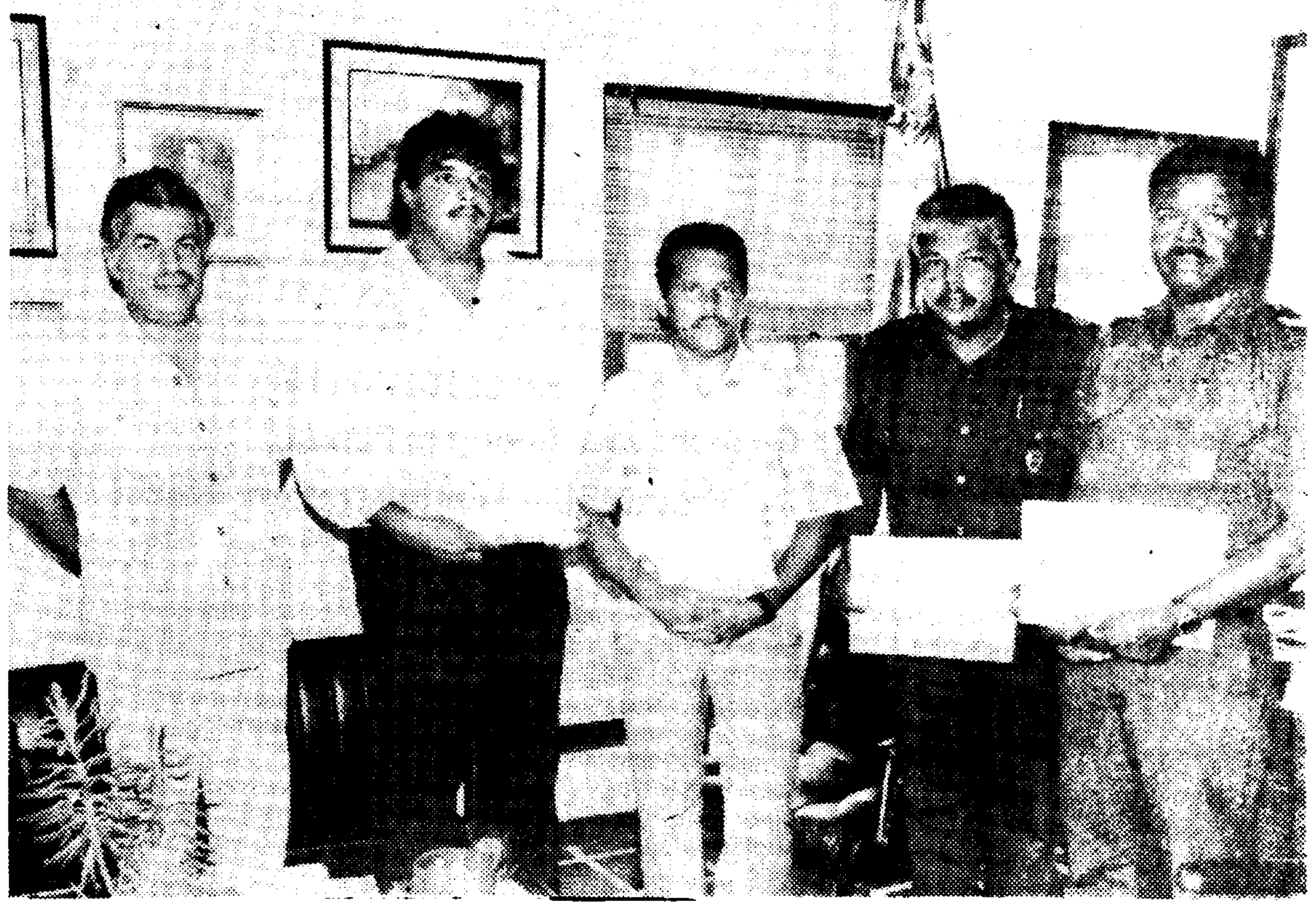
Professor Dr. CARLOS A. WINKEL

zal plaatsvinden op dinsdag 28 november 1989 om 16.00 uur vanuit El Tributo aan de Pater Eeuwensweg op de R.K. begraafplaats aan de Roodeweg Otrabanda.

Gelegenheid tot condoleren van 13.00 uur tot 16.00 uur te El Tributo Otrabanda.

Gelieve geen rouwbeklag aan huis.

Mede namens de familie
Mevr. P. Winkel-Mekel en kinderen.

Afgelopen week zijn de vier cursisten teruggekeerd die met een Venezolaanse beurs een cursus rampenbestrijding hebben gevolgd in Caracas. Het viertal ontving uit handen van de Venezolaanse consul te Bonaire lic. Vasco Altuve Febres het bijbehorende certificaat.
Op de foto vlnr de Venezolaanse consul, Albertico Rodriguez (hospitaal), Marco Thode (DOW), Frans Francees en Morris LaCroes (brandweer Bonaire)

Geen uitspraak Hueck vóór eindrapport FKP

WILLEMSTAD — Gedeputeerde George Hueck legt woensdag ter goedkeuring voor aan de eilandsraad de herziene eilandsverordening 'Eigendomsverkrijging volkswoningen'. Hiermee worden huurders van sociale woningen in staat gesteld hun huis te kopen. De verkoopwaarde van de panden wordt als volgt bepaald: De taxateurs gaan uit van de oorspronkelijke bouwwaarde, daaraan wordt toegevoegd de geïndexeerde waardestijging, daar gaat af 2,5 procent afschrijving en als laatste wordt de koopprijs bepaald door de buurt waarin de woning staat.

De overheid zal een hypotheek vaststellen die maximaal 7 procent zal bedragen. Doel moet zijn stimulerende voorwaarden aan te bieden zodat mensen hun eigen huis krijgen. Hueck wil de nieuwe regeling eigendomsverkrijging in laten gaan op 1 januari. De taxatie van de overheidswoningen en de kavels waarop zij gebouwd zijn, is echter bij lange na niet voltooid. Hueck revereerde naar de grote achterstand bij de dienst kadaster voor wat betreft het opmeten van terreinen. Hij suggereert als haalbare oplossing dat in afwachting van de verstrekking van de definitieve meetbrieven de eigendomsverkrijging toch mogelijk wordt in de vorm van een gebruiksrecht.

Huurders van volkswoningen die al een huis gekocht hebben, komen eigenlijk niet in aanmerking voor de koop van een FKP-woning. Hueck stelt voor een tijdelijke ontheffing op deze regel. Na 1 januari hebben huurders nog één jaar de tijd om volgens de oude regelgeving een huis te kopen op basis van de zogenaamde restantwaarde.

BOUWFONDS

Volgens de gedeputeerde zou met de gelden die de overheid int uit de verkoop van woningen een pot gevuld moeten worden: een 'revolving fund'. Hieruit zou weer geld genomen kunnen worden voor nieuwe woningbouw.

De prijzen van de woningen die te koop zijn, liggen in een wijk als Brievengat ongeveer rond de 25.000 gulden. In Koraalspecht gaat het om koopprijzen van rond de 22.000 gulden. Behalve in deze wijken zijn ook in Marie Pompoen, Sher Asile, Dominguito, Mundo Nobo en Dominguito huurhuizen te koop. In de rayons Dominguito, Brievengat en Koraalspecht zou het gaan om ongeveer 1350 huurwoningen die gekocht kunnen worden.

Indertijd werden veel woningen gebouwd met Nederlands ontwikkelingsgeld. Zolang de bouwgelden niet terugbetaald waren door het eiland had Nederland een zekere zeggenschap bij de verkoop van volkswoningen. Sommige huizen zijn vijftien tot twintig jaar oud en nog steeds niet afbetaald aan Nederland, aldus achtergrondinformatie.

Het tot nu toe gehanteerde taxatiesysteem gaf ook nogal wat problemen voordat overgegaan kon worden tot de uitvoer van verkoopplannen. Taxaties door verschillende bureaus, leverde evenzoveel verschillende marktwaarde- of restantwaardeschattingen op.

Bij het nieuwe systeem van waardebepaling kan het Bestuurscollege reducties toepassen in specifieke gevallen. Zo is bekend dat in Koraal Specht veel scheuren in de woningmuren zijn ontstaan door achterstallig onderhoud. Ook zouden woningen indertijd gebouwd zijn op ongeschikte bouwgronden.

WILLEMSTAD — Het personeel van de Fundashon Kas Popular wil geïndexeerd worden. Gedeputeerde Hueck gaat daarmee akkoord. Nu de eilandsraad nog. Aanstaande woensdag moet dat blijken. Ongeveer 130 werknemers krijgen met terugwerkende kracht bruto ongeveer een miljoen gulden. Netto wordt dat ongeveer 800.000 gulden.

In een brief uit 1983 had het personeel bekendgemaakt afstand te willen doen van zijn recht op secundaire arbeidsvoorwaarden. Evenwel was daaraan toegevoegd de mededeling dat dit slechts voor één jaar was. De inhouding is echter na dat jaar niet meer ongedaan gemaakt.

Hueck zou zich verbaasd getoond hebben over het feit dat men pas nu, ruim vier jaren later de zaak opnieuw aankaart. Het BC was overigens al die tijd de veronderstelling aangedaan dat het om een bereidheid tot inlevering ging voor onbepaalde tijd.

WILLEMSTAD — Er zijn vier exemplaren van het voorlopig eindrapport over veronderstelde malversaties bij de woningbouwstichting Fundashon Kas Popular. Geen van de vier is in het bezit van George Hueck, gedeputeerde voor FKP-zaken. Hij wacht het eindrapport af dat tegen het einde van december overhandigd zal worden door de accountants en de financiële commissie die intern onderzoek verrichten. Drie FKP-topfiguren Herman George en de heren Pietersz en Josefa werden met betaald verlof gestuurd hangende het onderzoek. Deze maatregel werd enkele maanden geleden genomen.

Vier van de vijftig beurzen benut

Cursisten tevreden over cursus rampenbestrijding in Caracas

KRALENDIJK — De vier Bonaireanen die door de Venezolaanse regering in de gelegenheid zijn gesteld een speciale cursus te volgen in Caracas zijn afgelopen week tevreden teruggekeerd op Bonaire. Zij werden speciaal getraind in het optreden tijdens natuurrampen. De Venezolaanse consul te Bonaire Lic. Vasco Altuve Febres hoopt, dat nog veel meer personen gebruik zullen maken van de unieke gelegenheid die Venezuela biedt.

In gesprek met de Amigoe beaamt Altuve Febres, dat vier beurzen voor een speciale cursus niet veel is. Hij zegt echter, dat dit niet is veroorzaakt door een beperking van de zijde van Venezuela, maar dat er slechts door vier mensen gebruik is gemaakt van vijftig beurzen die beschikbaar is. De vier Bonaireanen, Marco Thode, Frans Francees, LaCroes en Albertico Rodriquez voldeden aan de voorwaarden die Venezuela aan de vooropleiding stelt en gedurende drie weken kreeg het viertal in Caracas — samen met cursisten uit Curaçao, Jamaica en de brandweerlieden uit het district Sucre — een zware en gedegen aan de praktijk aangepaste opleiding.

In feite vormt het viertal een groep die in geval van een ramp zal moeten samenwerken, omdat ieder zijn speciale taak in het team heeft. De vier bursalen van Bonaire waren afkomstig uit de sectoren DOW, de brandweer en het hospitaal.

ENTHOUSIAST

Een van de vier cursisten is de 36-jarige Frans Francees die van oorsprong timmerman is, maar al meer dan dertien jaar geleden bij de Bonaireaanse brandweer in dienst is getreden en momenteel hoofdbrandwacht is. Francees toonde zich over de cursus en de manier waarop zij in Venezuela zijn behandeld uiterst enthousiast. 'Wij hebben er veel opgestoken. Vooral theoretisch weten we nu wat ons te doen staat ingeval een ramp Bonaire zou treffen. Dat geldt overigens niet alleen voor een aardbeving die op de laatste cursusdag gesimuleerd werd maar ook in gevallen dat er een onderzoek ingesteld moet worden naar de oorzaken van een brand. Theoretisch is ook behandeld hoe we moeten optreden bij het verongelukken van een vliegtuig'.

De cursus die de vier Bonaireanen volgden bestond uit drie onderdelen: de eerste week werd de planificatie en de organisatie in noodgevallen behandeld, de tweede week branden, het ontstaan en het onderzoek daarna en de laatste week de oorzaken van het ontstaan van een ramp.

Frans Francees: 'De opleiding was praktisch en theoretisch. Het meest interessante was wel, dat de Venezolanen niets aan het toeval overlieten. Op de laatste cursusdag, werd op een volkomen onverwachte manier een aardbeving nagebootst. De muren en vloeren trilden, de gordijnen vielen van de ramen af. Het alarm ging en van ons werd verwacht dat we onmiddellijk optraden in de ons toebedeelde taak'.

Bij de cursus een samenwerking tussen de cursisten van Curaçao, Bonaire en Jamaica.

Hoewel Francees de waarde van de opleiding wel inziet, gelooft hij toch dat het team op Bonaire sterk uitgebreid moet worden. Naar zijn mening is het dan ook noodzakelijk, dat veel van zijn collega's, maar ook uit andere sectoren van de gemeenschap deel zullen nemen aan de cursus. Francees: 'Voor de brandweer is het een beetje moeilijk, omdat wij nooit met teveel mensen weg kunnen gaan. Er is wel sprake van dat er deskundigen uit Venezuela naar Bonaire komen, maar het nabootsen van een 'echte' aardbeving of vliegtuigongeval moet toch in Caracas gebeuren'.

Ook gelooft Frans Francees dat er een vervolgcursus zal komen. Of hij daaraan zal deelnemen ligt aan de komende cursus voor onder brandmeester waaraan hij wil deelnemen. Het belangrijkste acht hij momenteel echter dat anderen bereid zullen zijn eveneens het certificaat rampenbestrijding te behalen, en dat Francees met zijn drie collega's gedurende de drie weken durende cursus hebben bemachtigd.

Hoofdbrandmeester Richard Pietersz — die zelf de cursus op HTS niveau gevolgd heeft — zegt desgevraagd dat er inderdaad zes cursisten zijn uitgenodigd. Pietersz: 'Ik zou ook wel willen dat er meer brandweerlieden zouden deelnemen, maar het is onmogelijk zoveel mensen tegelijk weg te sturen. Mijn voorkeur gaat er naar uit, dat net als op Aruba de Venezolaanse deskundigen de cursus op Bonaire komen geven'.

In ieder geval zal Pietersz bij de volgende cursus weer twee mensen sturen aangezien hij de cursus van groot belang acht.

KRALENDIJK — Voor de eerste maal na het vertrek van de coalitie PDB/POB uit het Bestuurscollege van Bonaire, is door de oppositie die bestaat uit de PDB fractieleden M.A. Soliano Pourier, M.E.M. Melaan en J.B. Winklaar en het POB raadslid Broertje Janga een vergadering aangevraagd op grond van deze mogelijkheid vermeld in art 28 van de ERNA.

Op de agenda staan twee punten, namelijk de uitbetaling van de goodwill uitkering van f.200 en f.500, voor de laagst en hoogst betaalde ambtenaren en leerkrachten, daarnaast is als punt drie opgevoerd de betaling aan huis van de ouderdomspensioenen.

» stockmarket « NEWS

AKZO	128,50	NAT.NEDERL.	69,70
AMRO BANK	80,70	PHILIPS GLOEIL.	48,50
BOLS LUCAS	176,00	ROBECO	105,90
GIST BROCADES	35,00	RODAMCO	81,20
HAGEMEYER	109,50	ROLINCO	106,30
HEINEKEN NV	119,70	RORENTO	59,70
KLM	46,10	ROYAL DUTCH	137,30
KON.NED.PAP.	49,30	UNILEVER	151,80

NEW YORK STOCK EXCHANGE NOVEMBER 24,1989

ABBOTT LABS.	69	+ 1 5/8	HOMESTAKE MNG.	19 1/4	+ 1
ALCAN	21 1/2	- 1 1/8	IBM	100 1/2	+ 3/8
AMER.BRANDS	69 3/4	UNCH	ITT	58 1/4	+ 1/4
AMERICAN EXP.	34 7/8	- 1/4	JOHNSON & J.	56 1/2	+ 1/8
APACHE	15 1/2	+ 3/8	KELLOGG	72 3/8	+ 1/2
AM.TEL.& TEL.	43 5/8	+ 1/8	MERCK & CO	79 1/8	+ 1 3/8
AMOCO	49 3/4	+ 3/4	MINNESOTA MNG.	76 7/8	+ 3/4
ANHEUSER B.	37 3/8	+ 1/4	MOBIL CORP.	58 3/8	UNCH
BECTON DICK	58 1/8	+ 1/4	MONSANTO	115 3/4	+ 1/4
BORDEN	32 3/4	+ 1/2	NCR CORP.	61	+ 1/4
CAMPBELL S.	48 1/4	+ 5/8	NORF.SOUTH	37 5/8	+ 1/2
CHRYSLER	19 1/2	+ 1/8	NORTHROP CORP.	16 3/8	+ 3/8
CITICORP	30 1/4	+ 1/8	PARAMOUNT COM.	55 3/4	- 1/8
COCACOLA	78 1/8	+ 1/2	PLACER D.M.	19	+ 1/8
DIGITAL EQ.	89 7/8	- 1/4	PFIZER	73 1/4	+ 1/4
DUPONT	114 1/4	+ 1/2	PHELPS DODGE	58 3/4	+ 1/2
EAST.KODAK	42 1/2	+ 3/8	PHILIP MORIS	41 3/4	+ 3/8
EXXON	46	+ 1/8	POLAROID	46 1/2	UNCH
FORD	44 3/8	+ 1/2	QUAKER	60	UNCH
GENL.ELECTR.	60 3/8	+ 1/4	RALSTON P.	82 1/2	+ 1/2
GENL.MOTORS	43 1/8	+ 3/8	SARA LEE	60	+ 1/8
GILLETTE	48 3/4	+ 1/8	SHELL TRP.TR.	[illegible]	[illegible]
HEINZ	32 1/4	+ 1/8	UPJOHN	[illegible]	[illegible]
HILTON	97 1/8	+ 1 1/2	UNOCAL	[illegible]	[illegible]

DOW JONES
INDUSTRIALS 2677,26 + 20.69
TRANSPORTATION 1176.92 + 10.50

MARKET COMMENT NOVEMBER 24,1989
AFTER THANKSGIVING HOLIDAY THE MARKET OPENED VERY STRONG.
AIRLINE STOCKS BOUNCING BACK A LITTLE, UAL + 2, AMR + 1 3/8.
DRUG STOCKS ALSO HIGHER, MERCK + 1 5/8, ABBOT + 1 5/8.
GENERAL ELECTRIC REACHED A NEW HIGH 60 3/8.

JOHANNESBURG - De Zuidafrikaanse regering heeft gisteren vier woonwijken aangewezen waar zwarte en blanke Zuidafrikanen door elkaar mogen wonen. Het is voor het eerst sinds de apartheid veertig jaar geleden werd ingevoerd dat mensen van verschillende rassen wettelijk wordt toegestaan in dezelfde wijk te wonen.

STATEN VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN
OPENBARE VERGADERING
van de
STATEN VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN
op MAANDAG, 27 november 1989, des namiddags om 14.00 uur.
TE BEHANDELEN ONDERWERPEN:
1. Ingekomen stukken.
2. Ontwerp-[illegible] houdende regelen m.b.t. het ter beschikkingstellen van arbeidskrachten (Zitting 1987-1988-1989).
3. Ontwerp-landsverordening ter uitvoering van een regeling ter bevordering van de werkgelegenheid van werkzoekenden van 18 tot 30 jaar (Zitting 1988-1989-1118).
4. Ontwerp-landsverordening tot wijziging van de Landsverordening [illegible] (P.B. 1980, no. [illegible]) en de Landsverordening op de [illegible]
5. Ontwerp-[illegible] (P.B. 1948, no. [illegible]) (Zitting 1988-1989-1115).
6. Ontwerp-landsverordening tot wijziging van de Verordening van de [illegible] tot heffing van een bijzondere invoerrecht op benzine (P.B. 1932, no. [illegible]).
7. Ontwerp-[illegible] tot wijziging van de Verordening van de [illegible] tot heffing van een [illegible] (P.B. 1932, no. 107) (Zitting 1988-1989-1282).
8. Ontwerp-landsverordening tot wijziging van de [illegible] (P.B. 1980, no. [illegible]) van Strafrecht van de Nederlandse Antillen (Zitting 1988-1989-1286).
9. Ontwerp-landsverordening tot wijziging van de Landsverordening op de Inkomstenbelasting 1943 (P.B. 1980, no. [illegible]), alsmede de Landsverordening op de Loonbelasting 1976 (P.B. 1976, no. [illegible]) (Zitting 1988-1989-1290).
10. Ontwerp-[illegible] (P.B. 1975, no. [illegible]) (Zitting 1988-1989-1312).
De Griffier,
[illegible]

Vergiftigd mineraalwater in Spanje

MADRID — De Spaanse politie staat voor een raadsel. Sinds drie weken duiken in verschillende delen van het land flessen vergiftigd mineraalwater van diverse merken op. Al 19 mensen zijn na het drinken van het water met verwondingen in de mond en de slokdarm in het ziekenhuis opgenomen.

Onbekenden hebben de flessen een eigenaardig gif [illegible] met een bijtende, ammoniakhoudende vloeistof en andere soortgelijke stoffen. De eerste vergiftigingsgevallen deden zich voor in Baskenland, maar intussen ook in Catalonië en Logrono in het noorden en in de steden Burgos en Sevilla zijn gevallen gemeld.

De politie vermoedt dat de [illegible] het werk is van een of [illegible] Baskenland [illegible] dat het [illegible] chantage [illegible] spel [illegible]

ÑAPA
AMIGOE
Weekend Bijlage
ZATERDAG 25 NOVEMBER 1989 PAGINA 1

Hugo Libier: "Wij moeten onze image veranderen

Toerisme wordt gericht op Venezolaanse jet-set

WILLEMSTAD — Voorlopig ziet het er niet naar uit dat ze terug zullen komen. De horden Venezolaanse toeristen die in de jaren zeventig en beginjaren tachtig Curaçao bezochten om de winkels leeg te kopen en de roulettes en jackpots in de casinos aan de praat te houden.
Met vliegtuigen en ferry's vol kwamen ze over. De portemonees gevuld met toen nog harde bolivars op zoek naar koopjes. 'Esta barato, dame dos' ('da's goedkoop, geef mij d'r maar twee'), werd een bekend gezegde, opgetekend uit de mond van enthousiaste kooplustige Venezolaanse tantes. En de trucks van kledingzaken en winkels die electronica en andere luxe artikelen verkochten, reden afgeladen vol naar de airport en de ferry-terminal om de gekochte spullen vlak voor het vertrek naar Caracas of Coro af te leveren.
In het rampjaar 1983 was dat allemaal ineens voorbij. De olieprijzen donderden omlaag en met hun de bolivar. De Kamer van Koophandel en VBC merkten bezorgd op dat de devaluatie van de bolivar een 'knock-out' effect zou hebben voor de Curaçaose economie en de toenmalige directeur van de Centrale Bank zei dat de Antillen de Venezolaanse rekening kregen gepresenteerd van overbesteding. Zij kregen gelijk.

HUGO LIBIER: meer geld nodig voor bewerken Venezolaanse markt.

Nu, ruim zes jaar later, praten wij met Hugo Libier, onze 'toeristische man' in Caracas, beheerder van het toeristenkantoor dat de belangen van Curaçao in de Venezolaanse hoofdstad vertegenwoordigt. Nog, want hem is door zijn bazen de wens te kennen gegeven dat hij terug keert naar Willemstad en als het aan hem ligt gebeurt dat per januari a.s. al.
Libier — de Venezolanen spreken het uit op zijn Frans en zetten er het overmijdelijke 'doctor' voor, een titel die iedereen met minstens een HBO-opleiding van onze overburen meekrijgt — ging al in 1972 naar Caracas om daar een toeristenkantoor op te zetten en te leiden. Het waren toen nog gouden jaren voor wat betreft het aantal Venezolaanse bezoekers aan Curaçao, met een gemiddelde van minimaal 20 duizend per jaar.
En in het begin van de jaren tachtig zelfs het viervoudige daarvan met een absoluut record in 1982, dus vlak voor de devaluatie, toen om precies te zijn 93.450 Venezolanen Curaçao bezochten. Daarna liep het snel terug, met een dieptepunt in 1985 toen amper 15.000 Venezolaanse overburen overkwamen. En dat waren dan meestal de beter gesitueerden die voor een lang weekend rust of voor het casino kwamen, zodat de winkels er nauwelijks wat aan hadden.

TRADITIE

Libier merkt op dat Venezuela altijd een traditionele markt is geweest voor Curaçao. Een natuurlijke markt ook, vanwege de vele banden tussen de bewoners en bovendien met goede luchtverbindingen. Er bestaan eeuwenoude handelsbetrekkingen tussen de twee landen met barkjes en grotere schepen die heen en weer varen, en na de Tweede Wereldoorlog kwamen veel Venezolanen zich blijvend op Curaçao vestigden zodat er hier een Venezolaanse kolonie ontstond die resulteerde in 'ethnische reizen' van families die elkaar gingen bezoeken.
Curaçao had daarnaast in Venezuela de naam van een ontwikkeld eiland, met een uitstekend onderwijssysteem en een op Europese leest geschoeide cultuur. Venezolanen stuurden hun kinderen dan ook vaak naar Willemstad voor studie. Het meisjesinternaat van Habaai en het Colegio Santo Tomas hadden in het begin van deze eeuw een geweldige reputatie op dit gebied.
Dit alles leidde tot een hechte relatie tussen Curaçao en Venezuela, waar Venezolaanse autoriteiten op doelen als zij zeggen 'ruman nos ta'. De welgestelden van Caracas kwamen in Curaçao hun inkopen doen, b.v. ter gelegenheid van een huwelijk wanneer voor de trouwende dochter een uitzet moest worden aangeschaft. De Europese kleding, het linnengoed en de parfums die hier te krijgen waren, bespaarden hun een reis naar Europa en in Venezuela zelf was dit niet te koop of veel te duur. Bovendien kon men in zaken als Spritzer en Fuhrmann wereldbekend porcelein en zilver van uitstekende kwaliteit aanschaffen.

VOORBEELD

En zoals dat gewoonlijk gaat, de armen volgen — zo ver de koopdracht strekt — het voorbeeld van de rijken en kwamen voor hun inkopen ook naar Curaçao. Vaak haalden ze de kosten van reis- en verblijf uit de winst die zij maakten met de aankoop van extra goederen die zij dan weer doorverkochten aan familie en kennissen. Dit bracht een enorme stroom kooptoeristen op gang en op Curaçao wist men er eigenlijk geen raad mee.
Inplaats van te proberen zowel de koopkrachtige toeristen als de minder welgestelden zo goed mogelijk te ontvangen en van dienst te zijn, werd alles over een kam geschoren, met als gevolg dat degenen die zich dat konden veroorloven andere koopparadijsen opzochten, zoals b.v. Miami. In de jaren tachtig zag men daarom een duidelijke verschuiving van kooptoeristen uit Venezuela die i.p.v. naar Curaçao naar de Verenigde Staten, Puerto Rico of zelfs Europa gingen, profiterend van aantrekkelijke 'packages' van maatschappijen als VIASA.

'CHEAPO'

Intussen werd de Venezolaanse toerist op Curaçao als een 'cheapo' beschouwd. Hij zou uitsluitend op zoek zijn naar jeans en standaardartikelen; nauwelijks geld uitgeven in restaurants en casino's en een rotzooi achterlaten in de hotelkamers. De hoteliers besloten dan ook in vele gevallen niet veel meer aan onderhoud en vernieuwing van de kamers te doen, hetgeen leidde tot snelle achteruitgang van de kwaliteit van het toeristische produkt en het wegblijven van de betere toeristen, zowel uit Venezuela als uit de V.S.
En toen, na de grote klap van de devaluatie in 1985 besloten werd zich volledig te gaan richten op de markt van welgestelde Venezolanen omdat de anderen onze prijzen toch niet meer konden betalen, was men op Curaçao te laat omdat b.v. Aruba al ontdekt was als 'resort' voor diegenen die een paar dagen niet ver van huis verwend wilden worden en er het geld voor over hadden om zich met luxe te omringen, terwijl het in de Curaçaose hotels maar behelpen bleef.
En zo zat men in Willemstad met het dillema om over te schakelen van deviezengenererend koopcentrum een soort 'Panama', naar een recreatie-paradijs met het accent op vermaak, lekker eten en drinken en gokken in de casino's. Met name voor dit laatste, was de achteruitgang van de kwaliteit van de Curaçaose hotels desastreus, merkt Libier op.
Men moet daarbij niet vergeten dat de hotels op Aruba zich inmiddels hadden gespecialiseerd in het aantrekken van groepen voor de casino's die goedkope vliegreizen kregen aangeboden en met fantastische shows werden verwend, zoals dat op grotere schaal gebeurt in Las Vegas. Dat leidde er toe dat nog steeds wekelijks 200 kamers per week op Aruba bezet zijn door Venezolanen die speciaal voor het casino komen. Met name de hotels Concorde en Holiday Inn wierpen zich met succes op deze markt.

ARTIESTEN

Libier wijst ook op de fantastische presentatie van Aruba als internationaal toeristisch 'resort' door het aantrekken van artiesten van formaat, een groots jazzfestival dit alles gecombineerd met allerlei mogelijke manieren van gokken. Een Las Vegas in zakformaat. Zo werd in een weekend een show gehouden met de bekende zanger Roberto Carlos waarbij een entree van tweehonderd dollar werd geheven.
Binnen een paar dagen waren alle kaartjes in Caracas verkocht en kon VIASA met charters de Venezolanen naar Aruba vliegen. En de meesten van hen met een package van duizend dollar per persoon inclusief drie dagen verblijf, het concert, maaltijden en een groot 'black jack' concours in het casino.
Zou dat op Curaçao ook niet kunnen? Volgens Libier moeilijk, omdat om te beginnen de lokale casino's niet in staat zijn een 'black jack'-toernooi op die schaal te organiseren, waarvoor men op zijn minst dertig speeltafels nodig heeft. Onder al deze omstandigheden moet het voor de Curaçaose toeristenvertegenwoordiger in Caracas bijna ondoenlijk zijn geweest te voldoen aan de opdracht om de toeristenstroom uit Venezuela naar Willemstad weer op gang te brengen.

ELITAIR

Libier: 'Inderdaad. En ook wij hebben geprobeerd het voorbeeld van Aruba en St. Maarten te volgen en ons te richten op een 'elitair' toerisme. De markt werd gesegmenteerd en alle aandacht ging naar de 'rijke toerist' voor wie de gevolgen van de devaluatie niet zo merkbaar waren. Het grote probleem was deze groep ervan te overtuigen dat het inderdaad de moeite waard was naar Curaçao te komen i.p.v. naar Miami, San Juan, Aruba of St. Maarten te reizen. En wat hadden wij te bieden? Nu pas hebben wij weer hotels van redelijke kwaliteit, een aantal prima restaurants, een Seaquarium, verbeterde stranden en niet te vergeten bedienend personeel in winkels en hotels dat vriendelijker aan het worden is.
Maar dit alles moet nog bekend worden in Venezuela en dat vraagt om intensievere promotie en dus grotere investeringen in toeristische campagnes. Want zolang de Venezolanen rondlopen met de gedachte dat Curaçao een plaats is om inkopen te doen en meer niet, krijg je ze niet voor een weekendje uit'.
Het koopaspect hoeft daarbij volgens Libier niet helemaal verwaarloosd te worden, want het is nog altijd zo dat luxe artikelen zoals camera's en electronica hier stukken goedkoper zijn dan in Caracas. En al mikt men dan in de naaste toekomst niet meer op de sjacheraars die koffers vol komen kopen, ook voor de rijke Venezolaan blijft het een attractie om iets wat hij graag heeft tegen een betere prijs aan te schaffen dan in eigen land.
Er zou dan ook volgens Libier veel meer reclame moeten worden gemaakt voor het afschaffen van de luxebelasting op Curaçao, al moet men wel oppassen dat men de Venezolaanse autoriteiten die van alles doen om de deviezen-uitvoer te beperken niet in het harnas jaagt en dwingt beperkende maatregelen in te stellen. Op dit terrein is dus een 'low profile promotion' geboden.

BUDGET

Libier blijkt niet helemaal tevreden met het beschikbare budget voor toeristische promotie in Venezuela. Na de devaluatie en de terugloop van het Venezolaans toerisme werd op Curaçao gezegd: de Venezolaan komt voorlopig toch niet meer, laten wij daarom het budget beperken. Hierbij werd volgens Libier over het hoofd gezien dat de investering per toerist vanuit Curaçao, altijd de laagste is geweest vergeleken bij die voor toeristen uit de V.S. en Europa.
De laatste cijfers b.v. tonen aan dat de Venezolaanse toerist het eilandgebied nauwelijks twintig dollar per persoon aan promotie heeft gekost, vergeleken met ruim 150 dollar per persoon voor de Amerikaanse toerist en 40 dollar voor de Europese.
Dit wijst er volgens Libier o.m. op dat men op Curaçao er blijkbaar nog steeds niet in is geslaagd te penetreren in de Amerikaanse toeristenmarkt, zoals dat Aruba, St. Maarten en andere Caribische landen wel is gelukt. Kennelijk zijn er nog steeds belemmerende factoren die nog niet voldoende geanalyseerd en weggewerkt zijn.

POTENTIEEL

Toch blijft Libier geloven in het potentieel van de Amerikaanse markt voor Curaçao en persoonlijk zou hij er in de naaste toekomst graag wat aan willen gaan doen. 'Het moet mogelijk zijn, want hoe kan het anders dat een eiland als Bonaire vorig jaar bijna evenveel Amerikaanse bezoekers heeft gekregen als Curaçao?'
Terugkomend op het voor Venezuela beschikbare toeristenbudget zegt Libier dat degenen die er over moeten beslissen in Willemstad er begrip voor moeten opbrengen dat het niet eenvoudig is om op korte termijn het imago van Curaçao bij de Venezolaanse toerist te veranderen. Dit vereist ruime investeringen en een continuïteit in reclame en public relations.
Het toeristenbureau in Caracas is inmiddels begonnen naast toeristische ook handelsinformatie te verschaffen, al is men daar nog niet voldoende voor geëquipeerd. Dat is zo gegroeid omdat er constant verzoeken om informatie binnenkwamen omtrent Curaçao als exportgebied en als springplank voor de EEG. CURINDE, de Curaçaose overheidsinstantie die zich met dit soort zaken bezighoudt, zorgt ervoor dat het kantoor in Caracas geregeld van informatie-materiaal wordt voorzien, maar met nauwelijks drie man personeel is het vrijwel ondoenlijk dit werk naast de toeristische promotie erbij te doen.
Daarbij moet men bedenken dat het kantoor-Caracas in feite belast is met het bevorderen van het toerisme uit heel Zuid-Amerika sinds het sluiten van de kantoren in Argentina en Brazilië.
Niettemin is Hugo Libier niet ontevreden over de resultaten die hij tot nu toe als 'onze man in Caracas' heeft geboekt. 'Wanneer men terugkijkt naar de kritieke situatie begin dit jaar, toen bij rellen en onlusten in Caracas duizenden mensen om het leven kwamen als gevolg van de zwaar beperkende economische maatregelen van de nieuwe regering, kan men best tevreden zijn als men ziet dat het toerisme uit Venezuela vergeleken bij vorig jaar gestegen is met zo'n veertien procent.
Daarbij komt dat de verblijfsduur is gestegen van gemiddeld 2,5 nachten in 1982 — een goed jaar — tot 4,6 nachten momenteel'.
Maar uiteindelijk komt het eruit dat Libier er na bijna achttien jaar Venezuela er zo'n beetje genoeg van heeft. Het valt ook niet mee dag in dag uit op pad te zijn, naar het binnenland te reizen, recepties en cocktailparty's af te lopen, kortom de diplomaat uit te hangen en praktisch geen privé leven meer te hebben.
Bovendien is het wonen in Caracas op zich geen pretje meer met een chaotisch verkeer, toenemende misdaad vanwege de grotere armoede (vorige week nog is Libier's kantoor in Caracas helemaal leeggeplunderd) en een grenzeloze inflatie die het leven steeds duurder maakt.
Wat hij na Caracas gaat doen? Libier, die de hotelvakschool in Nederland heeft afgemaakt en op een scriptie na zijn masters degree in het hotelvak aan de Georgetown-universiteit op zak heeft, wil er nog niet veel over zeggen. Maar neem van ons aan dat het iets te maken zal hebben met het toerisme, want dat zit hem in het bloed.

IN DIT NUMMER van Ñapa :

NAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoe-abonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met de zaterdagkrant voor het totaalbedrag van één gulden.

EINDREDACTIE : Norbert Hendrikse
LAYOUT : Jan Linschoten

Wat ligt er achter Antwerpen?

Het Belgisch labyrint

IETS TEN zuidwesten van de Belgische hoofdstad Brussel ligt het druivendorp Overijse, zeer populair bij al wie genoeg geld heeft om er te wonen, het liefst met uitzicht op de verweerde kassen die tegen de soms redelijk steile hellingen geplakt liggen. Overijse is Vlaams, maar het ligt gevaarlijk dicht tegen de taalgrens. Vandaar dat het gemeentebestuur aan bouwondernemers verbiedt grond te verkopen aan Franstaligen. Al tien jaar is dat de praktijk. Maar nu pas weet het hele land ervan omdat premier Wilfried Martens, er over ondervraagd op de Franstalige t.v., blijkt te vinden dat het niet kan. Inderdaad, zegt de Vlaming Martens en de Franstalige kranten hebben al het woord 'apartheid' in de mond genomen, hier zouden de fundamentele mensenrechten wel eens in het gedrang kunnen komen. Zelf kan de premier echter niets ondernemen, want de nationale regering is in het zich federaliserende België steeds minder de baas. Dat kan alleen de minister van Binnenlandse Zaken in de Vlaamse deelregering, maar die doet net of hij Martens niet gehoord heeft. Zo is België.

Ongeregeldheden tussen mijnwerkers en de Rijkswacht op 15 februari 1959 in Quaregnon in de Borinage.

KRUISBEELDEN

Ook België is de herrie over de Gentse kruisbeelden. Sinds de laatste gemeenteraadsverkiezingen is er in Gent een 'vrijzinnige' oftewel niet-katholieke meerderheid. De nieuwe burgemeester, een ongelovige socialist, wil het kruisbeeld verbannen uit alle gemeentelijke gebouwen. Eigenlijk wil hij er alleen nog maar over discussiëren, maar zelfs dat gaat de moord en brand schreeuwende katholieken nog te ver. Want België, en zeker Vlaanderen, is ook enge verstrengeling van kerk en wereldlijke macht. 'België was nooit ontstaan zonder de perfiditeit (verraderlijkheid) en de machtshonger van de katholieke kerk, die ten tijde van Willem I het Nederlands beschouwde als een duivels middel om hier het calvinisme binnen te loodsen en die daarom Vlaamse pummels lieten tekenen voor de vrijheid van een taal, het Frans, die ze niet spraken en niet veratonden.' Dit schrijft de Vlaamse journalist en dichter Geert van Istendael die voor De Arbeiderspers een ruim driehonderd bladzijden tellend boek 'Het Belgisch labyrint', heeft geschreven, dat even goed als titel 'België voor Nederlanders verklaard' of 'Wat ligt er achter Antwerpen?'-eerste zin trouwens van de flaptekst- had kunnen heten. België is, zoals eigenlijk alle vreemde landen, een labyrint. Maar het Belgische doolhof is er een met een bijzondere moeilijkheidsgraad: zo dicht bij Nederland, ondanks veel overeenkomsten, zo heel anders. Met als belangrijke kenmerken: de katholieke kerk en haar greep op heel het leven, ook in Wallonië waar zich daarnaast een eigenaardig soort socialisme ontwikkelde; de reactie van de niet-katholieken op die katholieke dominantie; de leiding van de Vlaamse arbeidersbeweging die het Frans als een middel zag om haar volgelingen uit de klauwen van de dorpspastoor te houden; de socialisten die kort na de Tweede Wereldoorlog tegen het kiesrecht voor vrouwen waren, omdat die toch maar katholiek zouden stemmen; ook het begrip Vlaanderen met een volgens Van Istendael opgeklopt romantisch verleden, een begrip dat ontstond als reactie op de centralistische, Franstalige Belgische staat van na 1830. En niet te vergeten het omstreden Vlaams-nationalisme dat zelfs een joodse collaborateur heeft opgeleverd.

MINDER VLEIEND

Geert van Istendael- een meestal somber kijkende Brusselaar- bezigt een stijl die dicht bij de spreektaal ligt, waarschijnlijk omdat hij dat in zijn werk als t.v.-journalist gewend is. Het levert de gelegenheid tot allerlei persoonlijke beoordelingen, vooral minder vleiende over Belgen en Nederlanders, die zelden kracht van bewijs hebben maar op zijn minst illustratief zijn. De waarde van 'Het Belgisch laybirint' zit in de meestal zeer bevattelijke manier waarop dat rare, slecht samenhangende koninkrijkje ten zuiden van Nederland open wordt gelegd. Van Istendael besteedt terecht veel aandacht aan de Vlaamse beweging. Slecht gekend en begrepen, omringd door misverstanden, wordt ze vereenzelvigd met collaboratie en kwalijk rechts ideeëngoed. Niet in het minst door de Walen die voor nationalistische Vlamingen na de Eerste Wereldoorlog het woord 'flaminboche' (Vlaamse mof) hebben uitgevonden. Nadat al in de vorige eeuw de Vlamingen opkwamen voor hun taal, kreeg de beweging eerst in de oorlog van 1914-'18 een forse stoot in de rug. De Duitsers liepen vast in de Vlaamse Westhoek, waar een 'zootje rooie arbeiders en Vlaamse boerenpummels zich terugtrok achter het riviertje de Ijzer, wachter Cogghe de sluizen liet opendraaien en het machtigste en modernste leger van die tijd, dat van de Pruis, vier jaar lang weerstond met een hardnekkigheid en een doodsverachting die in de hele wereld grote bewondering afdwongen'.

KANONNENVLEES

Het werden niet alleen vier jaren van modder, kou, bloed, vuur, dysenterie en mosterdgas, maar ook van een fenomeen dat overigens tamelijk gewoon is in de oorlog: net als in de Vietnamese oorlog veel later, waar in verhouding veel meer negers en Spaanssprekende Amerikanen sneuvelden dan blanken, leverde de ene soort Belgen aan de Ijzer meer kanonnenvlees dan de andere. Vlamingen natuurlijk, niet alleen omdat die geen Frans spraken en dus niet bevorderd en naar veiliger oorden overgeplaatst konden worden, maar zeker ook omdat ze de bevelen van hun officieren niet verstonden. Aan de Ijzer ontstond de Frontbeweging, met volgens Van Istendael helaas wel zeer naïeve leiders, die zichzelf tooiden met titels als 'ruwaard' en 'geheimschrijver'. Dat curieuze *Oudvlaemsche* parfum is altijd om die beweging blijven hangen. Maar collaborateurs? Dat zeker niet. Het was het anti-Vlaamse Franstalige establishment van toen dat het nu eenmaal zo wilde zien en niet anders. De Frontbeweging, sterk katholiek geïnspireerd, was in den beginne niet alleen uit op zelfbestuur voor Vlaanderen maar ook op nog iets veel verheveners. 'Nooit meer oorlog', heette dat. De spreuk staat in vier talen op de herdenkingstoren in Diksmuide waar jaarlijks de beroemde en beruchte Ijzerbedevaart wordt gehouden. Van Istendael houdt de Nederlanders voor: 'Dat massale pacifisme van ons is veel ouder dan de Hollandse variant en koppig, onvervreemdbaar Vlaams'. Zonder aan te duiden of hij het vergelijkt met het 'gebroken geweertje' van de jaren dertig of de anti-rakettendemonstraties van een halve eeuw later.

VUNZIGE GEESTEN

Eerst in de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog kwam de Vlaamse beweging in nazistisch en fascistisch vaarwater, maar aan Waalse kant (en voor de goede orde ook de Nederlandse) werd later niet minder met de Duitsers geheuld. Bezetting of niet, de Ijzerbedevaarten van voor de oorlog gingen gewoon door. En ook al distantieerde de nieuwe de nieuwe organisatie van na de bevrijding zich ervan, rond de jaarlijkse Ijzerbedevaart hangt nog steeds een fascistoïde sluier die tot ver buiten de grenzen gezien wordt. De historie in België had de unieke Vlaamse combinatie van pacifisme en rechts ideeëngoed opgeleverd. Buiten de weide bij de Diksmuidense toren, paraderen geuniformeerde neo-nazistische groepjes uit heel Europa. De weide zelf is voor hen taboe. Daar worden ze dan wel geweerd door de eigen, eveneens geuniformeerde ordedienst van het Bedevaartcomité. Verschilt de happening op de weide, althans naar uiterlijk vertoon wel echt zoveel van het fascistische vertoon in de marge? Van Istendael: 'Merkwaardig genoeg blijft die sluier van een fascistoïde vormgeving voor organisatoren en deelnemers zelf ook versluierd. Ze kunnen of willen niet zien en horen wat zich aan iedereen die er voor het eerst komt met akelige helderheid opdringt. Wat moeten buitenlanders denken van de massazang, de vaandels, de landsknechttrommels? Sommigen schamen zich diep wanneer het *Nu het lied der Vlaamse zonen, nu een dreunend kerelslied, dat in wilde noordertonen uit het diepst'onz'herten schiet* brullend over de vlakte rolt. En de angst slaat velen om het hart wanneer er dertigduizend handen omhoog gaan, niet voor de Romeinse fascistengroet, maar om trouw aan Vlaanderen te zweren ('in houwe trouwe...'). In godsnaam, weten ze dan niet dat de vunzigste geesten oproepen die ooit in de twintigste eeuw hebben gewoed. Zijn ze echt zo naïef? Ze zijn naïef'.

COLLABORATEURS

Voor een deel blijkt het eng provincialistische van sommige Vlamingen te verklaren uit het feit dat zowel na 1918 als na 1945 de zuivering is misbruikt voor anti-Vlaamse doeleinden. Nog steeds vindt men overal in het land het woord 'amnestie' gekalkt, het is een van de strijdpunten van de Volksunie: kwijtschelding van de straffen voor collaborateurs die niet anders deden dan voor de Vlaamse zaak opkomen. De eis is nog altijd actueel (ook al vindt ze weinig gehoor) want tot op de dag van vandaag lijden veroordeelden en hun nakomelingen onder geschrapte pensioenrechten, geblokkeerde promotiemogelijkheden, afgepakt stemrecht en dat soort zaken. Aan de andere kant van de collaboratie staat het verzet. Opvallend: in België waren daar tweemaal zoveel mensen bij betrokken als in Nederland. Maar het Belgische verzet was anders van karakter, Frans maquisachtig, zonder veel openlijke moedige verklaringen of een februaristaking zoals in Nederland. Van Istendael noemt het klein, geheim doeltreffend werk, 'plantrekkerij'. Ook bij hem hoor je het weer. Dit land is eigenlijk altijd bezet geweest, men heeft er het gezag leren dulden, maar er aan meewerken gaat te ver. Daar zitten twee kanten aan' in oorlogstijd is die houding een zegen, maar in tijden van vrede nogal hinderlijk. Wat Van Istendael daarbij terecht dwars zit, is het feit dat de fiscus door mensen met echt veel geld 'jolig en straffeloos' bedrogen wordt. Een boek over België is niet compleet zonder uitgebreide informatie over de verfransing van Brussel, over Voeren, over José Happart en hoe deze man ('sympathiek maar toch een schurk') de schrik van Vlaanderen en de held van Wallonië werd. Van Istendael brengt in het taalconflict begrip op voor beide kanten. Hij legt helder uit dat de in 1962 officieel Vlaams geworden gemeente Voeren, nooit zal worden teruggegeven aan de Franstalige provincie Luik. Daarvoor is in het parlement een meerderheid in beide taalgroepen nodig. Uitgesloten dus. Triest op z'n Belgisch is dan vervolgens de constatering dat Voeren, waar de oorspronkelijke bevolking noch Algemeen Beschaafd Nederlands, noch Algemeen Beschaafd Frans sprak, door het taalconflict niet aan het vernederlandschen maar juist aan het verfransen is. Waarom spreken Vlamingen eigenlijk niet gewoon ABN, nu we het toch over taal hebben? Eerst maakt Van Istendael zich boos over het vreemde feit dat men, de Vlaamse politici voorop, vecht voor de eigen taal, maar tegelijkertijd weigert haar fatsoenlijk te spreken en te schrijven. Maar dan weet hij het: het is onze taal niet! Dat komt doordat de voedingsbodem voor het verzet tegen het Frans het dialect was, en zeker niet het Nederlands. In het verlengde ervan ligt de beslissing. Van Istendael noemt het een blunder van formaat, om bij de staatshervorming van 1980 niet te spreken van Nederlandse maar Vlaamse gemeenschap. Taalgevoelig als de schrijver is, probeert hij als jongeling om een soort 'Algemeen Beschaafd Vlaams' te spreken, maar later ontdekt hij tot zijn schrik dat de gallicismen daarin krioelden als 'maden in een kreng'. Je hoeft maar naar de radio en televisie te luisteren, kranten te lezen, de op de Franse taalbodem gekweekte maden lijken onuitroeibaar. Veel Nederlanders zien dit bedorven Nederlands voor Vlaams aan, het wordt Van Istendael droef te moede. Zoals alles eigenlijk: de hooghartige doofheid van de Hollander, de zelfgenoegzaamheid van de Vlaming en diens neiging, nog steeds, om met zijn Frans indruk te maken.

In Voeren, waar de oorspronkelijke bevolking noch Algemeen Beschaafd Nederlands noch Algemeen Beschaafd Frans sprak, is men door het taalconflict niet aan het vernederlandsen maar juist aan het verfransen.

PRONKERIG

Eén van de voor Nederlanders meest herkenbare aspecten in 'Het Belgisch labyrint' is dat van de Belg en zijn huis, onder Van Istendael's karakterisering 'De schoonheid der wanstaltigheid'. Ruimtelijke ordening is voor de Belgen altijd een moeilijk begrip geweest en van schoonheidscommissies moesten ze al helemaal niets weten. Individualistisch, nochalant en pronkerig als wellicht nergens anders ter wereld, bouwde de Belg zijn eigen paradijsje op aarde, groter dan de zuinige Nederlandse woningen en ook meer dan die op de buitenwereld gericht. Van groot belang voor het Belgische wonen is een wet uit 1948 geweest, van de hand van de katholieke minister De Taeye.

Met hoge leningen en hoge premies voor het eigen huis, hield De Taeye de mensen binnen de conserverende omheining van het eigen dorp. Dat moet ook de bedoeling zijn geweest want de katholieken, die in dit land van de laatste honderd jaar er 94 aan de macht zijn geweest en gedurende 88 daarvan een regering hebben geleid, hadden er alle belang bij dat de brave burger braaf bleef, en gehecht aan tradities. De Fransen hebben daar een tekenende uitdrukking voor: '*l'esprit du clocher*', de dorpsgeest die zich richt op de parochie. Er lijkt een parallel te zijn met wat er in de kerk zelf gebeurt. Terwijl het kerkbezoek afneemt, blijft de behoefte aan wat Van Istendael de 'grote rituelen' noemt bestaan. De eerste communie, het pausbezoek van 1985, aan de buitenkant zijn de Belgen bij gelegenheid zeer katholiek, maar de Vaticaanse voorschriften met betrekking tot hun seksleven, lappen ze met een 'zwijgend libertinimse' aan hun laars. Praatgroepen met modieus taalgebruik hebben ze niet nodig, maar de balans van zijn beoordelingen opmakend, noemt Van Istendael zijn landgenoten maar suf en gedwee. In België erger je je dood, maar je leeft er goed, zegt Van Istendael ergens. De Taeye en de katholieke zijnen hebben dus wel hun zin gekregen. Je kan ook zeggen: 'elk volk krijgt de wetten die het verdient'.

Unieke verzameling te koop aangeboden

Johan van de Walle doet zijn antieke meubels van de hand

= door Jos de Roo =

EEN UNIEKE collectie antiek Curaçaos meubilair dreigt verspreid te raken over de hele wereld. Het is de verzameling van J. van de Walle, die hij samenstelde in de jaren 1935-1943,toen hij de eerste hoofdredacteur was van de Beurs- en Nieuwsberichten. Het liefst zag hij de collectie in zijn geheel teruggaan naar Curaçao. Haar zelf behouden kan hij niet, want hij moet door zijn ouderdom kleiner gaan wonen.
Van de Walle gelooft niet dat het typisch Curaçaose meubel gemaakt werd door Hollandse scheepstimmerlieden, het moet het produkt zijn geweest van de 'yu di Korsow'. Dat blijkt ook uit de benamingen die de tegenwoordige restaurateurs op Curaçao aan de stijlen geven. Dat zijn geen Europese namen, ze onderscheiden tussen Joodse en protestantse meubelen.
Zijn verzameling zal, als ze terugkeert naar Curaçao, een lange zwerftocht hebben afgelegd: van Curaçao, naar Suriname en via Nederland terug naar Curaçao. 'Dat is niet vreemd,' zegt hij, 'meubelen hebben een ziel, net zoals de Curaçaoënaars schrikken ze niet terug voor een reisje'.

Het werkzame leven van J. van de Walle speelde zich af op het snijvlak van de journalistiek en de kunst. Zijn brood verdiende hij achtereenvolgens als hoofdredacteur van de Beurs- en Nieuwsberichten (Het woord hoofdredacteur is wel een beetje overdreven, je noemde je destijds bescheiden 'redacteur'), als hoofd van de gouvernements- voorlichtingsdienst in Suriname en als chef van de Westindische afdeling van Radio Nederland Wereldomroep. Daarnaast schreef hij romans zoals de veelgeprezen 'De slavenopstand' en 'Een vlek op de rug', en herinneringen aan Curaçao, 'Beneden de wind' en aan Suriname, 'Een oog [illegible]'.
Hij heeft een niet te stillen belangstelling voor de Caribische cultuur en was een van de eersten die lijnen trok van de Antillen naar de andere Caribische eilanden. Daarnaast is hij een hartstochtelijk collectioneur van moderne kunst en eigenaar van een prachtige verzameling antiek Curaçaos meubilair.

...de zachte, intieme glans van een Curaçaos interieur...

Telkens als ik het monumentaal gerestaureerde huis van Van de Walle aan de Kerkstraat 26 in Zaltbommel binnenstap, heb ik het gevoel dat ik een oceaan oversteek: van de harde schoongeboende werkelijkheid van het Hollandse buitenhuisje naar de zachte, intieme glans van het interieur van een Curaçaos landhuis. Glimmende mahoniehouten tafels, doorzichtige glazen kasten, dikbuikige sober versierde kasten, twee trumeaus, je weet niet waar je het eerst moet kijken.
'Het doet me wel pijn om het weg te doen', zo begroet Van de Walle me met zijn zware doorrookte stem, 'maar ik loop tegen de tachtig, het huis wordt te groot voor ons, de dood komt eraan en dan regel ik liever zelf waar het allemaal blijft. Je kan het wel aan een museum geven, maar dan komt er één kast in de museum te staan en de rest belandt op zolder. Dat wilde ik niet, dus heb ik een advertentie geplaatst in het blad 'Antiek' waarin ik meedeel dat ik de hele collectie eventueel wil afstoten'.

RARE JONGEN

'Het leukste zou ik het vinden als er iemand op zou schrijven die zelf op Curaçao woont', zegt Van de Walle. Een museum vindt hij geen slecht idee, ook al heeft hij het zelf niet zo op met musea. 'Ik ben een rare jongen, als ik een Rembrandt in een museum zie hangen, denk ik: 'Hij hangt er en iedereen loopt eraan voorbij, maar ik heb hem liever thuis. In een museum moet ik altijd over de schouder van een ander kijken om te zien hoe mooi het is. Je moet dingen zelf hebben, dan pas gaat het een rol spelen in je eigen leven'.
'Het zou ook heel goed zijn als mijn verzameling terecht kwam in een bankgebouw of een gebouw van een stichting, die het als een soort hommage aan Curaçao beschouwt. Dan hebben ook heel veel mensen er op een rustige manier plezier van'.
Van de Walle is zijn verzameling om een heel simpele reden begonnen: hij was getrouwd en moest meubels hebben. 'Toen ik op Curaçao kwam, in 1935, waren er op Curaçao niet zoveel meubels te koop. Ik had niet veel geld, van driehonderd gulden in de maand doe je niet zoveel. Maar ik ontdekte al spoedig bij Curaçaose vrienden dat er vroeger eigenlijk heel mooie meubels waren.
Als gevolg van die ontdekking schreef ik een grote serie artikelen 'Kleine dingen van Curaçao'. Het leuke was dat ook andere mensen belangstelling gingen krijgen voor die mooie meubels die in het begin van de negentiende eeuw en het eind van de achttiende eeuw op Curaçao werden gemaakt, ik denk bijvoorbeeld aan Shon Kai Winkel en Shon Richard Muskus. Ik ben zelf in die tijd ook wat van die meubels gaan verzamelen'.
Van elk meubelstuk weet Van de Walle nog hoe hij eraan kwam. Zo vertelt hij over een kast: 'Op een dag liep ik van kantoor naar huis door Otrobanda, de mooiste buurt van Curaçao. Ik kwam op een klein pleintje, waar een hele oude paardekar stond die in tientallen jaren niet was gebruikt. Daar tegenover was een huis, waar de deur van open stond en in de schaduw van de kamers zag ik schitterend achttiende eeuws meubilair staan. Ik ben het huis binnengegaan, er was niemand.
Ik was diep onder de indruk en ik dacht: Als je zo'n huis hebt en het inricht met zulke antieke stukken, dan zou, als je in Amerika woonde, de overheid zo'n heel huis kopen en het zo laten'.
'Ik vertel dat een tijdje later aan Shon Epi Statius Muller en hij zegt: 'Man, dat is leuk dat je dat zegt, want daar woont een tante van me en die gaat naar het pas opgerichte tehuis Zeelandia. Ze is van plan alles te laten veilen'. Dus ik ging naar die veiling toe, want ik wou ook wel wat kopen, maar ik had erg grote concurrenten, onder andere meneer Bram Gorsira, een bijzonder fijne verzamelaar, die op de berg Ararat woonde'.

TWISTVRAAG

Het bijzondere van het Curaçaose meubel noemt Van de Walle eigenlijk een twistvraag. 'De meubels lijken veel op Engels en ook op Nederlandse. De twistvraag is altijd: Wie heeft ze gemaakt? Die vraag is nog een keer bij me opgekomen, toen ik een jaar of acht geleden een bezoek bracht aan Curaçao en daar een bijzondere man ontmoette die ook meubelliefhebber is, dokter Martes. Hij is een chirurg, een yu di Korsow, die zelf een cursus meubelrestaureren in Amerika heeft gevolgd.
Hij nam me mee naar een heel klein werkplaatsje in Otrobanda, waar een paar oude meubelmakers de meubelen restaureren. Dat waren de afstammelingen van de mensen die tweehonderd jaar geleden die dingen hebben gemaakt. Meestal denkt men dat het Nederlandse scheepstimmerlui waren, maar ik denk dat die meubels gemaakt zijn door echte 'yu di Korsow'.
'In Denemarken heeft men in het Rijksmuseum veel meubels die van St. Thomas komen en daar neemt men in het algemeen aan, dat ze gemaakt zijn door Denen. Daar tegenover bestaat de Noordamerikaanse opvatting dat ze gemaakt zijn door de afstammelingen uit Afrika'.
'Een andere interessante vraag is, wat die mensen voor voorbeelden hadden. Dat waren vrijwel zeker plaatjes uit Europese boeken. En een laatste vraag is, vóór wie ze die meubels maakten. Ze waren in het algemeen bestemd voor mensen die die dingen ook konden betalen. Dat waren dus Europeanen, die op Curaçao te verdelen zijn in de joodse groep en de protestantse groep'.
'Die meubelmakers bij wie ik toen met dokter Martes was, zeiden: Kijk, dat meubel is van de joden en dat meubel is van de protestannen'. Ze gebruikten dus niet de Europese indeling in Louis Quinze, Empire, Willem III, of hoe al die koningshuizen hier in de meubelbranche worden genoemd. Zij zagen dat de joodse smaak nog altijd uitging naar het Zuideuropese en de protestantse smaak naar het Noordeuropese. Zo zijn de meubels een stuk historie van het eiland Curaçao'.
Van de Walle test met duidelijk plezier of ik het pronkstuk van zijn verzameling in die tweedeling kan thuisbrengen. Het is een enorme kast, die ingehouden krullerige versiering heeft: waarschijnlijk door dat ingehoudene een 'protestants meubel'. Van de Walle: 'Ik weet dat het meubel uit de familie Statius Muller komt. Het is een kast die aan het eind van de achttiende eeuw is gemaakt, de sloten zijn van geïmporteerd zilver, de kast zelf heeft elementen in zich van Engelse stijlen, maar ze is veel eenvoudiger uitgevoerd dan in Nederland het geval zou zijn met een dergelijk meubel.
Ze doet meer denken aan meubels die je ook vindt in Zuid-Afrika. De meubelmakers die er in die tijd op Curaçao waren — en dat waren er wel wat, want er was zelfs een hele industrie waar een toenmalige gouverneur nog een heel leuk rapport over heeft geschreven — die meubelmakers beschikten volgens mij niet over dezelfde technische middelen als het geval was met meubelmakers in Frankrijk, Duitsland of Nederland.
Daar staat tegenover dat het hout werd geïmporteerd uit Santo Domingo, een hele mooie mahoniesoort die je niet dagelijks tegenkomt'.
Met recht noemt Van de Walle zijn kast een zeldzaam exemplaar. 'Ik schat dat er zo'n drie of vier exemplaren op de wereld bestaan. Vooral in het begin van de twintigste eeuw waren er veel meubels op Curaçao te koop. Toen zijn er nogal wat Amerikaanse antiquairs gekomen die deze Curaçaose meubels hebben opgekocht en naar Amerika gebracht, waar ze waarschijnlijk zijn verkocht als Noordamerikaans antiek, dat toen al en nu nog buitengewoon in de mode was en ook buitengewoon kostbaar is geworden.'

CARIBBEAN STYLE

Van de Walle wijst op overeenkomsten tussen het Curaçaose meubel en de Curaçaose architectuur. 'Zie je de kuif op die glazen kast? Precies dezelfde kuif met zijn in-en uitzwenking vind je terug boven de deuren van sommige oude huizen in Punda en Otrobanda. Trouwens, de gevels van Curaçao zijn in veel opzichten ook weer een twistpunt. Er zijn mensen die denken dat er een Duitse invloed in zit, er zijn mensen die wijzen naar Groningen en er zijn mensen, en dat vind ik nog zo gek niet, die wijzen naar Gelderland.
Als je hier langs de wegen rijdt, word je plotseling getroffen door boerderijen die praktisch dezelfde gevel hebben als de huizen op Curaçao. De mensen die ze toen bouwden, hadden waarschijnlijk ook voorbeelden waardoor ze het zo hebben laten bouwen als het geworden is'.

"Meubels hebben een ziel en zijn niet bang van reizen"

...Van de Walle: 'Ik zal eerstdaags wel sterven, ik vind het niet erg, maar het is wel jammer'...

Van de Walle ziet nog meer verbanden, hij haalt het schitterende boekwerk 'Caribbean Style' tevoorschijn. 'Kijk die prachtige foto's van huizen en meubilair op Jamaica, St. Kitts en Haïti. Dit boek is er om aan te tonen dat er een Caribbean Style is. Jammer dat Curaçao er niet bijstaat, want dan had je de geweldige overeenkomsten gezien. Verbluffend zijn die, als je bedenkt hoe groot de wereld van het Caribisch gebied is. Er heeft zich een hele merkwaardige beschaving ontwikkeld, gevormd door mensen die enerzijds afkomstig waren uit West-Afrika en anderzijds uit Noord- en Zuid-Europa. Ze hebben als het ware samen een stijl gevonden en opgebouwd'.
Ik noem de omzwerving die de collectie van Van de Walle heeft gemaakt, voordat ze weer terug is op Curaçao, vreemd. Van de Walle: 'Dat is helemaal niet vreemd, meubelen hebben een ziel, net zoals mensen een ziel hebben. Curaçaoënaars zijn mensen die in het algemeen niet terugschrikken voor een reisje. Ze komen overal, ze zijn overal, ze zijn internationaal, daarom is het helemaal niet vreemd dat het heen en weer gaat'.
Als ik wegga, zegt Van de Walle met een mengeling van somberheid en opgewektheid: 'Ja ik loop tegen de tachtig. Ik zal eerstdaags wel sterven, ik vind het niet erg, maar het is wel jammer'.

...Kabinetchi, afkomstig van de veiling in Huize Sebastopol...

.HET RAADSEL VAN[...]

TEN GELEIDE

SINDS 1965 onderzoeken archeologen in het Zuid-Westen van de Provincie Alberta, Canada de grootste bisonval uit de oudheid ooit gevonden. In de buurt van het stadje Fort MacLeod ligt een hoge en kale zandsteenrichel, waar de vroegere jagers de bisons overheen joegen, waarna de dieren te pletter sloegen op de onder de richel gelegen rotsen.
Echter, de zandsteenrichel blijkt slechts het spectaculaire sluitstuk te zijn van een groots opgezet jachtsysteem om de bisons naar de richel te drijven. De richel vormt in feite maar de uitloop van een groot trechtervormig basin dat geheel ingericht was om de bisons te lokken en naar de richel te leiden.
In de vorige aflevering is beschreven hoe de jagers het basin inrichtten, waarbij de grote omvang van en het slimme vernuft achter het gehele jachtsysteem opvalt. In deze tweede aflevering komt de beschrijving van de jacht zelf en wat daarna gebeurde aan bod.

IN DE VORIGE aflevering is het toneel voor de bisonslachting opgebouwd. Nu wordt het tijd de spelers in het drama voor te stellen. De echte spelers zijn er niet meer, maar nog wel hun nazaten, die in mondelinge overlevering zijn grootgebracht met de sagen en legenden van de bisonjacht. De nauwkeurigheid van de mondelinge overlevering moet in dit verband niet worden onderschat. Het is b.v. bekend, dat een Eskimo overlevering, van ouder op kind mondeling doorgegeven, na driehonderd jaar precies bleek te kloppen.
De nazaten van de bisonjagers zijn nu o.a. te vinden in het reservaat van de Peigan indianen niet zo ver ten Zuiden van 'Ingeslagen Kop'. Totdat zij zich, ongeveer een eeuw geleden, voorgoed op de winderige prairie ten Zuiden van de Porcupine Hills vestigden, waren de Peigan indianen vermoedelijk de laatsten die 'Ingeslagen Kop' als slachthuis gebruikten. Rond 1860 werd de val verlaten, waarschijnlijk omdat de bisons door het gebruik van vuurwapens uitgemoord raakten.

Piëteit gebiedt ons een ogenblik bij deze uitspraak over het einde van de bisonjacht stil te staan. Een leefwijze van duizenden jaren, misschien wel tienduizend jaren her, met al haar vertakkingen en verstrengelingen in menselijke betrekkingen, met al haar met zorg opgebouwde opvattingen, gebruiken en uitingen hield zich tot ver in de negentiende eeuw, d.w.z. onze tijd stand en werd in enkele tientallen jaren door het gebruik van vuurwapens weggevaagd, zo maar.
De vernietiging van de bison (en de daarop gevestigde cultuur van de indianen) is in dit opzicht een voorloper van het lot dat nu de walvis, de olifant en het tropisch regenwoud te wachten staat. Het is allang niet meer de atoombom, maar het geweld van de Westerse leefwijze, gegrond in de schijnbaar onbeheersbare krachten van de vrije markt economie, die de rechtstreekse bedreiging vormen voor onze moeder aarde. Waar zijn wij in's hemelsnaam mee bezig?

CLAN

Echter terug naar de Peigan indianen. In hun reservaat ten Zuiden van 'Ingeslagen Kop' is 'Billy-Strikes-With-A-Gun, Billy Schietgeweer' één van de weinige grijsaards onder de Zwartvoet indianen, waarbinnen de Peigan een clan vormen, met nog duidelijke herinneringen aan de vroegere bisonjacht, herinneringen die hem uit de verhalen van zijn ouders zijn bijgebleven.
Zoals anderen van zijn generatie, die ook niet leerden lezen en schrijven, genoot en onthield Billy Schietgeweer de verhalen die hij hoorde, hoe de Peigan en andere clans de grote kudden de dood injoegen, verhalen die nu de archeologen helpen bij het reconstrueren van de verre oudheid.
Het gesprek met Billy Schietgeweer vindt plaats op een zonnige ochtend in april in de keurige woning op het verzorgde erf van Billy. Hij is ons voorgegaan door een vrolijk geschilderde keuken met niet meer, maar ook niet minder dan hetgeen een tachtig jarige voor zijn verzorging nodig heeft. Dat wil zeggen: een vierkante tafel onder een bontgekleurd kleedje, vier rechte rietgevlochten stoelen, een aanrecht, fornuis en ijskast. Wij volgen Billy verder door de smalle gang naar de mooie kamer vol ornamenten uit vroegere tijden.
Aan de muur hangen in zelf gemaakte sierlijstjes fotos van beroemde voorouders in hun klederdrachten. Op de tafel in het midden van de [illegible] vol gekleurde kralen waar uit de Peigan vrouwen fijne kraalpatronen rijgen. Billy Schietgeweer gaat zelf aan de tafel zitten en verwijst ons naar de bank tegen de muur.

OUD GEHEIM

Gezeten in een plek fel zonlicht dat door het open raam naar binnen valt, probeert Billy Schietgeweer een oud geheim uit zijn geheugen op te halen. De oude baas, met een levendig gezicht onder asgrijs haar en gerimpeld in tientallen plooien, spreekt langzaam in zijn eigen Zwartvoet taal en trommelt daarbij zachtjes met zijn vingers op de tafel alsof hij zich zo beter kan concentreren.
'De drijfgangen en de val waren allemaal hokus pokus voor de buffalo', vertelt hij ons via zijn vriend en tolk, Reggie Kraaischoen. 'De bisons hadden er geen benul van wat er plaats vond. Als hun leider (meestal een koe!) over de klip ging, volgden zij allemaal. En mochten er zijn die dat in de gaten kregen, dan joeg de bezwering van de buffelsteen elk ontstaan van verder begrip uit hun hersens'.
De buffelsteen was volgens Billy Schietgeweer een brok heilige rots, door de bekwaamste steenhouwer van de clan bewerkt in de vorm van een bison en werd daarom door de Peigan priesters hogelijk gewaardeerd als talisman bij de jacht.
De nacht vóór de jacht kwamen de medicijnmannen van de clan bijeen om onder vele en langdurige aanroepingen de steen te vereren en van toverkracht te vervullen. Was de steen voldoende gezegend en geladen, dan riepen de medicijnmannen (-in het holst van de nacht-) de buffalo renners binnen hun kring.
Buffalo renners waren jonge mannen speciaal uitgezocht en geoefend om de bison te misleiden en te lokken. Zij bezaten een vaardigheid die niet meer voorkomt. In de eerste plaats omdat de jongens van nu niet meer kunnen rennen als de jagers van toen, toen renners een volle dag konden lopen van zons op- tot ondergang en dan tachtig kilometer of meer in het vrije veld aflegden. Dat tempo hielden zij bovendien, indien nodig, meerdere dagen vol.

ZEGEN

Samen met de medicijnmannen deden de binnengetreden renners eveneens aanroepingen, waarna zij allen de zegen ontvingen. Vervolgens werd de nu krachtige buffelsteen met veel zorg aan de bekwaamste renner toevertrouwd. De uitverkiezing van de bekwaamste renner, een bijzondere eer voor degene die werd gekozen, geschiedde ieder jaar na afloop van de winter aan het slot van een plechtige en feestelijke bijeenkomst van de clan om voorspoed in het komende jachtseizoen af te smeken.
Terwijl de sterren nog aan de hemel pinken, vertrekken de renners, met de buffelsteendrager in hun midden, vanaf de klip, waar de plechtige overdracht van de steen heeft plaatsgevondnen. Langs de kammen en ruggen van het Olsen beek bekken trekken zij vervolgens de prairie in op zoek naar de kudden stieren, koeien en kalveren. In het uitgestrekte grasland van dit gebied is het nauwelijks denkbaar dat zij niet ergens een kudde zullen tegenkomen; het is alleen maar de vraag waar?
Twee of drie dagen gaan misschien met zoeken voorbij, maar wordt eenmaal een grote kudde aangetroffen, dan wachten de renners geduldig tot het vroege uur van de volgende dageraad voordat zij de bison van beneden de wind in de richting van de val trachten te lokken.

VERMOMD

Bij het krieken van de dag springt dan één van de renners, verborgen onder de huid van een antilope, heel dartel en licht in en uit het gezichtsveld van de bison om, als het lukt, de aandacht van de dieren te trekken.
Een tweede renner, dit keer vermomd als een echte bison, treedt dan naar voren en bootst het typisch blaten na van een kalf in moeilijkheden en prikkelt de nieuwsgierigheid van de kudde verder.
In dit spel van lokken en foppen speelt de drager van de buffelsteen zijn grote rol, want uiteindelijk moet het de kracht van de steen zijn die de bison verleidt d richting van de klip te kiezen, op hol te slaan en tenslotte zich over de klip te storten. Sneller en behendiger dan de andere renners moet de drager van de steen zich verplaatsen en listig, tussen de rotsblokken verschoven, doorschieten om telkens opnieuw, met onder zijn vermomming de steen in de vuist geklemd, in het vrije veld naar voren te springen en weer te verdwijnen. Dit is zijn heilige opdracht; hij moet zich nu waarmaken om straks de eer en dank van de groep in ontvangst te nemen. Gevormd en gedragen door de eeuwenoude overleveringen en aanroepingen van zijn volk richten de gedachten en gevoelens van de renner met de buffelsteen zich geheel op de bison. Hij leeft in een wereld die voor ons nu geheimzinnige mystiek lijkt, maar voor hem de volle werkelijkheid is. De renner is de bison, zoals een goed toneelspeler ook werkelijk de koning is die hij moet uitbeelden. Het is die volledige inleving en dat volmaakte spel dat de kudde echte bisons tenslotte nieuwsgierig maakt en hem doet volgen; eerst bijna achteloos, als gingen hun al die bewegingen niet aan, dan steeds nadrukkelijker om die telkens verdwijnende en ontwijkende verschijning toch te kunnen doorgronden en te beheersen, totdat de meest nieuwsgierige van de beesten een draf inzetten. Het is dan de taak van de andere renners de onrust verder aan te wakkeren tot de gehele kudde, soms honderden dieren in beweging komt.

BEHENDIG

Blanke ooggetuigen van de ongelooflijke behendigheid en snelheid van de renners en vooral van hun verbazingwekkend uithoudingsvermogen zouden later verklaren dat de gebaren en de houding van de lokrenners zó op die van echte bisons geleken dat, hadden zij niet beter geweten, zij zich net zo hadden laten beetnemen als de bison zelf.
Wat in deze verklaringnen ook opvalt, en wat het verhaal van Billy Schietgeweer bevestigt, is het feit dat bij dit spel van lokken en foppen geen paarden gebruikt worden. Het op gang brengen van de kudde is en blijft het domein van de hardloper; van oudsher de atleet bij uitstek.
Is de kudde eenmaal in beweging, dan leiden de renners, met de aandacht voortdurend opvangen op de windrichting zodat de dieren geen vleugje mensenlucht opvangen, naar de vooral aangewezen baan in het grote ingewikkelde net van drijfgangen. Wachtposten op de hoge bulten in de nabijheid waarschuwen de bewoners van het hoofdkamp. Leden van de stam, mannen zowel als vrouwen, haasten zich naar hun posten langs de drijfgang; de thuisblijvers storten gebeden uit.

'DODE MANNEN'

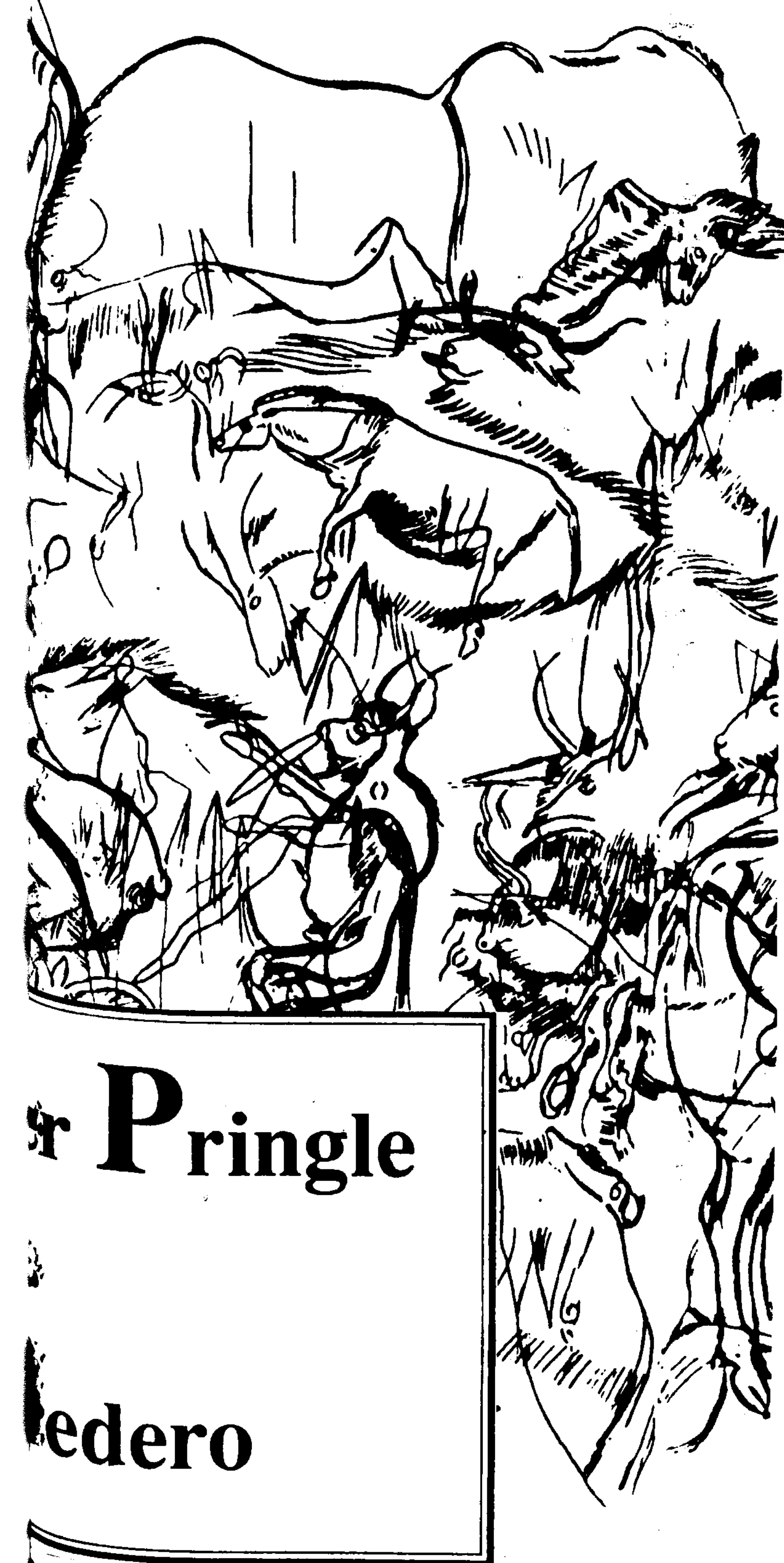
Nu komt het er op aan de kudde op te schrikken in een ren. Die taak rust voor een groot deel op de wachtposten tussen de 'dode mannen' die, samen met de achtervolgende renners, met kreten en zwaaien de kudde verder moet verwarren. Als dan de drijfgang, met de schreeuwende en de gebarende drijvers tussen de 'dode mannen' aan de kant en de renners achteraan, zich vernauwt en de dieren dichter samenpakt, breekt de kudde plotseling uit in stampij.
Een groep jonge en overmoedige krijgers holt hijgend voor de kudde uit net als vele, vele jaren later de waaghalzen in de straten van Pamplona in Spanje voor hun opgejaagde stieren. Slagen die mannen er niet in bijtijds uit het pad van de kudde te springen, dan worden zij onherroepelijk in het aanrollend getij van verdwaasde dieren platgelopen en [illegible] geslacht.
Maar ook de drijvers aan de kant zijn in gevaar, want elk ogenblik kan de koe voorop uit haar baan breken en trachten de kwelgeesten langs de kant te verpletteren. 'Uit de verhalen van mijn grootouders', zegt Billy Schietgeweer 'begreep ik dat die drijvers vaak bang waren voor de gloeiende blikken van de buffalo.
In hun hart zouden zij niets liever doen dan van de drijflijnen wegrennen, maar dat mochten zij onder geen beding. Zij waren verplicht onder alle omstandigheden op hun post te blijven. Vanaf die post zagen zij de bison door de drijfgang komen aanstormen, in volle ren, helemaal bezeten, de kop omlaag en met [illegible], gemeen loerende ogen'. Billy Schietgeweer staart in vervoering omhoog, als ziet hij het beeld nog voor zich.

ONAFWENDBAAR

De kansen zijn [illegible] de verschrikte [illegible] het laatste gedeelte [illegible] voor 'Ingeslagen Kop' groeit namelijk de drijfgang [...] beneden en verhoogt [...] door onafwendbaar de [...] wing en de snelheid van [...] topzware bisons, waardoor stoppen of uitwijken vrij[...] onmogelijk wordt. Bovendien kunnen slechts weinige [...] ren zien wat er vooruit ge[...] eurt, omdat de meeste [...] uit gaan in stofwolken [...] sen schurende lijven.
Maar ook de koe voorop bl[...] tot het laatste moment [...] het ongewisse, want het g[...] greeit door tot op de r[...] van de klip, waardoor [...] volmaakt misleidend gezich[...] bedrog ontstaat van één a[...] eengesloten grastapijt, [...] tot het verre uiteinde in [...] Oosten schijnt door te g[...] Daarbij komt, dat de v[...] dwaasde bison hals over ko[...] naar de dreigende afgro[...] rent juist op het ogenblik d[...] de zon boven de horizon k[...] mt om haar, na alle voor[...] gaande treiteringen, [...] eens te verblinden [...] dien. [illegible] en [illegible] kudde [illegible] over [...] rand van de val en zich [...] dood slaan en brullend v[...] angst te pletter te vallen [...] de onderliggende stenen [...] struiken.

door He[...]
Bar[...]

DE KNEKELHOEVE.

'Dat moet me wel een heksenketel geweest zijn', zegt de nuchtere Jack Brink tijdens één van onze latere bezoeken aan 'Ingeslagen Kop', terwijl hij zijn blik over de grote harde zandsteenplaten aan de voet van de klip liet gaan. Al die brullende dieren die zich over de rand uitstortten! Tientallen, soms honderden beesten, waarvan velen meer dan vijfhonderd kilo zwaar, tuimelend over de klip om stuiptrekkend aan de voet te blijven liggen. Daarna kwamen ook de jagers er nog eens bij om de beesten met speren, knuppels en pijl en boog verder af te maken.
Het tumult en de beroering zal me wel een spektakel gegeven hebben', voegde de archeoloog er nogmaals eufemistisch en droogjes aan toe. Dat dit liefelijke en serene landschap van nu zó lang een tierende slachtplaats moet zijn geweest en letterlijk met bloed is doordrengt, is niet meer voor te stellen. Het moet wel een uitgebreide studie van vele deskundigen en hun helpers gevergd hebben om dit gebeuren voor mensen van nu enigszins begrijpelijk en overtuigend te maken.

PEMMICAN

Wat er gebeurde nadat het tumult van de slachting aan de voet van 'Ingeslagen Kop' tenslotte verstomde, was tot voor kort niet erg duidelijk. Om er meer van te weten te komen, begonnen in 1983 Brink en zijn mensen een brede strook prairie voorbij de val af te graven. Het lager en beneden de wind gelegen grasland voorbij de val leek dé plaats om de carcassen verder te ontleden en toe te bereiden.
De afgraving op deze plek bleek al spoedig een eindeloos geduld werk te zullen worden. Gedurende duizenden jaren hadden de jagers hun afval vertrapt en samengeperst tot een dik plaveisel van gebroken botten en door vuur gespleten rotsen dat zich hardnekkig tegen elke vorm van afgraving verzette. Desondanks hield de ploeg vol, zodat nu langzaam een interessant en boeiend beeld van prehistorisch leven en de veranderingen daarin naar voren komt.
Van de bijna duizend pijl- en speerpunten die op de vlakte gevonden werden, behoort slechts een handje vol aan de vroegste bewoners van 'Ingeslagen Kop'. Deze opvallende schaarste doet Brink vermoeden dat de oudste stammen hun prooi slachtten daar waar die viel, dicht onder de klip en dat zij alleen de smakelijkste delen ter plekke opaten. Wat zij daarna aan de aasgieren overlieten, zou men in latere tijden grote hoeveelheden hoogwaardig voedsel gaan noemen. Die oudste bewoners bekommerden zich niet om het opslaan van voedsel en evenmin om de noodzaak zoveel mogelijk voedsel van één carcas te verkrijgen. Voor hun primitieve leefwijze was het jagen op en slachten van de bison meer een kwestie van: 'Laat ons snel een groot vleesmaal bereiden, ons vol schransen en wegwezen'.

VOORRAAD

Zo'n drieduizend jaar geleden vond er echter een belangrijke wijziging in de opvatting plaats. De groot-wild jagers begonnen een deel van hun buit naar het vrder gelegen grasland te slepen. Terwijl zij daar het bisonvlees droogden of aan het spit braadden, sloegen zij tevens de lange botten van de dieren met grote hardnekkigheid in spinters en kookten de stukjes langdurig om er bottenvet uit te trekken.
Wie en hoe men op het idee kwam het vet uit de botten te trekken, zullen wij, evenmin als de oorsprong van de landbouw, nimmer achterhalen. Die geheimen blijven voor eeuwig in de schoot van de geschiedenis verborgen.
Wel is zeker dat het idee om bottenvet te gebruiken als voedsel en vooral als conververingsmiddel als 'uitvinding' even belangrijk is geweest als de 'uitvinding' van de landbouw. Want naarmate deze 'uitvindingen' in de loop van vele jaren zich ontwikkelden en verspreiden, openden zij voor de mensheid ongekende mogelijkheden voor verdere ontplooing.
Naast deze zekerheid hebben wij tevens het vermoeden dat vooral de vrouwen aan deze ontwikkeling bijdroegen, want al dat 'huiswerk' voor de voedselbereiding was van oudsher door de mannen aan hun toebedeeld.

ZWAAR WERK

Dat koken van botsplinters was overigens een saai en zwaar werk, want om te kunnen koken, moesten de prehistorische families eerst stenen in vuur rood gloeiend verhitten en vervolgens de hete stenen overbrengen in met huiden gevoerde kuilen gevuld met water en botsplinters; bepaald geen leuk werkje. Daar komt bovendien bij dat goede kookstenen bij 'Ingeslagen Kop' schaars zijn; de plaatselijke zandsteen verpulvert bij verhitting direkt. Dus brachten de stammen hun eigen kookstenen mee; tonnen kwartsiet en andere rotsen van meer dan een mijl hier vandaan zijn in het grasland gevonden.
Zeer waarschijnlijk getroostten de prehistorische jagers (of, wat waarschijnlijker is, hun vrouwen) zich al die moeite om pemmican te maken. Ook deze veronderstelling kunnen wij eigenlijk alleen maar raden, maar dit keer zijn er toch meer verhelderende aanwijzingen. Zo is bekend dat in historische en dus zeer waarschijnlijk ook prehistorische tijden de Peagan en andere stammen van de Zwartvoet indianen gesnipperd bottenvet, tot een dikke brei bereidden.
Met de warme brei vulden zij grote zakken, die afgekoeld massieve blokken van veertig kilo geconcentreerd — bij gelijke voedingswaarde vier tot vijf maal zo licht als vers vlees — en geconserveerd voedsel opleverden dat zij pemmican noemden. Het vet voegde niet alleen nuttige proteïnen aan het voedsel toe, maar maakte het mengsel tevens stabiel en daardoor zeer lang houdbaar. Een verslag uit de Canadese bonthandel vermeldt het feit dat een zak pemmican aangebroken en gegeten werd twintig(!) jaar nadat de zak was gemaakt.
Volgens Brink bevestigt het ontstaan van zulk een vernuftig systeem om voedsel op te slaan de vooruitgang in de leefwijze van de latere jagers, zodanig dat zij in staat moeten worden geacht het gehele netwerk van gangen en vallen en de bisonjacht zelf tot een geregeld bedrijf te ontwikkelen. Het zou best kunnen dat zij, door al die verbeteringen in de techniek van het jagen, zichzelf van een voedseloverschot voorzagen met, daarop voortbouwend, een zó goed geordend systeem van voedselvoorziening dat zij zich de luxe van een vaste vestiging konden veroorloven b.v. in de dichtbij gelegen vallei van Old Man River. Evenals de eerste landbouwers zo leerden nu ook de jagers bij 'Ingeslagen Kop' stap voor stap de natuur te beheersen en daardoor, tot op zekere hoogte, hun eigen lot in handen te nemen.

Het verdere onderzoek dat, oh zo voorzichtig, meer gegevens uit het grasland rond 'Ingeslagen Kop' lospeutert, zou op een goede dag wellicht nog andere en verder in de geschiedenis teruggaande gapingen in onze kennis van de prehistorie kunnen opvullen. Zo veel is echter nu al bekend dat de archeoloog Thomas Kehoe, curator van de afdeling menskunde van het stadsmuseum in Milwaukee (U.S.A.), meent dat de oude jagers van de Noordelijke vlakten een uiterst belangrijke sleutel kunnen verschaffen om tot een cultuur door te dringen van een heel ander continent dan Noord Amerika en nog tienduizend jaar ouder dan de cultuur rond 'Ingeslagen Kop'.
Alsof de opgravingen rond 'Ingeslagen Kop' ons niet reeds verbijsteren met een stuk mensgeschiedenis dat zich over duizenden jaren uitstrekt en toch voortleefde tot in onze eigen negentiende eeuw, zo worden wij werkelijk met de grootste verbazing vervuld door de bevindingen van Kehoe in Europa.
Kehoe, een kleine levendige man, begin zestig, leefde zeven jaar onder de Zwartvoet indianen in Montana en diende later als eerste archeoloog in dienst van de provincie Saskatchawan. In zijn gehele loopbaan als archeoloog hield hij koppig vast aan zijn voorliefde voor de geschiedenis van culturen waarin de jacht op groot wild een belangrijke rol speelt. Deze voorkeur bracht hem in de jaren zestig er toe Midden-Frankrijk te bezoeken, waar archeologen paardebotten ontdekten, zeventienduizend jaar oud, onder een vooruitstekende klip die bekend staat als de klip van Solutré. Verdere opgravingen brachten de botten van tenminste tienduizend (!) paarden aan het licht, waardoor er geen twijfel mogelijk is dat de jagers uit het late Boven-Palaeoliticum, en bekend als de 'Cro Magnon' mensen, in een samenwerkend verband kudden over de klip joegen.

NIEUWSGIERIG

De rots van Solutré prikkelde de nieuwsgierigheid van Kehoe verder. In 1978 ging hij terug naar Europa en tijdens het voorjaarsreces aan de universiteit van Tübingen in Duitsland leidde hij een gemengde en internationale groep studenten door meer dan honderd holen en grotten met muurschilderingen van de Cro Magnon in Zuid Europa. Toen hij bij de meest beroemde van deze grotten, de 'Caves de Lascaux', kwam, met natuurgetrouwe tekeningnen van dieren in stampij en bijna zeventienduizend jaar (!) oud werd ook Kehoe met stomheid geslagen.
Als in een oplichtend visioen overzag zijn geest in één wijds panorama de mensgeschiedenis vanaf de eerste mutaties in centraal Afrika en zich over miljoenen jaren voortplantend tot de 'homo sapiëns' die vanaf zo'n vijftigduizend jaar geleden stenen voorwerpen leerde gebruiken, een jachttechniek ontwikkelde, over de Middellandse zee West Europa bereikte en via Azië tot in het Amerikaanse continent doordrong. Als kenner bij uitstek van die oude jachttechnieken doorzag Kehoe onmiddellijk de volle betekenis van de grotten van Lascaux.
'Bij het binnenkomen van de grot', zo vertelt hij, 'werd ik direct overvallen door een bekend beeld. In de eerste tekening die ik zag, herkende ik op slag een weergave van een klopjacht op dieren zoals de Zwartvoet indianen dat deden. In het midden van de tekening op de Zuidelijke wand van de tunnelgalerij staat een rechthoek geschilderd met een lijn witte stippen er naar toe, die rechts onder begint en een zelfde lijn vanuit links onder'.

GELIJKENIS

Voor de archeoloog, die bisonvallen in Montana had uitgegraven en de verhalen van de Zwartvoet ouderlingen kende, leken die uitwaaiende stippen verdacht veel op 'dode mannen' of steenkegels die naar een val, een rechthoekige koraal in het midden leidden. 'Vóór de koraal', vervolgt Kehoe, 'is een klein zwart paard getekend dat op het punt staat de val binnen te gaan en een heel eind terug zie je het hoofd en de schouders van nog een zwart paard dat komt aanrennen.
Daar weer onder wordt een hele kudde opgejaagd. Het kan niet anders dan dat al dat culturele en diepzinnige geprietpraat over magische voorstellingen en occulte godenbezwering in feite niet meer, maar beslist ook niet minder, behelst dan een onmogelijke verklaring voor de uitbeelding van gewoon de dagelijkse broodwinning van een jagersvolk'.
Bij een meer nauwkeurige bestudering van de Zuid muur onderscheidde Kehoe schilderingen van runderen, ibissen en rendieren die zich allemaal scherp afzetten, maar desondanks eveneens in koralen naar binnen tuimelen. Op de muur daar tegenover hadden de Cro Magnon schilders twee paarden getekend; één probeert te stoppen vóór de afgrond, de ander stort hulpeloos hals over kop over de rand.
Hoe meer Kehoe rond keek, des te meer voelde hij zich thuis. Zelfs een omstreden figuur met twee horens, geschilderd in de hoofd rondgang kwam hem bekend voor. 'Het leek veel meer op een man onder camouflage dan op een rund', verklaarde Kehoe later. 'Ik geloof zeker dat die tekening een renner voorstelt die de beesten naar binnen lokt'.

CONSTERNATIE

Al die waarnemingen, die Kehoe niet zo lang geleden op een internationaal congres te Bordeaux, Frankrijk, over zoölogie in de oudheid toelichtte, veroorzaakten een ware consternatie in de deftige en conservatieve club van Europese archeologen. Vele van de (arrogante?) Franse heren konden en wilden hun oren en ogen niet geloven. Stel je voor dat zo'n cowboy uit de prairie even komt voorschrijven hoe Europa zijn historisch erfgoed moet uitleggen; hoe durft die man!?
Sinds de ontdekking van de prachtige muurschilderingen van te Lascaux en elders hebben Europese geleerden met het probleem geworsteld de betekenis van die schilderingen te ontcijferen. Afwisselend werd daarbij met veel diepzinnig geleuter geopperd: een vroeg voorbeeld van kunst om de kunst, of, een uiting van vruchtbaarheidsriten, of van totemisme, of een vorm van geestenbeheersing.
De uitleg van Kehoe, dat de schilderingen alleen maar jachttafrelen uitbeelden, sloeg in als een bom en vele kamergeleerden zagen hun vastgeroeste opvattingen als vroeger de bisons de afgrond intuimelen. Kehoe echter, met zijn uitgebreide kennis van dierengedrag en bison jachtculturen in de Nieuwe Wereld is er van overtuigd dat de schilderingen van Lascaux de tot extase opgezweepte jachtdrift van de Cro Magnon drijfjacht uitbeelden. De grotten zelf mogen plaatsen voor religieuse handelingen geweest zijn en de schilderingen getuigen ongetwijfeld van een grote kunstzinnigheid, dat neemt echter niet weg dat de tafrelen zelf uitsluitend jachttafrelen voorstellen, beslist niets anders.

MIJLPAAL

Maar er staat nog meer — en belangrijk meer dan alleen de verlegenheid van een aantal kamergeleerden — op het spel, meent Kehoe. De groepsjachten die in Lascaux en andere Europese grotten zo kunstig staan weergegeven, duiden op een belangrijk mijlpaal in de evolutie van de mens. De afgrond, de vallen en de koralen die de schilderingen aangeven, waren uiterst belangrijke hulpmiddelen in de wordingsgeschiedenis van het menselijk ras, want zij duiden op nieuwe jachtmethodes en een geheel nieuwe leefwijze.
Het is niet meer één, twee of drie man tegen één dier, het is een groep mensen die in overleg een hele kudde tegelijk aanpakt. En waar mensen in grotere groepen samenwerken, vergroot zich ook het genetisch verband. Het begrip 'genetisch verband' komt een leek wat wazig voor. Wat wordt er mee bedoeld?
Genen zijn de erfelijke eenheid van functie in een lichaamscel. Genen zijn verbonden aan de celkern en bepalen, in een ingewikkeld samenwerkingsverband met andere minuscule onderdelen binnen de celkern, hoe een lichaam zal opgroeien. Genen spelen daardoor een belangrijke rol in het evolutieproces van mens, plant en dier. Veel biologen zijn daarom de mening toegedaan dat hoe meer genen in een groep, die zich voortplant, aanwezig zijn, des te groter is de kans op mutaties, d.w.z. de snelle of zelfs plotselinge omvorming naar een betere aanpassing aan de omgeving.
Kehoe meent vervolgens dat de vorm van groepsjacht, zoals uitgebeeld te Lascaux en elders, kan zijn ontstaan aan het begin van het opper palaeoliticum (zo'n veertigduizend jaar geleden) en dat mogelijk ook Neanderthal jagers (de voorgangers van de Cro Magnon mens) erbij betrokken waren. Welnu, de vergroting van het genetisch verband binnen deze jachtgroepen zou dus wel eens de aanleiding tot het ontstaan van de moderne mens, de Cro Magnon, kunnen zijn geweest!?

Kehoe's verrassende en gewaagde veronderstelling over het ontstaan van de Cro Magnon mens berust voor als nog op heel wat minder harde feiten dan zijn sensationele maar wel overtuigende verklaring van de Lascaux muurschilderingen. Zijn nieuwe veronderstelling over het ontstaan van de moderne mens zal in ieder geval tot nieuwe en boeiende theoriën met vele mogelijkheden tot uitbouw leiden.
Wij zijn inmiddels van ons 'uitstapje' met Dr Thomas Kehoe naar Europa teruggekeerd in de werkkamer van professor Brian Reeves aan de Universiteit van Calgary. Achteroverleunend in zijn bureaustoel vat hij de resultaten van het tot nu toe verrichte onderzoek samen met: 'Wij hebben op de vlakten van 'Ingeslagen Kop' te maken met cultuurvormen uit de afgelopen tienduizend jaar, die in dit land onder min of meer dezelfde omstandigheden konden gedijen als soortgelijke cultuurvormen in Europa.

Dat wil zeggen wat wij hier in Zuid-West Alberta zaken kunnen leren die ons tot een beter begrip van het palaeoliticum over de gehele wereld kunnen leiden. Geen wonder dus dat 'Ingeslagen Kop' door Unesco tot een Wereld Erfgoed is verklaard'.
De renner met de buffelsteen en zijn bedreven helpers zijn niet meer. Ook het gedaver van bisonhoeven en het gebrul van dieren in doodsnood is in de tweede helft van de negentiende eeuw verstomd en historie geworden. Maar de echo van dat gedaver en gebrul zou wel eens uit een verder verleden kunnen terugkaatsen en in onze kennis dieper kunnen gaan doordringen dan iemand ooit heeft kunnen vermoeden.

Opgravingen produceren waardevolle gegevens

Indianenhuis bij Golden Rock uniek voor Caribisch gebied

De auteur is verbonden aan de vakgroep Prehistorie van de Rijksuniversiteit Leiden; tevens is hij adviseur van de St. Eustatius Historical Foundation en van het Archeologisch Museum Aruba.
* * * * *

= door dr. Aad Versteeg =

DE RIJKSUNIVERSITEIT Leiden heeft sinds 1984 jaarlijks opgravingen in oude Indiaanse dorpen op St. Eustatius verricht. Onlangs is de laatste veldcampagne (gemiddeld 10 weken per jaar) afgesloten. Het resultaat is dat unieke informatie op Statia verzameld werd, die van belang is voor de hele Caribbean. Complete plattegronden van Indiaanse huizen b.v. zijn tot nu toe nergens aangetroffen behalve op St. Eustatius, waar er uit de vroege Saladoide periode vier compleet zijn blootgelegd, terwijl in de laatste week van oktober 1989 de eerste huisplattegrond uit de latere Indiaanse fase (ca 1200 na Chr.) opgegraven is. Door dit specifieke vondstmateriaal krijgen we een diepgaand inzicht in de Indiaanse samenlevingsstructuren en in de wijze waarop zij hun dorpen organiseerden.

Van de vroegste bewoning van de Antillen — de Indianen die nog geen aardewerk maakten en de Caribische eilanden bevolkten rond 2000 voor Chr. —was tot nu toe niet veel materiaal gevonden op St. Eustatius. Diepgaand onderzoek van twee terreinen aan de oostkust, bij het grootste koraalrif, tonen aan dat in deze vroege periode Statia waarschijnlijk ook bewoond werd. Op één terrein werd een grote hoeveelheid vuursteen met voedselafval opgegraven, op een ander terrein in de buurt een grote hoeveelheid huisafval als visbot, schelp, koraal en wat vuursteen.

Kenmerkend voor beide terreinen is dat geen stukje aardewerk gevonden werd. Het is zeer waarschijnlijk dat beide terreinen gebruikt/bewoond werden vóór aardewerk in deze streken gemaakt werd. Op korte termijn zal uit radiokoolstofdateringen duidelijk worden of dit inderdaad het geval was. Ook al doordat zulke oude terreinen bekend zijn uit St. Kitts en Saba, ligt het voor de hand dat ook Statia zijn vroege voedselverzamelaars had.

In de afgelopen weken werd het vierde complete fundament van een Indiaans rond huis bij Golden Rock, ditmaal op het terrein van de luchthaven, opgegraven. Zoals bij de in eerdere jaren opgegraven huizen, bleek deze fundering uit zeer diep ingegraven zware houten palen te bestaan; het blijkt een groot, rond huis te zijn van 14m doorsnee, gelegen naast een nog groter van 19m. Deze enorme huizen werden zeker door meerdere families bewoond op een manier die we vandaag de dag nog kennen van Indianen in het Amazone-gebied.

Naast beide huizen werden ceremoniële gebieden aangetroffen, waarin o.a. overleden kinderen begraven werden. In een kindergraf werden twee complete aardewerk schalen gevonden, in elkaar geschoven, waarvan de binnenste van een zeer bijzonder type was, zeker speciaal gemaakt om in dit graf mee te geven. Op de borst van het kind werden 84 (!) kralen aangetroffen, 78 heel fijn bewerkte en doorboorde kwartskraaltjes, en 6 langere, 3 van schelp en 3 van kwarts.

FRAAIE KRALEN

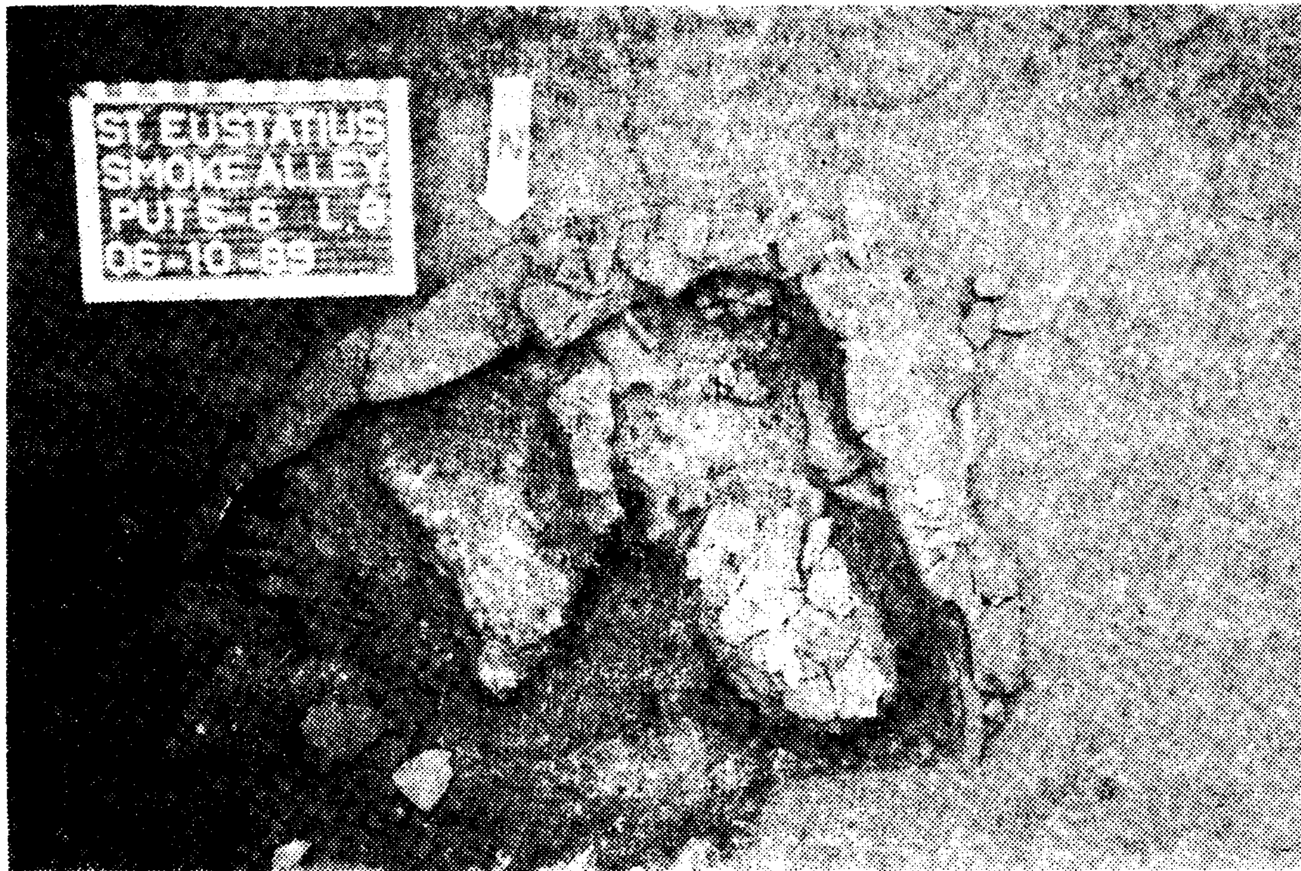
In 5 jaar opgraven en grond uitzeven te Golden Rock zijn nooit zulke fraaie kralen gevonden; hoeveel honderden of duizenden uren werk in het met de hand maken van deze harde stenen kralen is gaan zitten, kunnen we helaas niet becijferen; dat dat uiterst lang was is wel zeker; zeker is ook dat de 84 kralen een uiterst kostbare grafgift waren. Dit kind is zeker een bijzonder lid van de Indiaanse samenleving op Golden Rock geweest.

Naast één paal van het huis werd een zeer speciale dubbelgeklapte pot uitgegraven, ook een stuk dat nog nooit gevonden was, terwijl toch in voorgaande jaren te Golden Rock 3000m2 werd opgegraven en alle grond werd uitgezeefd. Alles bij elkaar hebben we voor het eerst een compleet stuk Indiaans dorp in dit gebied van ver vóór Columbus compleet in kaart. Een primeur dus voor het hele Caribisch gebied!

Dit jaar werd voor het eerst het Smoke Alley-terrein onderzocht, waar hetzelfde, late aardewerk werd opgegraven als eerder op het nabij gelegen Godet-terrein. Dit onderzoek kon worden uitgevoerd dank zij de medewerking van de eigenaren, de familie Van Zanten. Het complete scala van voedselafval, werktuigen van steen en schelp, werd hier aangetroffen, met als steeds weer terugkerende vondst begraven zeeschildpadden van één soort, de Hawksbill turtle. Vondsten van deze schildpad werden al eerder te Golden Rock gedaan, maar hier op Smoke Alley waren ingegraven resten (geen resten van opgegeten schildpadden) heel opvallend aanwezig. Deze schildpadden moeten voor deze Indianen van bijzondere betekenis zijn geweest. Zeker hebben zij een rol in het cultureel-ceremonieel leven gespeeld; ook in alle Indiaanse begravingen van mensen te Smoke Alley werden zulke schildpadresten aangetroffen. In een van de kleine, met de hand gegraven putten was in de wand een duidelijke kuil met ingegraven huispaal te zien, en nadat een grote put door een machine gegraven was, kwam hier, net als op Golden Rock, een complete plattegrond van een huis te voorschijn, maar het huis was heel anders geconstrueerd dan de oudere huizen. De palen te Smoke Alley waren minder diep ingegraven (ca 1m i.pl.v. ruim 2m) en het huis heeft een ovale vorm van ca 10x8m met vier centrale palen op een rij, waardoor een aantal driehoekige en een aantal trapeziumvormige woonruimtes werd verkregen.

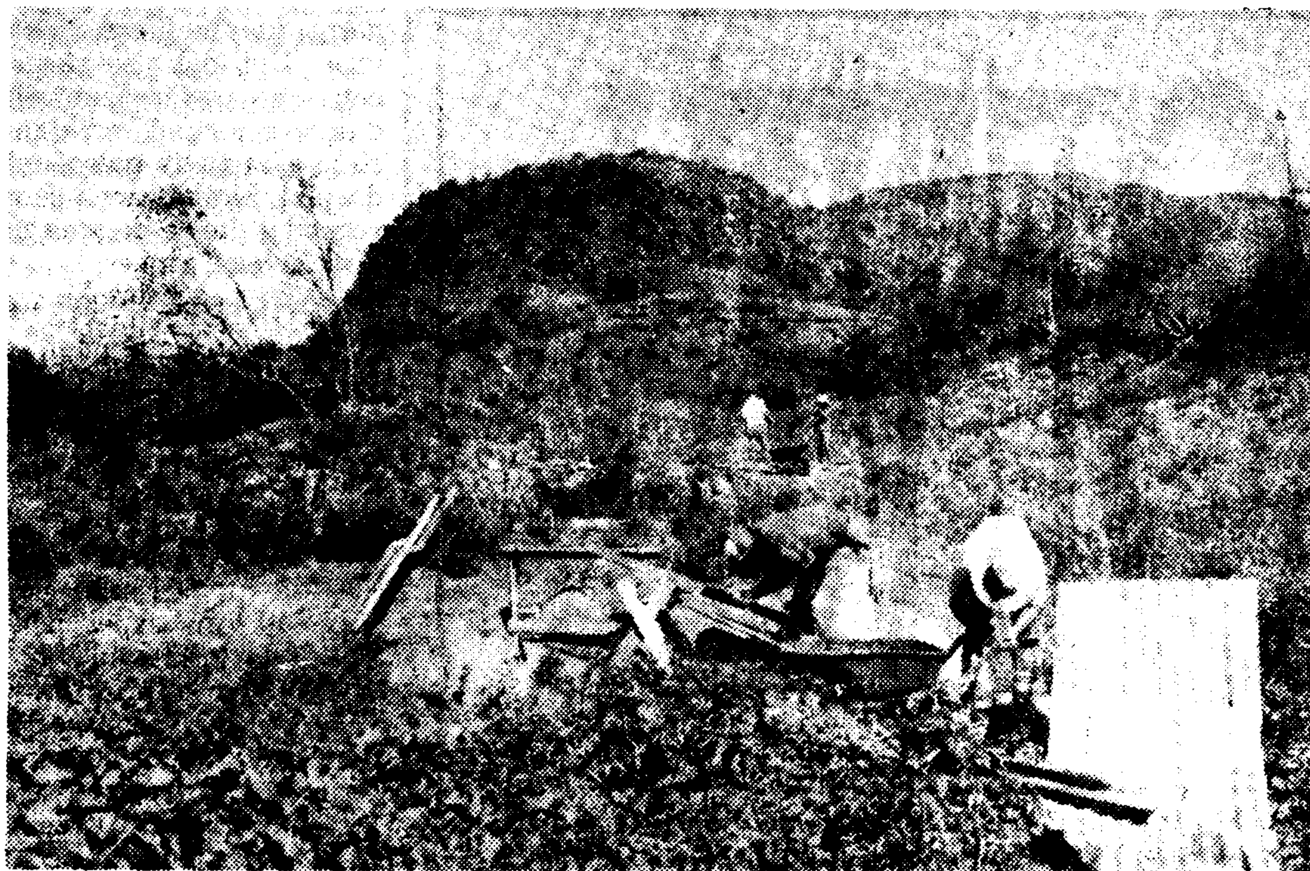
Waarschijnlijk een huis voor enkele families. Het huis ligt op een klein plateau ca 8m boven zee aan de lijzijde van het eiland. Een unieke vondst, dit ovale huis en ook een primeur voor het Caribisch gebied.

Opvallend is, dat hoewel aardewerkversieringen in deze late periode heel anders zijn dan de eerdere Saladoide, het overig opgegraven materiaal hier heel erg veel overeenkomsten mee vertoont,

...Begraven zeeschildpadden werden veelvuldig te Smoke Alley opgegraven; zij waren zeker een belangrijk onderdeel van het ceremonieel-religieus leven van de Indianen op St. Eustatius rond 1200 na Chr....

bv de schildpadbegravingen. Alles wijst er op dat een sterke continuïteit overheerste tussen 500 en 1200 na Chr.; alle huizen, vroeg en laat, zijn noord-zuid georiënteerd, cassave werd door beide groepen verbouwd, zemies, de driehoekige ceremoniële voorwerpen, komen vroeg en laat voor.

...Opgravingsterrein te Smoke Alley...

Door de grootschalige, gedetailleerde onderzoeken kunnen we dit waarnemen, maar ook dat accenten verschillend liggen. De schildpad heeft in de latere fase een dominantere positie, in de vroegere Golden Rock periode vinden we in die sector meer zemies. In beide periodes werden prachtig ontworpen, regelmatige, huizen gebouwd van zwaar bouwhout, maar in de vroegere periode lijken ze meer hurricane-proof dan in de latere.

De vroege Golden Rock-mensen woonden midden op het eiland, de latere Godet-Smoke Alley-bewoners aan de kust aan de lijzijde. De vroegste preceramische bevolking hebben we alleen aan de kust aan de windkant gevonden, en waarschijnlijk geven deze verschillende locaties heel precies aan waar het merendeel van hun activiteiten plaats vond.

Tijdens zo'n uitgebreide intensieve bestudering van de vroegste geschiedenis van dit uiterst interessante eiland, zijn veel meer gegevens boven tafel gekomen dan alleen wat betreft de Indianen. Bijvoorbeeld de met ons samenwerkende geologen van de Vrije Universiteit hebben een schat aan data op geologisch gebied binnengehaald: bv. de datering van de laatste vulkaanuitbarsting van de Quill; dat gebeurde ongeveer 7000 jaar geleden. Monsters zijn thans in bewerking om de eerste uitbarstingen van de Quill te dateren; dat gebeurde hoogstwaarschijnlijk veel eerder dan de 20.000 jaar geleden, die daarvoor nu in de literatuur te vinden is.

Bij zo'n onderzoek werken veel studenten mee (gemiddeld 8 bij ieder veldseizoen) om het onderzoek uit voeren. Tijdens het laatste onderzoek liep de heer Fan Croes van het Archeologisch Museum Aruba stage om zijn ervaring op archeologisch gebied te vergroten: een zeer effectieve stage gezien het feit dat de heer Croes in de afgelopen weken toonde evenzeer expert te zijn in het feilloos couperen van twee meter diepe kuilen waar de Indianen een huispaal in hadden gezet als in het kwast en borstel-werk om een teer schildpadschild gaaf uit de bodem te krijgen. Zo'n groot onderzoek is ook een stuk leerschool.

Tijdens het wetenschappelijk archeologisch onderzoek van de laatste 6 jaar op St. Eustatius werd een enorme hoeveelheid artefacten en data verzameld. In de eerste plaats is en wordt daar een wetenschappelijke bewerking en rapportage van verzorgd. De afronding zal in 1990 plaats vinden. Al het opgegraven materiaal wordt dan teruggestuurd. Dank zij inspanningen van de St. Eustatius Historical Foundation en dank zij fondsen ter beschikking gesteld door OKSNA is een uitgave voorzien die de belangrijkste resultaten overzichtelijk presenteert voor inwoner en bezoeker van het eiland.

De tentoonstelling die sinds 1986 te zien is in het fraaie museum van de Historical Foundation zal in 1990 zo uitgebreid worden dat ook de resultaten van het jongste onderzoek ter plaatse bewonderd kunnen worden. Daarmee wordt een stukje Indiaanse cultuur, die lange tijd onzichtbaar was op Statia, weer zichtbaar op het eiland; hoe de Indianen woonden, wat ze aten, welke werktuigen ze gebruikten; dat hun huizen niet alleen woonhuizen waren, maar ook een functie in hun ceremonieel-religieus leven hadden, hoe ze hun doden begroeven, dat ze kinderen mét grafgiften in een totaal ander gebied begroeven dan de volwassenen die het zonder grafgiften moesten stellen.

Kortom het beeld van een cultuur die totaal anders is dan alles wat daar met vernietigende kracht in het kielzog van Columbus overheen kwam. Laten we niet vergeten dat de Indianen in het Caribisch gebied leefden van wat hun directe omgeving hen bood: daarvan konden ze prachtige, grote huizen bouwen, daarvan kon de gehele groep leven, en gezien de toestand van de opgegraven skeletten, goed leven. Indianen leefden zonder goederen gemaakt in Spanje, Amsterdam of Miami, en dat kon geen enkele groep meer die ná hen het Caribisch gebied bewoonde.

"Geef hen geen vis, leer ze vissen"

VPG leert dames in eigen onderhoud voorzien

WILLEMSTAD — De Verenigde Protestantse Gemeente (VPG), heeft een flink aantal jaren geleden vanuit haar Diakonie, die als taak heeft de zorg voor de minder bedeelden van de gemeente, een voedselpakketten-plan opgezet, waarbinnen zo'n 50 gezinnen, die overigens praktisch alle R.K. zijn, elke maand een voedselpakket krijgen thuisbezorgd.

De dames, die deze pakketten bezorgen, worden geacht tevens een soort vraagbaak voor het betreffende gezin te zijn en op die manier, waar nodig en mogelijk, de nood een beetje te verkleinen. Deze dames, die een steeds wisselende groep vormen, doen dit werk nu al jaren lang en zoals met elk instituut dat jarenlang bestaat, werd ook hier de noodzaak gevoeld om de zaken eens te evalueren.

Daartoe werd meer dan één poging aangewend, met wisselend succes; zo werd een maatschappelijk werkster door de VPG aangetrokken die de gezinnen moest bezoeken en uitzoeken of deze terecht een pakket kregen. Echt veel resultaat hebben al deze pogingen echter niet gehad.

Enkele jaren geleden ontstond de gedachte om aan een stuk of tien van de dames die een voedselpakket ontvingen, een naaicursus te geven, met als doel: meer verzelfstandiging. In 1986 werd daarmee gestart in 'De Tamarijn', een jeugdhuis van de VPG op Mahaai.

Het idee van de organisatrices was, in analogie van de kreet: 'Geef hen geen vis, maar leer hen vissen', de dames een vak te leren, om daardoor weer zelfstandig te kunnen worden en niet langer afhankelijk van — onder andere — zo'n voedselpakket.

Na verloop van twee jaar van hard werken, bleken enkele dames inderdaad goede aanleg te hebben en werd heel voorzichtig begonnen met wat naaiwerk voor derden aan te nemen. Dat is een goed gelukt experiment gebleken. Tot nu toe functioneert dat prima, dankzij de grote inzet van zowel naaisters als begeleidsters. Terwijl op dinsdagochtend de cursus wordt gegeven, wordt op vrijdagochtend gewerkt aan het aangenomen naaiwerk. Ook wordt veel werk door enkele naaisters thuis verder afgemaakt.

Het geheel blijkt inmiddels een sociaal project te zijn geworden, dat als voorbeeld zou kunnen dienen voor mogelijk vele andere soortgelijke ontwikkelingsprojecten. Het aantal vrijwilligsters dat eraan meehelpt, breidt zich langzaam maar zeker uit. Momenteel zijn er zes dames die samen de leiding over een en ander hebben.

ZELFSTANDIG

Nu is men reeds zover dat vier of vijf dames voldoende hebben geleerd, om zelfstandig te kunnen werken. Dat wil zeggen dat ze sommige soorten werkzaamheden alleen kunnen uitvoeren. Maar zelfstandig werk aannemen, is nog een grote stap verder en daarvoor wordt nu naar een vorm gezocht waarbij de begeleiding van 100% teruggebracht wordt tot het hoognodige.

In 1989 is de naaigroep Tamarijn reeds een 'begrip' geworden. Velen weten de Tamarijn te vinden op dinsdag of vrijdagochtend om naaiwerk aan te bieden, dat dan meestal de volgende week al klaar is.

Welk soort werkzaamheden worden er zoal verricht? Van alles: Eenvoudig naaiwerk; het naaien van gordijnen en vitrages; algemeen verstelwerk; verstellen van broeken, rokken, jurken, blouses, etc. Speciaal naaiwerk, zoals St. Nicolaaspakken, Carnavalskleding, Bekledingswerk (kussenovertrekken, stoelen bekleden enz.).

Het stemt tot tevredenheid dat er sprake is van een groeiende interesse van de kant van de gemeente om dit project te steunen, terwijl de laatste tijd ook vele niet VPG-ers de weg weten te vinden naar de Tamarijn.

Wat betekent dit voor de leiding? Vanzelfsprekend kost dit alles geweldig veel tijd, de leidsters moeten meestal nog al het meet- en knipwerk doen en verder al het werk dat klaar is controleren op kwaliteit, zodat alles netjes aan de klanten kan worden afgeleverd.

Voor de naaisters zelf heeft het experiment uiteraard de allergrootste betekenis. Zij hebben moeten leren wat het is om ergens op tijd te moeten zijn en om prestaties te leveren. Ook hebben ze gemerkt dat ze iets kunnen en dat is waarschijnlijk het meest waardevolle. Verder is er het contact met de leiding en

☞ Vervolg op Pag. 10

=Twee fragmenten van de interactie in het experiment van Meeus en Raaijmakers. Eerste fragment:
Sollicitant: 'Meneer (tot proefpersoon)...ik word heel zenuwachtig van die opmerkingen, ik heb liever dat u die niet meer maakt.'
Proefpersoon: 'Ja, goed, nou laten we het beste er maar van hopen...we gaan over tot vraag 20' (stelt vraag 20). ..... Sollicitant: 'Meneer... mag ik u wat vragen, kunt u echt niet stoppen met die opmerkingen?'
Proefpersoon: 'Nou, ik wil gewoon even doorgaan met de volgende vraag' (stelt vraag 21).
.... Sollicitant: 'Ik wil dat u stopt met die opmerkingen. Ik wil niet meer meedoen aan het onderzoek, want ik word er te zenuwachtig van.'
Proefpersoon: (onderbreekt de sollicitant): 'Ik zou toch willen voorstellen tot vraag 22 over te gaan.'
Sollicitant: 'Ik trek mijn toestemming voor het onderzoek in. U heeft me vantevoren niet goed ingelicht over het onderzoek, want dan had ik niet meegedaan.'
Proefpersoon: 'Ik zou toch willen voorstellen dat we met vraag 22 doorgaan ... dat we toch voortzetten' (stelt vraag 22).

Fragment 2: (Aan het einde van de test.) Proefpersoon: (tot sollicitant) 'Eh, meneer, u bent voor de test gezakt.'
Proefleider: (tot proefpersoon) 'Hij is wel ...'
Proefpersoon: 'Ja, hij werd helemaal beïnvloed door die eh. Ja, hij wou ophouden, ja god, dan denk ik ook wat .... misschien dat er nog meer mensen zijn die dat zeggen: ik wil ermee ophouden.'
Proefleider: 'Nou ja, we moeten gewoon doorgaan met de opmerkingen.'
Proefpersoon: 'Ja maar omdat ..... hij werd dus zenuwachtig, dus... ....'

"Befehl ist befehl": een gevaarlijke tendens

Wat drijft mensen ertoe klakkeloos te gehoorzamen?

-door Henry Menckeberg-

WILLEMSTAD.- Zijn er grenzen aan hoe gehoorzaam de mens is? Is er een moment, waarop hij zegt 'Nee, dat doe ik niet!' ? En als dat moment er is, wanneer wordt dat dan bereikt? Deze vragen borrelen omhoog wanneer, in het wereldnieuws bijvoorbeeld, weer een bericht verschijnt over politie-agenten, die een betoger een hersenschudding hebben geslagen; of grenswachten, die een man die over De Muur probeert te klimmen een kogel in zijn rug jagen -uit dezelfde groep grenswachten zien we er nu één met een bloemetje in de loop van zijn geweer: kunt u zich een groter contrast in gedrag voorstellen? Dan weer horen we van een standrechtelijke afslachting - recent nog, 6 mensen, priester Jezuïeten, in El Salvador. Wie zijn de mensen die deze daden plegen, vraag ik me dan af? Wat zijn het voor mensen? Zijn ze werkelijk dermate overtuigd van het gevaar dat hun slachtoffer oplevert? Of zijn het soms van razernij en bloeddorst vervulde lieden, die als een stel wilde honden in een kraal met schapen wezenloos maar doelgericht er op los bijten? Deze vraag hield mij weer eens bezig en ik stuitte op een sociaal-psychologisch proefschrift uit 1984, over een gehoorzaamheids-onderzoek door de psychologen Meeus en Raaijmakers uitgevoerd aan de Rijks Universiteit Utrecht. Laten we daarin eens een blik werpen, alhoewel over dit onderwerp al veel gepubliceerd [illegible]

Vijf en veertig jaren geleden heeft de vraag over menselijke gehoorzaamheid ook velen beziggehouden. De gruwelijkheden van de Duitse concentratiekampen kwamen aan het licht. Wie waren daarvoor verantwoordelijk? De Israëlieten ontvoerden Adolf Eichmann uit het land van Stroessner en lieten hem tijdens zijn proces aan het woord. 'Waarom?' wilden ze weten en met hen de hele wereld. '[illegible] maar.' Dat zei Eichmann. Niet zo letterlijk, maar het kwam er wel op neer. Hij had geen motief, hij zei niet uit antisemitisme te hebben gehandeld; nee, hij had het gedaan omdat hij daarvoor de opdracht had gekregen: hij was gewoon g e h o o r z a a m. [illegible] 'Befehl ist befehl'. Gehoorzaam aan een misdadig bevel van hogerhand, van de staat in zijn geval. Gewoon gehoorzaam. Punt. De psychiaters, die Eichmann onderzochten, zagen een perverse, sadistische persoonlijkheid, behept met een gevaarlijke en onverzadigbare moorddrift. De journaliste Hannah Arendt, die het proces voor 'The New Yorker' bijwoonde, karakteriseerde Eichmann in haar boek uit 1963 echter als [illegible] en schrikwekkend normaal. Harry Mulisch gaat in zijn [illegible] (1971) wat verder. [illegible] op een fundamentele gelijkenis tussen Eichmann, hemself en de anderen, schrijft hij: 'Hij heeft mij vooral van veel [illegible] een [illegible] verantwoordiging bijvoorbeeld, maar ook van [illegible] zorgeloosheid. Ook een zekere waakzaamheid heeft hij mij bijgebracht [..].'

PSYCHOPATEN

Er zijn dus twee [illegible] gebruikt om Eichmann's gedrag in deze te verklaren: ontstaan uit een psychopatische persoonlijkheid en als 'normaal': een [illegible] lijke, extreme [illegible] gehoorzaamheid [illegible] tot het 'normale' gedrag van de mens. Dit laatste is griezelig en wekt gevoelens van onrust. De vraag, in hoeverre die hypothese juist is, is echter belangrijk. Politieke misdaden bestaan. En die kunnen veelal niet anders zijn, dan de gehoorzame (niet per se positieve!) uitvoering DOOR GEWONE MENSEN van bevelen van de kant van sectoren van een staatsapparaat - of bevelen van aan het staatsapparaat grenzende sectoren: lieden, die hun officiële pet niet afzetten, bij het geven van niet officiële bevelen. Bevelen, die worden opgevolgd door normale, gewone, [illegible] lijke mensen. Dit hebben we geleerd uit talrijke met moderne middelen nauwkeurig gevolgde conflicten.

MILGRAM

De onderzoekingen van de psycholoog Stanley Milgram naar de grenzen van de gehoorzaamheid, gepubliceerd in 1963, brachten een schokeffect teweeg. In deze experimenten kregen proefpersonen de opdracht, om een andere persoon elektrische schokken toe te dienen. De personen die de schokken toedienden, wisten niet dat zij de eigenlijke proefpersonen waren. De schokken werden gegeven als 'straf' voor het maken van fouten bij het leren van een of andere simpele taak. (Het mag overigens bekend worden verondersteld, dat wie wil dat een ander iets leert NIET moet straffen). De sterkte van de schokken konden de proefpersonen zelf bepalen. Deze liep uiteen van zwak tot heftig en mogelijk gevaarlijk. Tot veler verbazing voerde de overgrote meerderheid van deze personen de opdracht uit, tot aan de zwaarste schokken toe. Milgram's experimenten brachten een [illegible] van reacties teweeg; met in de laatste plaats reacties met vragen naar de ethische kant van een proefopzet.

CONFORMITEIT

[illegible] onderzoek naar 'conformiteit', de neiging om géén gedrag ten toon te spreiden, dat afwijkt van dat van anderen, kan gezien worden als een voorloper van het onderzoek van Milgram. Psychologen als Asch, Frank en Crutchfield hebben dit verschijnsel op verschillende manieren onderzocht. Het merendeel van deze manieren kwam er op neer, dat de proefpersoon geconfronteerd werd met de mening van 'anderen'. Soms bestonden die 'anderen' echt, waren ze lijfelijk aanwezig; soms kon de proefpersoon alleen indirect van die mening kennis nemen. Wat voor meningen? Zoals het de experimentele psychologen betaamt, waren het meningen over eenvoudige zaken; bijvoorbeeld: bekijk deze drie lijntjes. Welk lijntje is langer, welk is korter? Bij een dergelijk experiment kon de proefpersoon aan een tafel zitten met een stel anderen. Deze anderen speelden onder een hoedje met de proefleider. Dat weet de proefpersoon natuurlijk niet. De anderen geven zo nu en dan bewust foutieve antwoorden. De proefpersoon geeft zijn antwoord als laatste. Hoe zal hij reageren? In het eenvoudigste geval raakte hij alleen maar in verwarring. Maar het merendeel van de slachtoffers (want dat waren het, wat een ethisch probleem is) ervoer een onbedwingbare neiging om zich aan te sluiten bij de (foutieve) groepsmening. Zelfs wiskundig onderlegde mensen, bleken zich aan te sluiten bij de groep, wanneer deze op een eenvoudig wiskundig sommetje het verkeerde antwoord gaf. Wanneer ze alleen waren, niet in zo'n belazerende groep, konden de proefpersonen de goede antwoorden wel geven. Milgram vond deze proefopzet te weinig maatschappelijk relevant. Er is een procedure nodig, vindt hij, waarin het een kwestie wordt van leven of dood. Dan ben je pas bezig. En zo is de proef met de elektrische schokken ontstaan. De vraag luidt nu: conformeren de mensen zich ook zo gemakkelijk in deze situatie als in de vorige situaties? En het antwoord bleek dus een volmondig 'Ja!' te zijn. De publikatie van Milgram's resultaten wekte deels ongeloof op ('Mensen zijn niet zo') en deels geloof. In de positievere reacties werd gewezen op het feit dat het in het onderzoek om 'gewone' mensen ging, die tot zulke 'onmenselijkheden' in staat bleken. Met andere woorden: het kon je buurman zijn, die vanmiddag nog zo leuk met zijn en jouw zoontje krijgertje speelde in de tuin. Of toch niet? Mogen we deze conclusies niet trekken uit dit onderzoek? Omdat de proefpersonen in situaties terecht kwamen, waarin ze door de omstandigheden tot extreem gedrag gedwongen waren misschien? Of wisten de proefpersonen dat het experimenten betrof, 'dat het allemaal echt niet zo'n vaart zou lopen' en dat ze dus gewoon een spelletje meespeelden, dat onschuldig móest zijn?

HYPNOSE

De kwestie van het 'meespelen' van een 'spelletje'. Recent was in het nieuws de grote Curaçaosche hypnotiseur. Hij bezit bijzondere krachten, zegt hij. Wel, over hypnose als een 'veranderde staat van bewustzijn' is wetenschappelijk onderzoek kort en bondig: om de onder hypnose geboekte resultaten te verklaren, is het niet nodig om een wijziging van het bewustzijn te veronderstellen. Hypnose kan worden gespeeld. En wel zo overtuigend dat zelfs de hypnotiseur een simulant niet van 'echt' kan onderscheiden - wat niet wil zeggen, dat iedereen, die naar eigen zeggen werkelijk ervaart gehypnotiseerd te zijn, ook simuleert. Uit een artikel, verschenen in het Nederlandse weekblad Intermediair, haal ik het volgende. Voor een experiment werden twee groepen studenten gehypnotiseerd. De eerste groep kreeg niets bijzonders te horen. 'De tweede groep studenten ontving een korte uiteenzetting waarin werd gesteld dat sommige proefpersonen niet werkelijk in trance raken, maar de hypnotische toestand proberen te bereiken door een rol te spelen, waarbij ze hun ervaringen ten onrechte aan hypnose toeschrijven.' Het experiment werd uitgevoerd om het effect van deze informatie na te gaan. De veronderstelling was dat het de studenten 'de kans [bood] om zonder gezichtsverlies te erkennen, dat ook hun eigen hypnose slechts een rollenspel was geweest.' Het resultaat: geen van de studenten uit deze groep gaf blijk van post-hypnotische amnesie! Nu denk ik: ze gaven blijk van een pre-hypnotische amnesie: ze deden wat vóór de hypnose van hen verlangd werd: zich niet laten hypnotiseren! En dat is nog niet eens zo'n gekke gedachte; alles wat de hypnotiseur van zijn slachtoffers bereikt, bereikt ieder ander ook als hij daar gewoon om vraagt - tot aan de 'menselijke plank' toe: iedere gezonde, redelijk goed gebouwde jongeman is sowieso tot die stunt in staat. Hij moet 't alleen even willen. Wat is er dan wel aan de hand is: de mensen zijn weer ... gewoon gehoorzaam; ze spelen het spel braaf mee. Zelfs in die mate, dat als men onopvallend een aantal symptomen noemt van hypnose, de gehypnotiseerden die ook ervaren. Zeg voor het hypnotiseren dat een gehypnotiseerde vaak jeukerige handen heeft en alle gehypnotiseerden krijgen jeukerige handen. Om de mensen zo ver te krijgen dat ze meedoen, is wat hokus pokus nodig, zoals V.S.Naipaul beschrijft in zijn roman 'The mystic masseur' of zoals elke 'wonderdokter' - en hypnotiseur - maar al te goed weet!

NIEUW ONDERZOEK

Meeus en Raaijmakers zeggen dat hun onderzoek verder gaat waar Milgram er mee ophoudt. Zij waren, naar eigen zeggen, op zoek naar 'de grenzen van de gehoorzaamheid', die zij niet gevonden hebben! Na een grondige analyse van de publikaties van Milgram, de kritieken, de response daarop en zo meer, besloten zij tot een uitgebreide proefopzet. Hierin wilden zij alle mogelijke factoren, die een rol konden spelen bij de resultaten van Milgram, op een of andere wijze ondervangen. In grote lijnen volgden zij de proefopzet van Milgram. Zij gebruikten echter geen elektrische schokken. In hun experimenten gaat het niet om fysiek maar om 'administratief' geweld. De proefpersoon moet aan een sollicitant een aantal vragen stellen. Het antwoord op deze vragen is bepalend, of de sollicitant, die werkeloos is, wordt aangenomen of niet. Deze sollicitant is een medeplichtige van de proefleider. Dat weet de proefpersoon niet. Hij weet ook niet dat het een nep sollicitatie is. Er naar gevraagd zeggen slechts enkele personen dat zij eraan twijfelden of alles inderdaad zo was als hun verteld werd (de minimum opleiding was HAVO). Hen werd verder verteld, dat zij de vragen moesten stellen, omdat men wilde nagaan of deze door een leek gesteld konden worden. En tenslotte (dit is waar het om ging) moesten zij de (nep-)sollicitant frustreren, door een serie negatieve uitspraken te doen over de prestaties van de sollicitant. Hierdoor kon de sollicitant nerveus worden, meer fouten maken dan nodig was, en de baan mislopen. Het maken van de negatieve opmerkingen gebeurde zogenaamd in het kader van een ander onderzoek over stress. In aanwezigheid van de proefpersoon ging de sollicitant akkoord met dit deel van het onderzoek. De proefpersonen zagen tenslotte op een (voor-geprogrammeerde) 'stressmeter', met elektroden vastgezet aan de sollicitant, hoe ernstig de situatie van de sollicitant was. Allemaal nep dus, maar zouden de proefpersonen doorgaan met de negatieve opmerkingen, dit 'administratief geweld' zoals Meeus en Raaijmakers het noemen? Ze betogen, dat dit type geweld in onze samenleving het wijdst verbreid is.

EXTRAPOLEREN

Kunnen de resultaten van een dergelijk onderzoek nou zonder meer worden gebruikt buiten het laboratorium? Nee natuurlijk. Wat er in feite gemeten wordt, is de mate waarin mensen gehoorzamen aan een autoriteit-in-een-laboratorium: een meneer, die van wanten weet, die je betaald voor je medewerking, die laat zien dat hij snapt waar het om gaat: hij legt van alles uit, geeft antwoord op vragen edz. Dat is ontegenzeggelijk een autoriteit. Maar hangt het van de persoonlijkheidskenmerken van de proefpersonen af, of ze gehoorzamen of niet? Nee, blijkt uit de literatuur. Wat wel enigszins een factor is, is de mate waarin men de neiging heeft om zich te oriënteren op gezag (in het laboratorium is de proefleider het Gezag). Maar zich oriënteren, het inwinnen van de mening van anderen, is een heel normaal gedragspatroon. En wanneer die mogelijkheid wordt afgesneden, ja, dan wordt het moeilijk. Is het dan verwonderlijk, dat men dan gehoorzaam is? Dit weten totalitaire regimes - en trouwens iedereen, die eenzame opsluiting als methode toepast - maar al te goed.

RESULTAAT

Het Nederlandse onderzoek blijkt een volledig onderschrijven te zijn van de resultaten van het Milgram experiment: de proefpersonen waren dermate gehoorzaam, dat de proefleiders de oorspronkelijke titel van hun proefschrift, 'Grenzen aan gehoorzaamheid' veranderden in 'Gewoon gehoorzaam'. 'Bevel is bevel,' schrijft een van de proefpersonen. Dat gold voor anderen. Ik zou daar niet instinken... Zwetend en met een brok in mijn keel, vragend aan de proefleider of ik echt door moest gaan, deed ik toch wat me opgedragen werd. Ik weet nu...

Literatuur: W.H.J.Meeus en Q.A.W. Raaijmakers 'Gewoon Gehoorzaam.' Proefschrift - Utrecht 1984

Nog te weinig steun voor exposerende kunstenaars

Een Gallery houden is leuk, maar je wordt er niet rijk van ...

-door Nel Casimiri-

EERDER DEZE maand vertelde Jose Maria Capricorne in een interview in Napa het een en ander over de problemen die Antilliaanse kunstenaars ondervinden bij het zoeken van hun weg als zij ook eens op Curacao willen exposeren. Zij verhuizen naar Nederland voor studie of door andere omstandigheden en maken daar een hele ontwikkeling door, die ook terug te vinden is in hun werk. Zelfs als zij niet van plan zijn binnen korte tijd terug te keren naar hun moedereiland, willen zij daar graag laten zien hoe hun ontwikkeling, en nu speciaal op kunstgebied, verloopt. Vroeger zocht men daarvoor steun bij de STICUSA, maar sinds de opheffing van deze instelling voor culturele samenwerking, is die weg veranderd. Hij loopt nu via het Kabinet van de Nederlandse Antillen in Den Haag en kennelijk is dit niet voor iedereen even duidelijk hoe het nu precies moet. We hadden een gesprek met Henny Blok, eigenaresse van Gallery 86 en Dokko Engels, directeur van het Curacaosch Museum en tenslotte met Angel Salsbach en Ifna Isenia, respectievelijk voorzitter en secretaresse van de OKSNA, om meer duidelijkheid te krijgen over dit onderwerp.

Henny Blok: 'Ik heb in Nederland met verschillende kunstenaars gesproken, o.a. naar aanleiding van de expositie hier van Marlies Vonk. Zij vroegen zich af hoe het kwam dat het haar wel lukte hier te exposeren en zij de kans niet kregen. Sam Parabirsingh kon er in Nederland niet doorheen komen. Hij had een afspraak met Ronny Martina van de afdeling Culturele Zaken van het Antillenhuis, op de dag dat ik naar Curacao terug zou gaan. Die afspraak werd afgezegd omdat er een Sabaanse delegatie op bezoek zou komen. Ik heb hier Ifna Isenia van de OKSNA gebeld en gevraagd hoe het moest gaan. Haar antwoord was dat het hele verhaal als eens ooit in de krant had gestaan, maar was toch zo vriendelijk het nogmaals uit te leggen. Daarop heb ik de brief naar gedeputeerde Mendes de Gouveia geschreven met een copie naar de OKSNA en naar Pacheco Domacasse van de Dienst Cultuur van het eilandgebied Curacao. Een dag voor Sam Parabirsingh kwam kreeg ik bericht dat men de brief in behandeling zouden nemen. iedereen was welwillend genoeg.'

Sam Parabirsingh zou op Curacao komen exposeren en die expositie was belangrijk voor het eiland. Hij is al op jonge leeftijd naar Nederland vertrokken, en studeerde aan de Kunstakademie van Antwerpen. Ook volgde hij een onderwijzersopleiding. Als zodanig kwam hij terug naar Curacao, waar hij een van de medeoprichters werd van de Akademia di Arte, samen met Jose Capricorne. Hij keerde terug naar Nederland waar hij verder werkte. Van 27 oktober tot 15 november exposeerde hij etsen en aquarellen in Gallery 86.

GEEN SUBSIDIE

Henny Blok: 'Sam Parabirsingh kreeg geen subsidie voor de overtocht, en heeft hier veel kosten moeten maken met bijvoorbeeld het inlijsten van zijn werk. Daarbij heeft de OKSNA wel geholpen.

Hoe kent u die Antilliaanse kunstenaars in Nederland en hoe kunt u ze bereiken?

'Door bijvoorbeeld Jose Capricorne, die daar contacten heeft en door bevriende galerieën. Ik heb pas een expositie gezien van het werk van Ronald van Neyte. Die maakt schitterende dingen. Er moet een mogelijkheid zijn een aantal van deze jongens naar Curacao te halen. Wij hebben hier goede kunstenaars, maar er zitten er ook genoeg in Nederland. Een van de klachten is dat Ronny Martina van het Antillenhuis zo moeilijk te bereiken is. Iedereen wil meewerken, maar in de praktijk is er toch vaak weinig medewerking.'

De OKSNA heeft via Pacheco Domacasse voor het inlijsten van het werk van Sam Parabirsingh betaald, of meebetaald. Is dat niet vreemd gezien het feit dat de gallery een commerciële instelling is?

'Als een kunstenaar bij een gallery exposeert, zijn er ook kosten die de kunstenaar zelf draagt, zoals het inlijsten. Daarnaast zijn instellingen als de Dienst Cultuur en de OKSNA blij dat er weer een gallery is, weer een mogelijkheid voor de kunstenaars hun werk te exposeren en te verkopen.'

Maar u krijgt toch een commissie over de verkoop? Betaalt dan de OKSNA niet een deel van uw commissie?

'Ik hou die commissie zo laag mogelijk. Ik probeer juist de mensen te helpen. Als ik de kosten eruit heb, ben ik al tevreden. Dit is als een soort hobby begonnen. Er was geen gallery en ik wilde het graag doen.'

Waarom exposeerde Sam Parabirsingh bij Gallery 86 en niet bij het CCC, dat toch banden heeft met de OKSNA?

'Omdat ik mijn best ervoor heb gedaan. Ik heb hem benaderd, de juiste contacten gelegd en hem gevraagd bij mij te komen exposeren. Ik zit er achter heen.'

En als het werk van Sam Parabirsingh nu erg goed verkoopt, moet dan het geld of een deel ervan aan de OKSNA terugbetaald worden?

'Neen. U moet niet denken dat ik met deze gallery schatrijk kan worden. Mijn inzet is 100%. Ik kom 's avonds doodmoe thuis. Ik heb de hele dag te maken met kunstenaars, die zich met hart en ziel aan hun werk overgeven en daarnaast met kopers. Het kost veel energie om met beiden goed te vriend te blijven. Ik denk soms weleens, waar ben ik in godsnaam mee bezig?'

Zou de Gallery de kosten voor de overtocht van een kunstenaar en zijn werk kunnen betalen?

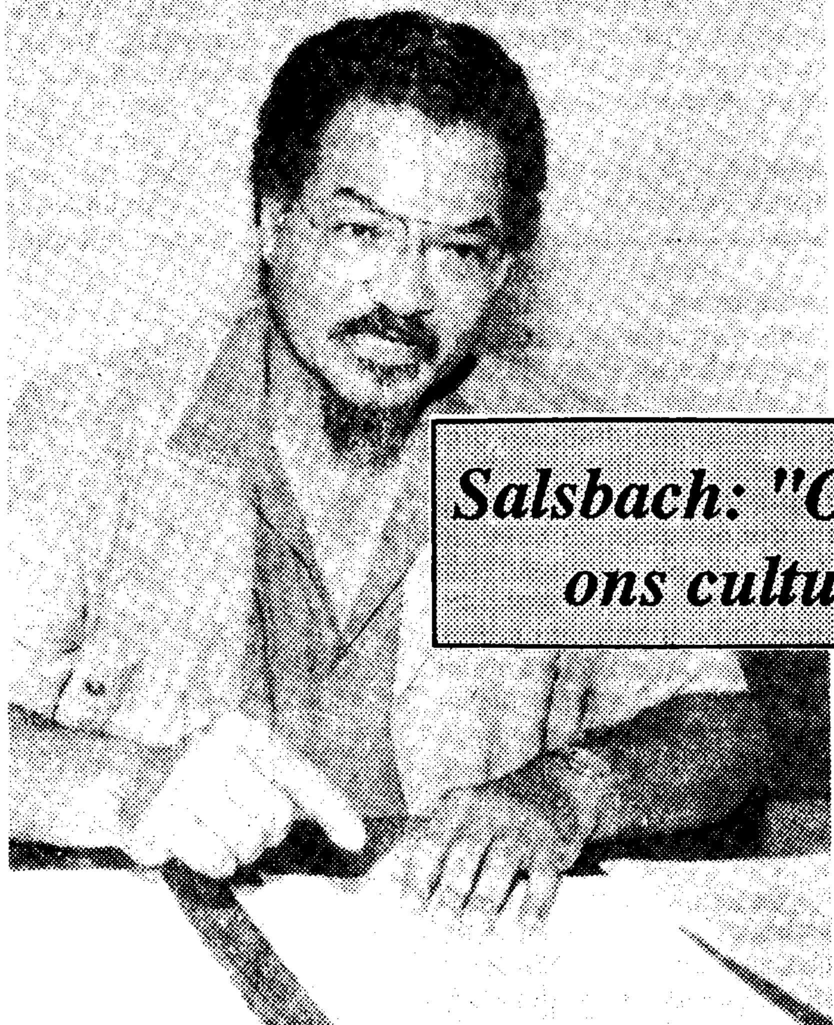
'Ik zou willen dat het kon. We helpen de kunstenaar met het drukken van uitnodigingskaarten als dat nodig is. Dat zijn namelijk zijn kosten, postzegels plakken en adresseren gebeurt door de gallery. Met het drukken van die kaarten helpt soms het CCC, soms de Dienst Cultuur of gezamenlijk. Deze keer heeft de Dienst Cultuur ook geholpen met de lijsten. Dat was trouwens niet kostendekkend, er moest toch nog geld bij. Het is voor de gallery ondoenlijk de reis en het verblijf van de kunstenaar te betalen.'

MOEILIJKER

Ook Dokko Engels, de directeur van het Curacaosch Museum heeft in de praktijk ervaren dat er dingen veranderd zijn nu de STICUSA is weggevallen. Het Curacaosch Museum organiseert ook exposities van kunstenaars. Soms neemt het museum het initiatief en vraagt een kunstenaar er te komen exposeren. Een andere keer komt het verzoek van de kunstenaar. Nog niet zo lang geleden was er een kunstenaar uit Sint Maarten die in het museum wilde exposeren. Die expositie is niet doorgegaan, omdat het vervoer financieel niet rond was te krijgen. Dokko Engels: 'Het is moeilijker geworden nu Sticusa is weggevallen. Het is nu een verkleinde, veranderde vorm. In plaats van naar STICUSA, moet je nu naar OKSNA of naar WVC. De weg is lastiger geworden. Wij werken altijd een jaar vooruit met de planning. Zo'n tentoonstelling van iemand uit Sint Maarten zou ook via de OKSNA moeten kunnen. Maar we krijgen ook geen Bonairianen en Arubanen. Er zou een kunstenaar uit Aruba komen, maar ook ging niet door wegens problemen met de financien. Wij hebben hem aangeraden het Cultureel Centrum van Aruba te benaderen, maar hebben daarna niets meer van hem gehoord. Het grootste struikelblok zijn de financiën. Met de vroegere STICUSA hadden wij vrij goede contacten. Dat ging vrij gemakkelijk. Wij belden op, legden uit wat de problemen waren en vroegen om hulp. Later volgde dan de officiële brief. Ook een kunstenaar kon zelf de Sticusa benaderen en daar kon men dan meteen uitsluitsel geven. Nu gaat alles via brieven, veel langzamer dan bij de STICUSA, waar sommige dingen zelfs terstond konden worden geregeld. Dat lukte door de persoonlijke contacten die je opbouwde.'

Het is duidelijk dat de OKSNA anders werkt dan de STICUSA vroeger. En hoewel er bij de oprichting van de OKSNA bekendheid is gegeven aan haar werkwijze, is die niet voor iedereen even duidelijk. Angel Salsbach: 'De OKSNA is niet zoiets als de STICUSA. De STICUSA was een Stichting die de Nederlandse cultuur verspreidde op de Nederlandse Antillen en daarnaast iets aan infrastructuur deed. De OKSNA is geen stichting, het is een orgaan, waarin de regering en alle eilanden vertegenwoordigd zijn. Het is een orgaan, waarin wij het hele cultuurbeleid van de Nederlandse Antillen internationaal, dus naar het buitenland en naar Nederland toe bepalen. Om dit uit te voeren is er een samenwerkingsovereenkomst tussen de Nederlandse Antillen onderling en met Aruba en Nederland gesloten en bijvoorbeeld ook met België en Venezuela. Daarin worden ook de financiële voorwaarden geregeld. Wij vervangen de STICUSA niet. Wij bestonden al voordat de STICUSA werd opgeheven.

'IMPERIALISME" Al in 1979 vond de toenmalige minister van Cultuur het noodzakelijk dat er een eigen cultuurbeleid kwam voor de Nederlandse Antillen. Men wilde in Nederland niet meer doorgaan op de oude basis, maar van regering tot regering. Men verweet de STICUSA cultureel imperialisme e.d. Men zou de STICUSA eerst opheffen per 1 januari 1984. Daarover zijn veel gesprekken gevoerd binnen de Adviesraad. We hebben al 300 jaar een relatie met Nederland. In de Antillen kent men Nederland van binnen en van buiten. In Nederland weet men daarentegen niet veel van ons af. Men is toen gaan praten over een twee-sporenbeleid. De relatie met Nederland is toen verdeeld in een culturele ontwikkelingshulp en een culturele samenwerking. Die culturele ontwikkelingshulp gold voor een versterking van de band tussen de eilanden onderling en met de regio, om een eigen weg te vinden binnen het eigen gebied en in de wereld. De culturele samenwerking moest de landen in staat stellen elkaars wereld beter te leren kennen door middel van kunst en culturele uitingen In 1985 is toen de gefaseerde overdracht begonnen naar de OKSNA' Salsbach legt uit op welke manier projecten tot stand kunnen komen: ' Allereerst zijn er projecten die wij aanbieden en waarmee wij ons willen manifesteren in Nederland. Wij beslissen hoe wij dat willen doen. Wij betalen zelf de overtocht, Nederland betaalt in dat geval het verblijf e.d. Een tweede mogelijkheid is dat wij projecten in Nederland aanvragen. Nederland betaalt dan de overtocht en wij het verblijf. Dan is er de mogelijkheid dat Nederland projecten aanbiedt, waarmee zij hun gezicht hier willen tonen. Dan hebben wij ook niets aan te merken. Zij betalen de overtocht, wij het verblijf. Daarnaast kan ook Nederland een project aanvragen. Stuur ons ISOCO bijvoorbeeld. Wij betalen de overtocht, zij het verblijf. Een andere mogelijkheid is dat derden in Nederland KABNA benaderen met het verzoek naar de Antillen uitgezonden te worden. KABNA vraagt ons eerst: 'Willen jullie dit?' En zo ja dan valt ook dit onder de samenwerkingsregeling. We kunnen echter ook zeggen: 'We hebben geen bezwaar, maar we kunnen hier geen kosten aan besteden. 'Het is te duur of we hebben ons geld voor andere dingen nodig. Dan kan het zijn dat zo'n project niet helemaal onder de samenwerkingsregeling valt. Bijvoorbeeld, dat Nederland wel de overtocht betaalt, maar dat de kunstenaar in zo'n geval zelf hier bij particulieren moet verblijven en dat zelf moet regelen. Dat is bijvoorbeeld gebeurd bij 'Moksie Alesie'. Dat heeft de Surinaamse club JPF verder afgehandeld. Nederland betaalde de overtocht en wij hadden er geen problemen mee. Dan zijn er tenslotte de projecten die worden aangevraagd door de Nederlandse Antillen en die onze draagkracht te boven gaan. Er is een bepaling in de overeenkomst dat bij projecten die de financiële draagkracht van de een te boven gaan, de ander, en dat is natuurlijk altijd Nederland, meer bijdraagt. Dit concept moet nog nader uitgewerkt worden in de Gemengde Commissie. Zoals het er nu ligt is het nog te vaag. We hebben met deze bepaling wel een aantal zaken voor elkaar gekregen, maar er moet meer duidelijkheid over komen.'

Salsbach: "Oksna bepaalt ons cultuurbeleid"

Henny Blok: "je moet het zien als een hobby"

Als iemand financiering wil aanvragen voor een bepaald project, kan hij of zij de OKSNA rechtstreeks benaderen?

Salsbach: 'Neen, men moet elk project aanvragen bij de gedeputeerde van het eigen eilandgebied. Die beslist of hij zo'n project wil betalen uit de eilandsbegroting of financiering wil aanvragen bij de OKSNA'. Ifna Isenia: 'In Nederland gaat de weg altijd via KABNA. Salsbach: 'Elk eiland bepaalt zijn eigen prioriteiten. Bij een jaarlijkse vergadering van de OKSNA-leden kunnen de grotere projecten worden ingediend. We stellen vast wat besteed kan worden, na aftrek van de vaste lasten en daarna wordt dat geld in tranches verdeeld. In de eerste ronde komen de belangrijkste projecten aan de orde, in de tweede de volgende en zo gaat het verder. Dit jaar waren er in het geheel negen rondes. Over kleinere projecten, tot 5000 gulden, beslissen we zelf à la minute. Grotere projecten gaan via het overleg. We hebben voor kleinere projecten een begroting van 200.000 gulden per jaar.' Ifna Isenia: 'Ik begrijp niet dat er Antillianen zijn in Nederland die de weg niet kunnen vinden naar de hulp van KABNA. Het Antillenhuis is toch de eerste plaats waar je naar toe gaat als je problemen hebt. Als je in het buitenland in problemen komt, is toch altijd de ambassade de plaats waar je hulp gaat vragen? De gevolmachtigde minister is onze ambassadeur in Nederland. Iedere Antilliaan weet het Antillenhuis in Den Haag te vinden. En daar wijst men hem verder de weg.'

ARTOTHEEK

Terug naar Henny Blok van de Gallery 86 met de vraag hoe het gaat met de 'artotheek' waar zij zich naast de verkoop van kunst en het verzorgen van exposities mee bezig houdt.

'De artotheek is anderhalf jaar geleden van start gegaan. Daarbij wordt kunst uitgeleend aan kantoren en bedrijven tegen een bepaald bedrag, afhankelijk van het kunstwerk en na een half jaar kan dat werk omgeruild worden voor andere kunstwerken. Toen ik begon wist ik dat de meeste kantoren Antilliaans werk aan de wand wilden hebben en niet bijvoorbeeld dat van jonge Nederlandse kunstenaars. Wil je echter redelijke kunst aan de wand hebben, dan is de aanvoer beperkt, merkte ik al na een paar maanden. Er hangen nu bijvoorbeeld vijftien schilderijen bij Van Dien. Die heb ik samen met de binnenhuisarchitect uitgezocht. Het personeel vond die schilderijen niet zo leuk. Er zat ook wat abstract werk bij. Men wilde liever landhuizen en stillevens aan de wand. Men is nog niet zover om ook dit soort werk te waarderen. Ik heb toen gezegd, o.k., kom maar naar de gallery en ruil het voor wat je wel mooi vindt. Maar er is nog niemand geweest. Er hangt ook werk van de Artotheek in de Akademia di Computer b.v. en bij Setel. Samen zijn het zo'n dertig schilderijen. Na een half jaar kan men besluiten het werk te kopen of ander werk op te hangen. Het huurbedrag hangt af van de verkoopwaarde van het kunstwerk, en is daar ongeveer 15% van.'

Welke kunstenaars hebben werk in de collectie van de artotheek?

'Babs den Brabander, Annemiep Oltheten, Jose Capricorne, Aleid Augustus en Dineke van der Geest. Tony Monsanto zou eerst meedoen maar heeft zich teruggetrokken. Hij vindt dat als iemand zijn werk wil ophangen, ze dat maar moeten kopen. De artotheek geeft de kunstenaar de kans zijn werk meer bekendheid te geven. Aan de andere kant worden de men-

Vervolg op Pag. 10

Joceline Clemencia onderzocht OPI-bundels

De poezie van Ellis Juliana

- door Carel de Haseth-

IN MAART VORIG jaar hield Joceline Clemencia op de Universiteit van de Nederlandse Antillen in het kader van de Colá Debrot cyclus een lezing over de poëzie van Elis Juliana. Als basis hiervoor diende het onderzoek dat zij eerder voor haar doktoraal studie Spaans aan de Universiteit van Amsterdam deed naar de onderwerpen die Juliana in zijn eerste drie OPI-bundels behandelt. Kortgeleden verscheen de tekst van deze lezing onder de titel OPI i e Gran Kamuflahe in druk als uitgave van de Sede di Papiamentu.

Clemencia verrichtte een structuuranalytisch onderzoek naar de verschillende thema's in de gedichten van Juliana, waarbij zij onder thema verstaat de meest beknopte samenvatting van de tekst. Daarmee kwam zij op 106 verschillende thema's, evenveel als het aantal gedichten in de poëziebundels OPI I, OPI II en OPI III uit respectievelijk 1979, 1981 en 1983 (OPI staat voor Organisashon Planifikashon Independensia).

Bij een nadere analyse voegde Clemencia deze 106 thema's samen tot 17 primaire literaire motieven, welke zij daarna weer indeelde in 5 hoofdmotieven: 'eufemismo afrikano i kultura di tapa kara', 'relashon humano', 'negoshi di polítika' en 'regenerashon'.

Achtereenvolgens behandelt Clemencia deze hoofdmotieven en de daaronder vallende primaire literaire motieven, waarbij zij ter illustratie gedichten aanhaalt zowel uit de drie OPI-bundels als uit eerder en later werk van Juliana en uit interviews met de schrijver. Zij plaatst het werk van Juliana in de Curaçaose werkelijkheid van alle dag en wijdt uit over de sociaal-kulturele en historische aspekten van de door de dichter behandelde onderwerpen, waarbij zij bijvoorbeeld op verschillende plaatsen vergelijkingnen maakt met gegevens ontleend aan het etnologisch onderzoek van Juliana zelf en van Pater Brenneker.

BOODSCHAP

Aan de hand van deze analyse komt Clemencia tenslotte tot een aantal konklusies, waarvan de belangrijkste is dat de boodschap van Elis Juliana's OPI-gedichten gezocht moet worden in wat zij noemt 'e gran kamuflahe di yunan di Kòrsou', misschien het beste te omschrijven als de eigenschap van de Curaçaoënaar om de werkelijkheid niet onder ogen te willen zien en om een schijnwerkelijkheid te bouwen die draaglijker en leefbaarder is dan de realiteit van alle dag.

Clemencia stelt vast dat Juliana zijn lezers een spiegel voorhoudt waarin zij zichzelf kunnen herkennen, waarbij hij gebruik maakt van het typisch Antilliaanse kultuurgoed, in de hoop dat de lezer zijn tekortkomingen begrijpt, de werkelijkheid onder ogen durft zien en zich kan voorbereiden op zijn onafhankelijkheid. Onafhankelijkheid niet alleen als politiek gegeven, maar vooral ook in zijn gedragingen als mens onder mensen: een geestelijke onafhankelijkheid.

Zij ziet in Elis Juliana niet zozeer een humoristisch dichter, zoals andere onderzoekers vóór haar, maar veeleer een serieuze beschouwer van de Curaçaose kultuur. Een filosoof, wiens OPI beschouwd moet worden als een sociologisch, antropologisch en historisch waardevol dokument over onze gemeenschap.

OPI i e Gran Kamuflahe bevat de letterlijke tekst van Joceline Clemencia's lezing. Aan de ene kant heeft dat als voordeel dat het in spreektaal geschreven is met een heel direkte stijl en dat het relatief makkelijk leest. Van de andere kant is dit soms juist storend en zou je als lezer hier en daar wat nadere uitleg willen hebben. Bovendien zitten er in een lezing altijd wel zinnen, die in gedrukte tekst niet op zijn plaats zijn, zoals in dit geval op pagina 20, waar staat dat niet alle thema's behandeld kunnen worden omdat 'tempu no ta pèrmití'.

SLORDIG

Als het bovenstaande al storend is, de typografische verzorging van de uitgave laat nog meer te wensen over. De koppen boven de verschillende hoofdstukken en paragrafen zijn — vanwege een onzorgvuldig gekozen lettertype — vaak verwarrend. Zo wordt voor het hoofdmotief Negoshi di polítika dezelfde grote letter gebruikt als voor een primair literair motief als Edukashon i relashon entre mayor i yu, terwijl een ander hoofdmotief als Burachénan i morto in een kleiner lettertype is gezet, dat eerder voor primaire motieven werd gebruikt. Door gebruik te maken van een eenvoudige nummerering zou het de lezer een stuk makkelijk gemaakt worden om tijdens het lezen de struktuur in de analyse te volgen.

Zo zijn er nog meer zaken die wijzen op onzorgvuldigheid van de uitgever. De aangehaalde gedichten van Elis Juliana bevatten zetfouten, regels zijn aaneengevoegd en strofen zijn samengetrokken. In Predikashi op pagina 9, bijvoorbeeld, zijn de eerste twee regels achter elkaar gezet, wijkt de spelling op vijf plaatsen af van het origineel (de schrijfster stelt dat de originele spelling werd gebruikt) en is er geen scheiding meer tussen de beide strofen van het gedicht.

Bij het aanhalen van titels in de tekst wordt een onjuist gebruik gemaakt van aanhalingstekens; de tweede alinea van pagina 34 is hier een duidelijk voorbeeld van. Het is bijzonder jammer dat niet wat meer aandacht is besteed aan dit soort aspecten, die nu onnodig afbreuk doen aan de inhoud van het werk zelf.

Over de inhoudelijke aspecten van Clemencia's lezing kan men, zoals dat meestal het geval is bij interpretatief literair onderzoek, uiteraard van mening verschillen. Te oordelen aan de vaak nogal expliciete stellingen van de schrijfster is het misschien ook wel haar bedoeling geweest om op deze manier een diskussie uit te lokken met de lezer. Het is hier niet de plaats om een uitgebreide diskussie aan te gaan; de geïnteresseerde lezer krijgt zelf alle gelegenheid de bevindingen van Clemencia te toetsen aan Elis Juliana's gedichten. Toch wil ik niet nalaten op t merken dat Joceline Clemencia naar mijn mening voorbij gaat aan een aantal wel heel karakteristieke eigenschappen in het werk van Juliana. Waar zij de nadruk legt op het lokale aspekt in de gedichten en stelt dat men een 'lokale bril' op moet zetten om de thema's te kunnen herkennen, meen ik dat zo te weinig recht wordt gedaan aan deze schrijver die, weliswaar uitgaande van lokale gebruiken en vormelementen en-natuurlijk- het Papiamentu, in zijn universeel menselijke thema's behandelt. Schaamte, armoede, onmacht, dikdoenerij, kinderlijke onschuld, dronkenschap, huichelarij, ijdelheid, en noem ze maar op, zijn puur menselijke eigenschappen, die niet gebonden zijn aan één enkele gemeenschap. Hooguit is er sprake van kultuurgebonden uitingsvormen van deze puur menselijke emoties en gedragingen.

> **"Curaçaoënaar leeft in schijnwerkelijkheid"**

HEROPVOEDING

Volgens Clemencia is het thema 'Regenerashon',(her)opvoeding, slechts van toepassing op een klein deel van OPI en valt het bijna niet op als je er niet speciaal op let. Als zij hiermee bedoelt dat er slechts weinig gedichten uitgesproken over opvoeden enz. gaan, dan kan ik haar gelijk geven. Maar in feite-en tot die slotsom komt Clemencia later in haar konklusies ook-is heel het OPI-oeuvre van Elis Juliana een integrale poging tot heropvoeding van onze gemeenschap. Wat dat betreft spreekt de omslagillustratie van de bundels toch wel heel duidelijke taal: op de kaft van OPI is een moker afgebeeld die op het punt staat een wig ergens {een schedel?} in te drijven; op de kaft van OPI IV zijn het vier wiggen geworden, allemaal kromgeslagen op het blijkbaar ondoordringbare oppervlak.

Op één punt ben ik het helemaal met Clemencia eens. Dat is waar zij stelt dat in OPI geen amor (liefde) te vinden is. Elis Juliana's OPI en dan vooral de vasthoudendheid waarmee hij zijn lezer wijst op diens tekortkomingen is naar mijn gevoel een monumentaal bewijs voor de liefde die Juliana voor dit land en deze gemeenschap voelt! En iemand die zoveel van dit eiland en zijn mensen houdt, verdient het ten volle dat zijn literaire werk serieus genomen wordt en grondig wordt geanalyseerd. Wat dat betreft heeft Joceline Clemencia Elis Juliana en de lezers van zijn werk in ieder geval een dienst bewezen met de publikatie van OPI i e Gran Kamuflahe.

Joceline Clemencia OPI i e Gran Kamuflahe, Tokante poesia di Elis Juliana. Uitgave van Sede di Papiamentu, Curacao 1989.

Vrouw aan de tobbe. Illustratie van Elis Juliana in OPI.

OPI i e Gran Kamuflahe

Tokante poesia di Elis Juliana

Joceline Clemencia

'Ban ban pasa un rondu'. Illustratie van Elis Juliana.

Positief initiatief maar slordige afwerking

AWA FRESKU resultaat workshop korte verhalen

INMIDDELS al twee jaar geleden organiseerde de A.M.K. (Asosashon di Maestronan Kristian) een studieweekeinde met als thema 'Literatura pa mucha- i hobennan' (literatuur voor kinderen en jongeren), gevolgd door een workshop en een cursus verhalen schrijven. Uit de toen door de cursisten geschreven verhalen is nu, met financiële steun van de Sektie Kultuur van het Eilandgebied Curaçao en de OKSNA, een bloemlezing verschenen onder de titel AWA FRESKU (letterlijk: vers water).

Wat vormgeving betreft is AWA FRESKU een bundel, die meteen opvalt. Voor een belangrijk deel is dat de danken aan de leuke tekeningen van Wop Sytsma en het mooie papier dat voor de uitgave gebruikt werd.

De inhoud van AWA FRESKU bestaat uit een inleiding van de koördinator van de workshop, Jules Marchena, zeven korte verhalen en twee prozagedichten, van in totaal zeven verschillende schrijfsters. Het langste verhaal in de bundel is Janchi Kontrali van Maria C. Diwan. Janchi Kontrali is tegelijk ook de meest in het oog springende bijdrage in AWA FRESKU.

Maria Diwan vertelt het verhaal van een jongen die op school een streek uithaalt, die zijn vader tot middelpunt van spot maakt. Als de vader er achter komt, zwaait er wat voor Janchi, die thuis ook al zo het een en ander op zijn kerfstok heeft. Na zijn straf gekregen te hebben brengt een droom Janchi tot het inzicht dat zijn gedrag hem van de mensen om hem heen isoleert.

Maria Diwan beheerst haar taal prima, heeft een goede verteltechniek en weet met behulp van deze instrumenten een overtuigend en ontroerend verhaal over een 'echt' jongetje aan de lezer te presenteren.

MUISJE

Ook Pip van Ena Goede laat zich met plezier lezen. Dit verhaal, dat meer het karakter van een fabel heeft, vertelt van een muisje, dat graag artiest wil worden. Er wordt een kontest uitgeschreven, waar verschillende dieren zich voor inschrijven. Het muisje, dat koste wat kost als winnaar uit de bus wil komen, besluit de avond voor de grote dag op een oneerlijke manier haar kansen te vergroten en het optreden van de andere dieren te saboteren.

Als de volgende dag van allen die zich voor de wedstrijd inschreven alleen het muisje op komt dagen, kan hij — eenmaal op het podium — uit schaamte voor zijn daad weinig meer uitbrengen dan een piepje....

Het is jammer dat dit verhaal niet ideaal gezet werd. Als de dieren zich opgeven voor de wedstrijd, doen zij dit in rijm. Het ligt dan ook voor de hand die rijmpjes als zodanig (dus niet als proza) af te drukken. Dat is echter niet gebeurd: alleen waar de muis zich opgeeft staat de tekst als gedichtje afgedrukt. Degene die een kind het verhaal voorleest komt al lezend te laat tot de ontdekking dat er als het ware verborgen gedichtjes in de prozatekst staan.

Storend zijn ook de zetfouten, die niet alleen in Pip, maar ook op andere plaatsen in de bundel zijn blijven staan. Zo staat in de inleiding 'pas outornan' in plaats van 'pa outornan', 'a biaha' in plaats van 'e biaha' en E malditu chincha, 'kon mi balia' in plaats van 'kon mi ta balia' in Pip, en 'bònchi' in plaats van 'bonchi' in Hasi rospondi, om maar enkele voorbeelden te noemen.

Uit eigen ervaring weet ik wat voor rotklus het is om drukproeven te corrigeren en dat er altijd wel ergens een foutje blijft zitten. Maar ik geloof dat een beetje meer aandacht AWA FRESKU geen kwaad zou hebben gedaan.

Dat geldt niet alleen voor de zetfoutjes, maar ook voor de gebrekkige standardisering van het woordgebruik in deze voor kinderen bestemde bundel, waardoor op de ene plaats un staat, dan n' en ergens anders weer no. Een ervaren lezer zal er geen moeite mee hebben, een kind wel.

Iets dergelijks kan ook opgemerkt worden over het verwarrend gebruik van verschillende tijden in sommige van de verhalen, zoals bijvoorbeeld in de eerste alinea van het openingsverhaal van de bundel Un atardi kontentu. Hier zou een kind misschien niet zo snel over vallen, voor volwassen lezers is het wel weer storend.

BEGINNERS

Vergeleken met Maria Diwan en Ena Goede zijn de andere schrijfsters uit de bundel duidelijk beginners in het vak, die hun eerste voorzichtige pogingen waagden op het gebied van de jeugdliteratuur. Het is in ieder geval positief te zien dat de door het AMK georganiseerde workshop nieuwe schrijvers heeft opgeleverd, die de durf hebben om de bestaande leemte op het gebied van de Papiamentu jeugdliteratuur te helpen opvullen. Die eerste stap is zonder meer de belangrijkste en het is te hopen dat de betrokkenen, samen met de AMK, ook verder zullen gaan op de ingeslagen weg!

Alle kritische opmerkingen terzijde, ben ik van mening dat AWA FRESKU beslist een positief initiatief is, al was het alleen maar omdat kinderen en volwassenen nu kennis kunnen nemen van de twee verhalen Janchi Kontrali en Pip!

CAREL DE HASETH

AWA FRESKU, een uitgave van de A.M.K. is in de lokale boekhandels verkrijgbaar.

Groot aanbod van studiemogelijkheden

Universiteit in Charlotte let vooral op schoolcarriere

= door Pedro Casimiri =

DE LAATSTE VAN de door de Curaçaose Overheid gekozen zes Amerikaanse universiteiten, die in deze serie wordt besproken, is de University of North Carolina in Charlotte. Charlotte heeft een matig klimaat, met gemiddelde zomertemperaturen van 25 C en wintertemperaturen van 7 C. Het kan er sneeuwen en vriezen. Het is dus belangrijk winterkleding mee te nemen.

Charlotte behoort tot de grote steden van de VS en telt meer dan een miljoen inwoners. De stad biedt een grote variëteit aan uitgaansmogelijkheden, van musea tot discotheken, van sportfaciliteiten tot theaters.

De afstand tot de Blue Ridge Mountains, de Atlantische Oceaan, Washington en Atlanta is niet ver, althans niet voor Amerikaanse begrippen. De reis er heen per auto duurt minder dan een dag.

Aan degenen die geen kamer op de campus kunnen krijgen, verleent de universiteit medewerking bij het verkrijgen van woonruimte buiten de campus. In de buurt van de universiteit bevindt zich een groot aantal appartementen. Het gaat hierbij om particulieren die appartementen of kamers verhuren. De prijzen liggen hoger dan op de campus. Meestal moet men er het meubilair en linnengoed huren, zodat de totale kosten aanmerkelijk hoger worden.

Eten op de campus is mogelijk. Er zijn verschillende restaurants waar men terecht kan. Men kan een abonnement op het eten nemen, dat is goedkoper dan telkens één maaltijd bestellen.

Om zo veel mogelijk tegemoet te komen aan de wensen van de studenten heeft men de studentenflats ingedeeld in een aantal verschillende secties.

NIET ROKERS

Zo kan men kiezen voor een rokers/niet-rokers flat. In de niet-rokers flat mag absoluut niet gerookt worden. Noch in de gezamenlijke ruimtes, noch op de eigen kamer. Een ander afdeling is het Venture House, waarvan de bewoners gezamenlijk erg veel buitenactiviteiten. zoals paardrijden, kanovaren, enz, ondernemen. Het doel van het Venture House is goede en stevige vriendschapsbanden te scheppen tussen de bewoners onderling.

Verder is er nog een Coedfloor. Dit is een verdieping met een achttal suites waar studenten van beide sexen door elkaar wonen. Iedere suite is bedoeld voor vier studenten van dezelfde sexe. Een andere optie: Study House, bestemd voor hen die absolute stilte en rust verlangen om te kunnen studeren. In deze flats mag men geen bezoek ontvangen. Verder kan men nog kiezen voor een flat met beperkte bezoekmogelijkheden, en een 'Good Neighbor House'.

Op het terrein van de universiteit bevindt zich een gezondheidscentrum waar de studenten terecht kunnen. De kosten voor medische hulp liggen hoog, vandaar dat iedere student verzekerd moet zijn tegen kosten van o.a. huisarts, specialistenhulp en medicijnen.

Voordat men ingeschreven kan worden aan de universiteit moet men kunnen aantonen dat men voldoende ingeënt is. De folders vermelden echter niet waartegen.

Men kan deelnemen aan het 'Conversation Partners Program'. Doel van dit programma is, studenten van verschillende culturen met elkaar in contact te brengen.

Er bestaan ook uitwisselingsprogramma's met universiteiten van andere landen. Het Fulbright fonds verleent financiële hulp aan studenten die daaraan willen deelnemen.

Het gaat hierbij om studieperiodes van een jaar of een semester. De landen waar men heen kan zijn Duitsland, Spanje, Engeland en Denemarken. De universiteit neemt zelf ook buitenlandse studenten op in het kader van de uitwisselingsprogramma's.

Omdat de Engelse taal voor veel buitenlanders toch een handicap blijft, kan men een zeer intensieve cursus volgen. Er zijn verschillende niveau's waarvoor men kan kiezen. De cursus behandelt zowel geschreven als mondelinge taal. Speciaal voor buitenlandse studenten is een flink aantal medewerkers aangesteld. Er zijn heel wat mogelijkheden op het gebied van sport. Men kan er golfen, tennissen, paardrijden, voetballen, enz.

De kosten voor dit alles bedragen $3,258 per jaar (voor Amerikanen is dat $700), daar komen dan nog de kosten van het wonen bij. Andere uitgaven waar men rekening mee moet houden zijn boekengeld ($300), kleding, wasserij, vervoer, uitgaan.

De oorsprong van deze universiteit gaat terug tot 1946 toen dit instituut eerstejaars colleges verzorgde voor oorlogsveteranen. Langzamerhand is het daarna uitgegroeid tot wat het nu is. Een van de grotere universiteiten van de USA, niet alleen wat studentenaantal betreft maar ook wat het aanbod van studiemogelijkheden aangaat.

De mogelijkheden van deze universiteit zijn:

Voor undergraduate studies: Architecture, Arts & Sciences, Business Administration, Education, Engineering en Nursing. Het graduate program biedt voor dezelfde groep van vakken afstudeermogelijkheden.

Daarnaast biedt men enkele speciale en zg. Pre-Professional Programs, zoals Pre-law, Pre-medicine, Pre-dentistry en Journalism.

Om toegelaten te worden tot de Universiteit is een TOEFL-score van 500 vereist. Een SAT-test is niet vereist. De schoolcarrière speelt ook een belangrijke rol bij de toelating evenals de inlichtingen die de school verstrekt. Voor sommige studierichtingen zoals computer science, nursing, engineering en business is een hogere score vereist. Dat geldt niet alleen voor eerstejaars maar ook voor degenen die van een andere universiteit willen of moeten overstappen naar Charlotte.

Bij de aanmelding moet een bedrag van $15,00, zijnde administratiekosten worden overgemaakt. Gewaarmerkte vertalingen van officiële documenten en een beschrijving van de schoolloopbaan moeten ook opgestuurd worden, evenals de TOEFL-score welke men gehaald heeft en een garantiebrief dat men aan zijn financiële verplichtingen zal voldoen. Dat kan een bankgarantie zijn of een schriftelijke verklaring van de afdeling Onderwijs dat men in aanmerking komt voor een lening. Zonder een dergelijke verklaring kan de inschrijving niet plaatsvinden.

Vervolg van Pag. 6

VPG leert dames

met elkaar, terwijl er steeds correct tegen de klanten moet worden opgetreden, ook als deze soms onaardig doen. Natuurlijk waren (en zijn) er steeds heel wat problemen op te lossen, zoals het vervoer van de tot op Seru Fortuna wonende naaisters. Dat gebeurt nu met een bus van de Diakonie en wordt door gemeenteleden vrijwillig georganiseerd. Niet in het minst is er ook de voldoening te merken dat je weer een inkomen hebt, al is dat aanvankelijk nog klein.

Voorts moet er van elke verdienste een klein bedrag worden gespaard door de naaisters, om mettertijd een eigen naaimachine te kunnen kopen. Twee van hen zijn daar al in geslaagd. De machines die worden gebruikt in de Tamarijn, zijn in de loop der cursus aangeschaft, van voornamelijk giften en subsidie door de Diakonie.

REKENLES

Behalve naailes wordt er ook Bijbelles gegeven en rekenles. Het bleek namelijk al gauw dat de meesten niet goed konden rekenen en vooral meten is een belangrijk vak bij het naaien. Ook deze vakken worden door vrijwillig(st)ers gegeven. Daarnaast zijn er bijzondere bijeenkomsten, zoals een gezellige Kerstbijeenkomst, een uitje naar het Seaquarium, een seksuele-voorlichtingsavond, waarbij ook de kinderen worden uitgenodigd, enz, enz.

Uit een interview, dat in de 'Gids tot eenheid' werd gepubliceerd, bleek dat de dames de lessen — en vooral de daardoor geopende nieuwe mogelijkheden —, zeer op prijs stellen! Medio 1990 zal de eerste groep examen afleggen en een diploma zal worden uitgereikt aan de geslaagden. De dinsdagse naailessen zijn voor die groep dan afgerond, maar er zal worden doorgegaan met de begeleiding bij het aannemen en het verwerken van het naaiwerk.

Gedacht wordt nu aan het opzetten van een soort coöperatie, die dan voorlopig haar basis zou moeten houden in de Tamarijn, vooral omdat de mogelijkheden bij de naaisters thuis vaak te beperkt zijn. Zo heeft het merendeel van hen bijvoorbeeld geen telefoon om orders te kunnen aannemen naar aanleiding van advertenties. Voorts is er meestal geen ruimte genoeg om te knippen en/of iets op te bergen, etc.

Hoe het geheel zich zal ontwikkelen in de komende tijd is nog onduidelijk. Veel zal daarbij echter afhangen van de verdergaande bereidheid van de leiding om zich belangeloos te blijven inzetten, maar het belangrijkste is dat de naaisters zélf de door hen tijdens de cursus verworven kennis, vaardigheden en attituden zullen gaan toepassen.

Men kan dit belangrijke initiatief daadwerkelijk steunen door werkzaamheden door de Diakonale naaigroep Tamarijn te laten uitvoeren. Voor nadere informatie kan men bellen: tel.:78190, 615970 of 53963.

De diakonale naaigroep in de Tamarijn: elke dinsdag-en vrijdagmorgen is men bezig met verstelwerk, het naaien van gordijnen, bekleden van kussens enz.

Vervolg van Pag. 8

Gallery houden ...

sen in de kantoren zich bewust van kunst. Het is heel wat anders dan een poster of een kleedje of een stukje met zijden bloemen aan de wand. Dat is ook goed maar er is meer.'

Krijgen ook de kunstenaars een deel van het leengeld?

'Ja, zij krijgen daar een klein percentage van. Ik breng alle kunstwerken zelf naar de plaats van bestemming. De kunstenaars hebben mij hun werk in bruikleen gegeven, dat is een hele verantwoording ten opzichte van het kunstwerk. Daarom lenen we ook niet uit aan particulieren, alleen aan bedrijven die bewaking. Anders neemt de verzekering er geen genoegen mee'.

Zijn het alleen schilderijen of zit er ook ruimtelijk werk bij?

'Ruimtelijk werk is vaak heel kwetsbaar. Beelden als van Nel en Norva Simon, daar durf ik geen verantwoording voor te nemen. Als men dat graag wil hebben, zoals bij Setel, dan koopt men het. Ander werk zou wel kunnen ja, maar dat zit er niet bij. Yubi Kirindonngo is bijvoorbeeld zo bekend. Als men van hem werk wil hebben, dan koopt men het wel. Toch denk ik wel dat hij er voor open zou staan.'

In Nederland kent men ook artotheken bij de bibliotheken, die aan particulieren uitlenen. Zou dat geen initiatief voor hier kunnen zijn, eventueel met behulp van OKSNA?

'De artotheken en bibliotheken in Nederland zijn allemaal gesubsidieerd, deze artotheek van mij op Curacao is een particulier initiatief. Daarnaast is hier de aanvoer te klein om zo iets op te zetten en we missen de opslagruimtes. Nu is het nog te overzien, we werken op vrij kleine schaal. In Nederland is men er trouwens ook zeer rustig aan begonnen. Als er over veertien dagen weer een bedrijf bijkomt, kan ik het aan. Desnoods koop ik werk zelf aan, dan is het mijn eigendom en kan ik er vrij over beschikken. Het beeldrecht bestaat hier niet'.

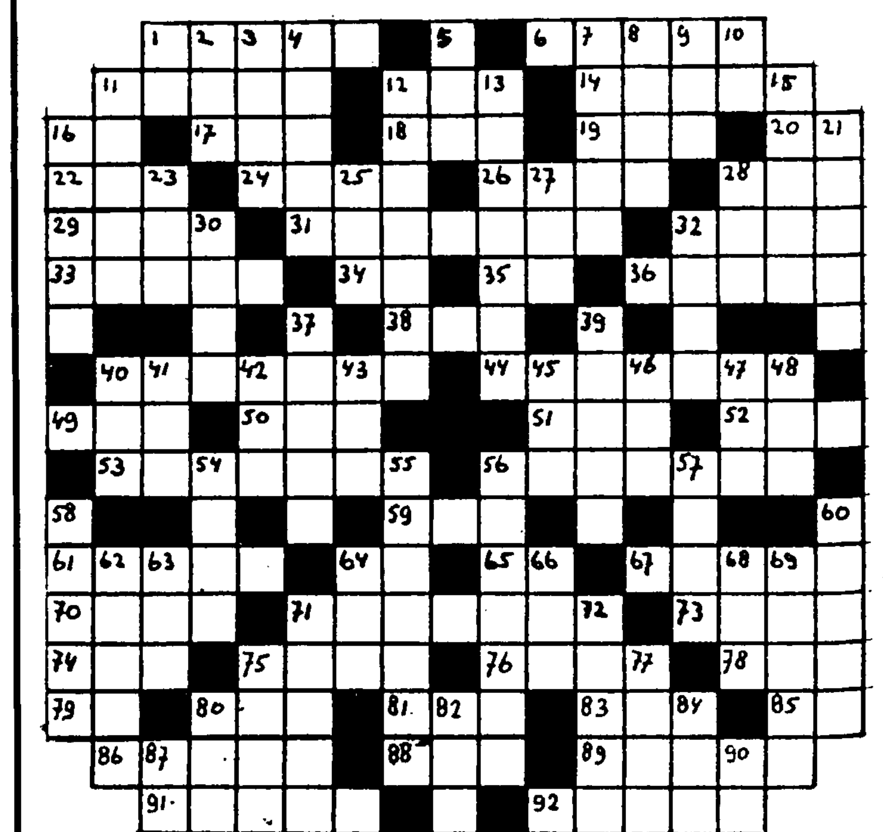
Staan er nog meer nieuwe plannen op stapel?

'Ik heb het er met de drukker over gehad om van bepaalde kunstwerken, van Ocalia bijvoorbeeld, posters of zeefdrukken te gaan maken. Kunst is nu nog vaak een elitair gebeuren. Een goedkope Capricorne kost al gauw zo'n 1700 gulden. Een zeefdruk van zijn werk zou op ongeveer 200 gulden komen. Het is ook onze taak de kunst meer naar de mensen toe te brengen.'

Komen er binnenkort nog meer galerieën?

'Ongetwijfeld. Ik ben er van overtuigd dat er meer komen. Mevrouw Kibbelaar-van Eps gaat in haar tuin op Mahaai beginnen met een beeldengallery. Een gallery is niet hetzelfde als een winkel. Het is een hobby om mee bezig te zijn. Je maakt er mensen blij mee. Mensen komen heel bewust werk uitzoeken. Daarnaast help je ook de kunstenmaar. Die zetten bij mij in de meeste gevallen hun beste werk.'

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. Vrijstaand dak; 6. Schaven; 11. Hatelijkheid; 12. Geldkist; 14. Deel van een huis; 16. Geografische aanduiding van de tijd; 17. Duw; 18. Oppervlaktemaat; 19. Wig; 20. Deel van de mast; 22. Zeer; 24. Peulvrucht; 26. Plaats waar twee delen samen komen; 28. Echtgenoot; 29. Insekt; 31. Stadhouderstitel in het oude Perzische rijk; 32. Rivier in Duitsland; 33. Landbouwgrond; 34. Muzieknoot; 35. Neonbuis; 36. Mannetjesdier; 38. Ik; 40. Deel van een muurbekroning; 44. Middel; 49. Slang; 50. IJzerhoudende grondsoort; 51. Stuk goed; 52. Steen; 53. Aanklampen; 56. Kopen; 59. Berg; 61. Vrouwenverblijf; 64. Regeringsdienst; 65. Anno Domini; 67. Publiciteitsmedium; 70. Plant met sterk smakend zaad; 71. Oubollig; 73. Vogel; 74. Bijwoord; 75. Roofdier; 76. Insgelijks; 78. Europeaan; 79. Berucht onderdeel van de Nazi's; 80. Elasticiteit; 81. Plaats in Gelderland; 83. Voertuig; 85. Titel; 86. Muziekstuk; 88. Precies; 89. Publiciteitsmedium; 91. Sprookjesfiguur; 92. Proef.

VERTIKAAL: 1. Meisjesnaam; 2. Hoofddeksel; 3. Part; 4. Dierentuin; 5. Voertuig; 7. Bedekking op de polen; 8. Verdriet; 9. Zeer; 10. Nummer; 11. Haartooi; 12. Slot; 13. Lid van een bepaald bestuurslichaam; 15. Slechter; 16. Gerief; 21. Van deze aarde; 23. Dwaas; 25. Paljas; 27. Vis; 28. Plaats in Gelderland; 30. Zuiver; 32. Plaats; 37. Plaats in Limburg; 39. Minnaar; 40. Zoogdier; 41. Voorzetsel; 42. Dicht; 43. Roem; 45. Sprookjesfiguur; 46. Plaats in Gelderland; 47. Bijnaam van Dwight Eisenhouwer; 48. Lidwoord; 54. Goudboordsel; 55. Dichterbij komen; 56. Fosforzure kalk; 57. Binnenste substantie; 58. Woeste bende; 60. Nauwgezet; 62. Positieve elektrode; 63. In goede doen; 64. Garde; 66. Aanwijzend voornaamwoord; 68. Vis; 69. Voorzetsel; 71. Drinkgerei; 72. Nachthagedis; 75. Verzoek; 77. Gerucht; 80. Ruig; 82. Boom; 84. Knaagdier; 87. Technische Dienst; 90. Nederlandse Spoorwegen.

Uit het grote aantal inzendingen van deze Amigoe-kruiswoordpuzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

B. Schulte
Gilles Poppestraat 11
Curaçao

De winnaar kan zijn prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe. (tot drie uur)
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdagmiddag vijf uur en duidelijk en op enveloppe vermelden:
KRUISWOORDPUZZEL

Curaçao: POB 577, Aruba: Nassaustraat 110 en Bonaire: Kaya Governador Debrot 154 t.n.v. Hubert Linkels.

OPLOSSING VORIGE KEER

HORIZONTAAL: 1. Potlood; 6. Karwats; 12. Raap; 14. Luid; 15. Reet; 17. Innig; 20. Mica; 22. TEE; 23. Luister; 25. Eed; 26. As; 27. Dame; 28. Enig; 30. NO; 31. Atoom; 33. Ram; 35. Netto; 37. Eppe; 39. Iseo; 40. Ave; 41. Grein; 42. Sla; 44. Ergo; 46. NATO; 49. Tarwe; 51. Kas; 53. Mixer; 55. As; 56. Tuil; 58. Toog; 60. Mm; 61. Mijn; 63. Roepia's; 65. SOS; 66. Plof; 68. Niels; 69. Duet; 70. Rune; 72. Emoe; 74. Restant; 75. Knapzak.

VERTIKAAL: 1. Portaal; 2. Tree; 3. Lat; 4. O.a.; 5. Opium; 7. Algen; 8. RU; 9. Wim; 10. Adie; 11. Sladood; 13. Ons; 16. Eest; 18. Nier; 19. Item; 21. Cent; 23. Lamp; 24. Rins; 27. Doperwt; 29. Geestig; 32. Oever; 34. Akela; 36. Tolox; 38. Ego; 39. Inn; 43. Stamper; 45. Geur; 47. Amos; 48. Armstuk; 50. Asyl; 51. Klei; 52. Stil; 54. Emoe; 57. Ionen; 59. Oasen; 62. Nors; 64. Pek; 65. Suez; 67. Fut; 69. Dop; 71. Na; 73. Ma.